

ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของนักเรียน
หญิงชั้นประถมศึกษาปีที่5

นางสาวนนทิยา นายศรีศิริ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ ภาควิชาจิตวิทยา

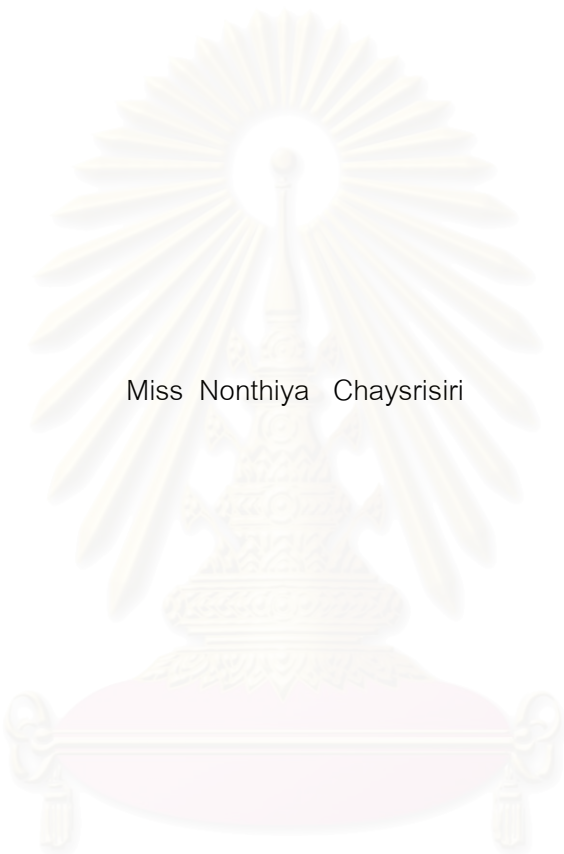
คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2149-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

FAMILY FACTORS RELATED TO RELATIONAL AGGRESSION AMONG FRIENDS IN
PRATHOMSUKSA FIVE GIRLS

Miss Nonthiya Chaysrisiri

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Developmental Psychology

Department of Developmental Psychology

Faculty of Psychology

Chulalongkorn University

Academic Year 2545

ISBN 974-17-2149-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย
	ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5
โดย	นางสาวนนทยา นายศรีศิริ
ภาควิชา	จิตวิทยาพัฒนาการ
อาจารย์ที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร

คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะจิตวิทยา
(รองศาสตราจารย์ ดร.พรพรรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นิรมล ชยุตสาหกิจ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมโภชน์ เข้มสุภาชาติ)

สภามหาวิทยาลัย
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

นนทยา ฉายศรีศิริ : ปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 . (FAMILY FACTORS RELATED TO RELATIONAL AGGRESSION AMONG FRIENDS IN PRATHOMSUKSA FIVE GIRLS) อ. ที่ปรึกษา : รศ. ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร , อ. ที่ปรึกษาร่วม : [ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม] (ถ้ามี) 108หน้า. ISBN 974-17-2149-8.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร ที่มีคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 85 เปอร์เซนต์ไทล์ ขึ้นไป จำนวน 297 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และแบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ

ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวที่สามารถทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้ คือการแสดงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของแม่, ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่, การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่, การใช้อำนาจควบคุมของแม่ และการแสดงความอบอุ่นของพ่อ โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายร้อยละ 37.1

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา จิตวิทยา

สาขาวิชา จิตวิทยาพัฒนาการ

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่อนิสิต.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4378111338 : MAJOR DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY

KEY WORD: RELATIONAL AGGRESSION / FAMILY FACTORS / XXX / XXX / XXX

NONTHIYA CHAYSRISIRI : FAMILY FACTORS RELATED TO RELATIONAL AGGRESSION AMONG FRIENDS IN PRATHOMSUKSA FIVE GIRLS. (THESIS TITLE)

THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. PRAPHAIPHUN PHOMVUTTHISARN, THESIS

COADVISOR : [THESIS COADVISOR], 108 pp. ISBN 974-17-2149-8.

The purpose of this research was to study about the family factors which related to the relational aggression . The subjects of this study were two hundred and ninety-seven girls in the fifth grade from the government elementary school under The Office of the Elementary of Education Commission, The Ministry of Education who had got the relational aggression scores between the percentiles at 85-100.The instruments employed were The Relationally Aggressive Scale and The Children's Perceptions of the Family Relationship Scale. The data were analyzed by using multiple regression stepwise method.

The findings of the research were as follow: The family factors that could predict relationally aggressive behavior were mother used of the relational aggression toward the child and toward each other, the conflicts within the parental relationships, mother who desired for exclusivity with the child, mother who used of authority toward the child and low warm atmosphere within the father-child relationships. These factors had total predictive efficiency of 37.1%.

Department Psychology Student's signature.....

Field of study Developmental Psychology. Advisor's signature.....

Academic year 2545 Co-advisor's signature.....

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	37
สมมติฐานการวิจัย.....	37
ขอบเขตของการวิจัย.....	37
ตัวแปรของการวิจัย.....	38
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	38
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	40
2. วิธีดำเนินการวิจัย.....	41
กลุ่มตัวอย่าง.....	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	43
วิธีดำเนินการวิจัย.....	49
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	51
4. การอภิปรายผลการวิจัย.....	62

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	69
รายการอ้างอิง.....	74
ภาคผนวก.....	81
ภาคผนวก ก.....	82
ภาคผนวก ข.....	83
ภาคผนวก ค.....	88
ภาคผนวก ง.....	94
ภาคผนวก จ.....	106
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	108

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตาราง

หน้า

1. แสดงคะแนนดิบ และการหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ จากการตอบแบบวัดพฤติกรรม
ก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,311 คน..... 42
2. แสดงค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
ของแต่ละปัจจัย..... 48
3. แสดงคะแนนเต็ม ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ
ตัวแปรที่นำมาศึกษา..... 52
4. แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา..... 53
5. แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย และ
ค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าตัวแปรที่ทำนายพฤติกรรม
ก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์..... 58
6. การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจากตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่ดี
5 ตัวของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน..... 59
7. แสดงค่าสถิติของกลุ่มตัวแปรอิสระที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าอยู่ในสมการถดถอย
ที่ทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์..... 59
8. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของ
แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์..... 88
9. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมในแต่ละด้าน
ของแบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว..... 89
10. แสดงรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
กรุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน ที่ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการ
เก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งตามเขต..... 106

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สังคมไทยเป็นสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันระหว่างผู้นับถือศาสนาอื่นๆได้อย่างสันติสุข ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักคำสอนของศาสนาพุทธ และศาสนาอื่นๆ ล้วนแล้วแต่สั่งสอนให้ผู้คนไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำลายล้างซึ่งกันและกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้สังคมไทยน่าอยู่ และสงบร่มเย็น

ในปัจจุบันสังคมไทยเปลี่ยนแปลงไปมาก ซึ่งเป็นผลมาจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจ การสื่อสาร และเทคโนโลยีอันทันสมัย ทำให้เกิดการดิ้นรนแข่งขันกันในการดำรงชีวิต ซึ่งทำให้ผู้คนในสังคมไม่ใส่ใจที่จะประพฤติปฏิบัติตนตามคำสอนของศาสนา แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว เกรี้ยวกราด เปรียบเบียดเบียน และทำลายล้างกันมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือสื่ออื่นๆ ที่ทำให้สังคมไทยที่เคยสงบร่มเย็นมีการเปลี่ยนแปลงไป

ดังนั้นพฤติกรรมของคนในสังคมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะส่งผลกระทบต่อความสุขสงบของสังคม โดยเฉพาะพฤติกรรมซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับสังคม และที่น่าเป็นห่วงในขณะนี้ก็คือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กและเยาวชน ซึ่งนับวันจะมีมากขึ้นและทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เนื่องจากเด็กและเยาวชนเป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ เป็นอนาคตของชาติ หากพวกเขาประพฤติตนเป็นคนดียอมทำให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าและสงบสุข แต่ถ้าเด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาไปในทางที่ไม่ดี ก็จะนำไปสู่การกระทำความผิดและประกอบอาชญากรรม กลายเป็นผู้ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เป็นภัยแก่สังคม และประเทศชาติต่อไปได้

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กที่สำคัญอย่างหนึ่งก็คือพฤติกรรมก้าวร้าว เนื่องจากพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหาย และเป็นอันตรายต่อบุคคลและสังคมเป็นอย่างมาก นักจิตวิทยาถือว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เป็นพฤติกรรมที่ปรับตัวไม่ได้ (Baker & Annette, 1961) คนที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงจะเป็นคนที่ขาดการควบคุมตนเอง และทำลายล้างสิทธิของคนอื่น (Goldstein, 1975) นอกจากนี้พฤติกรรมก้าวร้าวในวัยเด็ก อาจพัฒนาไปสู่ปัญหาพฤติกรรม โดยเฉพาะปัญหาอาชญากรรมในวัยผู้ใหญ่ (Hues, Eron, Lefkowitz, & Walder, 1984 อ้างถึงใน สมพร สุทัศนีย์, 2530)

นักวิจัยที่สนใจศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวได้แบ่งประเภทของความก้าวร้าวเอาไว้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งตามรูปแบบที่แสดงออก เจตนา หรือสถานการณ์ Berkowitz (1993) กล่าวว่า การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวสามารถแบ่งได้เป็น 2 วิธีใหญ่ๆ คือ การแสดงความก้าวร้าวทางตรง (Direct Aggression) และการแสดงความก้าวร้าวทางอ้อม (Indirect Aggression) การแสดงความก้าวร้าวทางตรง คือการใช้การกระทำมุ่งไปที่เป้าหมาย และการกระทำนี้ผู้แสดงความก้าวร้าวมักจะเป็นผู้กระทำเองโดยตรง เช่น การทำร้ายร่างกาย ผลัก ขว้างสิ่งของใส่ ตะคอก ทำท่าดูถูก เป็นต้น และจากการสำรวจพบว่าผู้ชายมักจะใช้วิธีการแสดงความก้าวร้าวด้วยวิธีนี้ (Bjorkqvist, 1994 อ้างถึงใน Baron & Byrne, 2000) ส่วนการแสดงความก้าวร้าวทางอ้อมเป็นการใช้การกระทำแบบไม่เปิดเผยตนเอง ผู้ถูกกระทำอาจจะไม่รู้เลยว่าใครเป็นคนกระทำ และในบางกรณีก็จะไม่รู้เลยว่าตนเองกำลังตกเป็นเป้าหมายของการจ้องทำลาย ตัวอย่างของวิธีการดังกล่าวได้แก่ การแพร่ข่าวลือที่เสียหายเกี่ยวกับเป้าหมาย แอบนินทาลับหลัง การบอกผู้อื่นไม่ให้คบกับเป้าหมายของตน หรือแต่งเรื่องขึ้นมาเพื่อให้เป้าหมายเดือดร้อน เป็นต้น ซึ่งจากการสำรวจพบว่าผู้หญิงมักจะแสดงความก้าวร้าวโดยวิธีนี้ และผลของการศึกษายังระบุอีกว่าความก้าวร้าวทางอ้อมของผู้หญิงจะเริ่มตั้งแต่อายุ 8 ปี และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆจนถึงอายุ 15 ปี (Bjorkqvist, 1992 ; Osterman & Hjelt-Beck, 1994 ; Richardson & Lago, 1996 อ้างถึงใน Baron & Byrne, 2000) และจะสืบเนื่องต่อไปจนถึงวัยผู้ใหญ่ ซึ่งแนวโน้มเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนในหลายประเทศ เช่น ฟินแลนด์ สวีเดน โปแลนด์ และอิตาลี (Osterman, 1998 อ้างถึงใน Baron & Byrne, 2000)

จะเห็นได้ว่าการแสดงความก้าวร้าวทางตรงเป็นการแสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวออกมาในรูปแบบที่เปิดเผย และสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน (Overt Aggression) ส่วนการแสดงความก้าวร้าวทางอ้อมนั้นเป็นการกระทำที่ไม่สามารถเห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากการกระทำดังกล่าวผู้กระทำมักจะไม่เปิดเผยตนเอง ซึ่งจะสังเกตได้ว่าการแสดงความก้าวร้าวออกมาทางอ้อมนั้นมักจะแสดงออกมาในรูปแบบของการทำลายความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลหรือที่เรียกว่าความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression)

พฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กส่วนมากได้มาจากการศึกษาความก้าวร้าวที่มีลักษณะเปิดเผย และแสดงออกให้เห็นได้อย่างชัดเจน (Overt Aggression) ไม่ว่าจะเป็นทางร่างกายหรือทางวาจา เช่น การทะเลาะวิวาท ทำร้ายร่างกาย แย่ง หรือทำลายสิ่งของ การใช้ถ้อยคำที่รุนแรง ข่มขู่ ต่ำหนิติเตียน กล่าวโทษผู้อื่น ซึ่งจากการศึกษาพบว่าลักษณะเช่นนี้มักจะพบในเด็กผู้ชาย (Berkowitz, 1993 ; Block, 1983 ; Parke & Slaby, 1983) ส่วนความก้าวร้าวแบบทางอ้อมนั้นมักจะถูกละเลยและมองข้ามไปเพราะเป็นพฤติกรรมที่มองเห็นได้ไม่ชัดเจน แต่ในสังคมปัจจุบัน

รูปแบบการแสดงความก้าวร้าวได้เปลี่ยนไป เนื่องจากการแสดงความก้าวร้าวออกมาอย่างเปิดเผย เป็นสิ่งที่สังคมไม่ยอมรับ ทุกสังคมมีการกำหนดกฎเกณฑ์ต่างๆขึ้นเพื่อเป็นแนวทางให้คนในสังคม ได้ปฏิบัติ โดยกฎเกณฑ์ที่ต้งขึ้นแสดงให้เห็นค่านิยมของสังคมนั้นๆ เช่น ห้ามไม่ให้รังแกผู้อื่น ห้าม พุดคำหยาบ เพราะฉะนั้นรูปแบบการแสดงความก้าวร้าวของคนในสังคมจึงเปลี่ยนไป และจะ แสดงออกมาในลักษณะของการทำลายความสัมพันธ์กันมากขึ้น ซึ่งการศึกษาในระยะหลังก็พบ ข้อคิดที่สนับสนุนว่า ความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์นั้นจะพบในเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็ก ผู้ชาย (Crick & Grotpeter, 1995 ; Lagerspetz, Bjorkqvist, & Peltonen, 1988)

Crick ได้ให้ความหมายของความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ว่าเป็นการกระทำ ที่มุ่งจะทำลายความสัมพันธ์อันดีของเพื่อนด้วยกัน เช่น กีดกันเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่ม ปล่อยข่าวลือให้ คนอื่นได้รับความเสียหาย และให้ความหมายของความก้าวร้าวแบบเปิดเผยว่า เป็นการกระทำที่ ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยแสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็นได้อย่าง ชัดเจน เช่น การผลัก ชก ช่มชู้ ต่ำ ว่า ผู้อื่น (Crick, Casas, & Mosher, 1997)

มีการศึกษาจากต่างประเทศจำนวนมากที่แสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการ แสดงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ Crick กล่าวว่าเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์จะมีความสามารถในการปรับตัวทางสังคมและอารมณ์ได้น้อยกว่าเด็กที่ไม่มี พฤติกรรมความก้าวร้าวเช่นนี้ โดยเด็กกลุ่มนี้จะเขียนบันทึกว่าตนเป็นคนว่าเหว่ ซึมเศร้า เหนงหงอย มีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองในด้านลบสูงกว่าเด็กที่ไม่มีความก้าวร้าวประเภทนี้ (Crick & Grotpeter, 1995) และการศึกษาที่เด็กมีความก้าวร้าวเช่นนี้บ่อยๆ จะทำให้เด็กไม่สามารถเข้าสังคมกับ กลุ่มเพื่อนได้ เนื่องจากลักษณะพฤติกรรมเช่นนี้ไม่เป็นที่พอใจในกลุ่มเพื่อน และยังเป็นสาเหตุให้มี เพื่อนเล่นในจำนวนที่จำกัด (Crick & Grotpeter, 1995 ; Crick, 1996 ; Grotpeter & Crick, 1996) ในทางตรงกันข้ามจากการศึกษาวิจัยพบอีกว่าเด็กที่ตกเป็นเป้าหมายของความก้าวร้าว ประเภทนี้จะประสบปัญหาภาวะหดหู่ทางจิตใจ เช่น เกิดอาการซึมเศร้า วิตกกังวล และจากการที่ เด็กตกเป็นเป้าหมายบ่อยๆนั้นจะนำไปสู่ปัญหาทางด้านอารมณ์ได้ในที่สุด (Prinstein, Boergers, & Vernberg, 2001)

การวิเคราะห์ผลการปรับตัวทางสังคมของเด็กแสดงให้เห็นว่าความก้าวร้าวแบบ ทำลายความสัมพันธ์และความก้าวร้าวแบบเปิดเผย มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเอื้อเพื่อ (prosocial behavior) ในระดับต่ำ เช่น การแบ่งปัน การช่วยเหลือผู้อื่น ทั้งในเด็กชายและเด็กหญิง ซึ่งการค้นพบนี้ชี้ให้เห็นว่านอกจากเด็กจะมีปัญหาเกี่ยวกับการเก็บอารมณ์ที่ไม่พอใจแล้ว เด็กที่มีความ ก้าวร้าวทั้งสองประเภทอาจมีความทุกข์จากการเข้ากับคนอื่นไม่ได้ ซึ่งจะนำไปสู่ปัญหาการปรับตัว ไม่ดีของเด็ก(Crick & Grotpeter, 1995 ; Crick, 1996 ; Crick, Casas, & Mosher, 1997)

โดยเฉพาะกับเด็กหญิงเพราะการวิจัยในอดีตก็แสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมเอื้อเฟื้อเป็นปัจจัยที่สำคัญในการปรับตัวที่ดีของเด็กหญิงมากกว่าเด็กชาย (Coie, Dodge, & Coppotelli, 1982)

ด้วยเหตุนี้ Grotperter จึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ซึ่งเขาได้นำปัจจัยที่เชื่อว่าจะมีความเกี่ยวข้องมาเป็นตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา นั่นก็คือความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าความก้าวร้าวแบบเปิดเผยจะมีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์ของบุคคลภายในครอบครัว (Crick & Dodge, 1994) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักเรียนเกรด 3-6 จำนวน 120 คน ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบเปิดเผยส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่ไม่มีความอบอุ่น พ่อแม่มีความก้าวร้าว และขัดแย้งกันสูง ส่วนเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่ผู้ดูแลมักจะแสดงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์กับเด็ก แก้ไขปัญหาขัดแย้งในครอบครัวไม่ได้ พ่อแม่มีลักษณะของการผูกมัดหรือยึดให้เด็กอยู่กับตนเอง และเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะมีแนวโน้มที่จะโทษตนเอง เกี่ยวกับความขัดแย้งของพ่อแม่ มากกว่าเด็กที่ไม่มีความก้าวร้าวประเภทนี้ ซึ่ง Grotperter ได้สรุปไว้ว่าความก้าวร้าวของพ่อแม่และความขัดแย้งภายในครอบครัว มีความสัมพันธ์อย่างมากต่อการเกิดความก้าวร้าวโดยทั่วไปของเด็ก แต่วิธีที่เด็กผ่านกระบวนการความก้าวร้าวและความขัดแย้งอาจจะแตกต่างกันไปซึ่งทำให้พวกเขาแสดงความก้าวร้าวออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน (Grotperter, 1997)

ต่อมา Hart และคณะได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวแบบเปิดเผยและความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ กับรูปแบบการเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ ของเด็กวัยก่อนเรียนในสถานเลี้ยงเด็กเล็กชาวรัสเซีย โดยเขาได้กำหนดรูปแบบการเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่เอาไว้สามแบบคือ แบบมีการตอบสนองของเด็ก แบบบังคับ และแบบใช้การควบคุมทางจิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พ่อและแม่ที่มีลักษณะบังคับ ขาดการตอบสนองต่อเด็ก และแม่ที่ใช้การควบคุมทางจิตกับเด็ก จะสัมพันธ์กับการมีความก้าวร้าวแบบเปิดเผยของเด็ก ส่วนพ่อที่มีการตอบสนองต่อเด็คน้อย และแม่ที่มีลักษณะบังคับ จะสัมพันธ์กับการมีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก ในเรื่องความขัดแย้งระหว่างพ่อและแม่ พบว่า การที่พ่อและแม่มีความขัดแย้งกันมากจะสัมพันธ์กับการมีระดับความก้าวร้าวแบบเปิดเผย และแบบทำลายความสัมพันธ์ที่สูงขึ้น (Hart et al., 1998)

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กไม่ว่าจะเป็นความก้าวร้าวทางตรงหรือทางอ้อม ในประเทศไทยยังไม่พบว่ามีการศึกษาพฤติกรรมความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) ซึ่งเป็น

ความก้าวร้าวทางอ้อมชนิดหนึ่ง ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความก้าวร้าวประเภทนี้ในเด็กไทย โดยมุ่งศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวประเภทนี้ กับเด็กวัยเรียน เนื่องจากการศึกษาพบว่าเด็กไทยวัยเรียนในช่วงก่อนวัยรุ่นและวัยรุ่นมีพฤติกรรมก้าวร้าวรุนแรงที่สุด (สมพร สุทัศน์ีย์, 2529) และการที่สามารถทราบสาเหตุของปัญหาพฤติกรรมได้ตั้งแต่แรกเริ่ม จะทำให้สามารถหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการปรับตัวไม่ได้ของเด็กอันเนื่องมาจากความก้าวร้าวประเภทนี้ได้

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากความก้าวแบบเปิดเผย (Overt Aggression) และความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) เป็นรูปแบบของพฤติกรรมประเภทเดียวกัน นั่นคือ การพยายามทำร้ายหรือประทุษร้ายผู้อื่น และมีความเกี่ยวข้องกันพอสมควร (Crick & Grotpeter, 1995) จึงมีการตั้งสมมุติฐานว่า พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์น่าจะมีสาเหตุมาจากรากฐานที่ใกล้เคียงกันกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย ดังนั้น ทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในงานวิจัยนี้ จึงถูกเลือกมาจากทฤษฎีที่มีผู้นำมาใช้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยกันมาแล้วอย่างกว้างขวาง ดังนี้

1. ทฤษฎีสัญชาตญาณที่เกี่ยวกับความก้าวร้าว (Instinct Theories of Aggression)

แนวความคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจาก Freud โดยที่ Freud มีความเชื่อว่า ความก้าวร้าวเกิดขึ้นจากสัญชาตญาณภายในตัวบุคคล ไม่เกี่ยวกับเหตุการณ์ภายนอก และบุคคลสามารถแสดง ความก้าวร้าวได้เสมอ โดยไม่เลือกสถานการณ์เฉพาะที่เขาอยู่ Freud (1950 อ้างถึงใน พิสมัย วิบูลสวัสดิ์, 2527) กล่าวว่า พฤติกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์ ถูกควบคุมด้วยสัญชาตญาณ 2 อย่าง คือ สัญชาตญาณของการมีชีวิต (Eros) ซึ่งมีผลให้ชีวิตดำเนินต่อไป และสัญชาตญาณแห่งความตาย (Thanatos) มีจุดมุ่งหมายคือความตาย ซึ่งรากฐานของพฤติกรรมก้าวร้าว เกิดจากสัญชาตญาณแห่งความตาย อย่างไรก็ตาม Freud (Fehr, 1983) เชื่อว่าสัญชาตญาณทั้งหลายล้วนมี คุณสมบัติสำคัญที่เหมือนกัน คือพยายามที่จะลดแรงขับที่มีอยู่ สัญชาตญาณแห่งความตายพยายามที่จะลดแรงขับโดยการขจัดความเครียดของชีวิตออกไปและปลดปล่อยออกมาในรูปแบบของความก้าวร้าวทางตรง เช่น การทำร้ายร่างกาย การทำลายสิ่งของ หรือเปลี่ยนรูปแบบของความก้าวร้าวไปในแนวทางที่สังคมยอมรับก็ได้ เช่น การแข่งขัน การเล่นกีฬา เป็นต้น แต่ถ้าแรงขับความก้าวร้าวไม่ได้รับการปลดปล่อยออก บุคคลจะเกิดความตึงเครียดและสะสมแรงขับนี้ไว้จนในที่สุดอาจนำไปสู่พฤติกรรมความก้าวร้าวที่รุนแรงต่อไปได้

Lorenz (1966) ผู้นำกลุ่มอิโรโรจิตส์ มีความเห็นว่า ในสังคมสัตว์พฤติกรรมก้าวร้าว เป็นสัญชาตญาณของการต่อสู้ ไม่ได้เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดการทำลาย แต่เป็นสิ่งที่กระทำขึ้นเพื่อสงวนเผ่าพันธุ์ของตนเองเท่านั้น เช่น การแสดงความก้าวร้าวเพื่อมีชีวิตอยู่ เพื่อปกป้องอาหาร หรือที่อยู่อาศัย เป็นต้น Lorenz มีทัศนะคล้ายกับ Freud ที่ว่าความก้าวร้าวเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องมีการระบายออกมาอาจเป็นในลักษณะที่สังคมยอมรับหรือไม่ยอมรับก็ได้

2. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการสังคมประกิต

กระบวนการสังคมประกิตเป็นกระบวนการถ่ายทอดทัศนคติ ค่านิยม และมาตรฐานของสังคม เพื่อให้บุคคลปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข กระบวนการดังกล่าวกระทำได้ 2 ทาง คือ ทางตรง ได้แก่ การถ่ายทอดทัศนคติ และค่านิยม โดยการแนะนำสั่งสอน การให้กฎระเบียบอย่างชัดเจน และทางอ้อม ได้แก่ การแสดงแบบ หรือให้เด็กเรียนรู้จากตัวแบบ (McCall & Simon, 1982) กระบวนการสังคมประกิตดังกล่าวกระทำผ่านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สำหรับในครอบครัวนั้นกระทำผ่านการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และลูกหรือที่เรียกว่า การอบรมเลี้ยงดู ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญของกระบวนการสังคมประกิต Sear (1969 อ้างถึงใน สมพร สุทัศน์ีย์, 2530) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสมจะเป็นการขัดขวางไม่让孩子ไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งจะเป็นผลให้เด็กเกิดความคับข้องใจและแสดงออกโดยการมีพฤติกรรมโต้ตอบที่รุนแรง ซึ่งถ้าเด็กได้รับการลงโทษ เด็กก็จะเลียนแบบความก้าวร้าวจากการลงโทษของพ่อแม่ ตามมา นอกจากนี้ Sear ยังกล่าวว่า ความก้าวร้าวของเด็กวัย 6-12 ปี จะพัฒนามาจากสายสัมพันธ์ภายในบ้าน ในครอบครัว ส่วนความก้าวร้าวของเด็กวัยรุ่นจะพัฒนามาจากสังคมภายนอก เช่น กลุ่มเพื่อน ส่วนกระบวนการสังคมประกิตในกลุ่มเพื่อนนั้นกระทำผ่านการติดต่อสัมพันธ์กับเพื่อน โดยเด็กจะได้รับทัศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมจากเพื่อนเช่นเดียวกับที่ได้รับจากพ่อแม่ นอกจากนี้ประสบการณ์การอบรมเลี้ยงดู หรือประสบการณ์ในกลุ่มเพื่อนที่ไม่เหมาะสมจะทำให้เด็กมี พฤติกรรมก้าวร้าวแล้ว พลัง และการรับรู้ในตัวเด็กก็มีความสำคัญเช่นกัน (Serot & Teevan, 1961 อ้างถึงใน สมพร สุทัศน์ีย์, 2530) เช่น ถ้าเด็กรับรู้ว่ามีพ่อแม่ปฏิบัติต่อตนอย่างโหดร้าย ไม่ให้ความช่วยเหลือเมื่อจำเป็น เด็กก็จะมี การโต้ตอบต่อพ่อแม่อย่างรุนแรง หรือถ้าเด็กรับรู้ว่ามีเพื่อนในกลุ่มยอมรับพฤติกรรมก้าวร้าวของเขา เขาก็จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเช่นกัน

3. ทฤษฎีความก้าวร้าวที่มาจากความคับข้องใจ (Frustration Aggression Theory)

แนวความคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจาก Dollard, Doob, Miller, Mowrer, & Sears (1939) ที่เชื่อว่าความก้าวร้าวของบุคคลมีสาเหตุมาจากความคับข้องใจ โดยพวกเขาได้ให้ความหมายของความคับข้องใจไว้ว่า “เป็นสภาวะจิตใจเมื่อมีอุปสรรค หรือมีสิ่งมาขัดขวางพฤติกรรมที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมาย” ซึ่งความคับข้องใจนี้จะเป็นตัวทำให้เกิดแรงขับ (Drive) อย่างหนึ่ง และถ้าสะสมแรงขับนั้นไว้อยู่ตลอดเวลา แรงขับนี้เองจะเป็นตัวกระตุ้นให้บุคคลนั้นเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในที่สุด แต่ถ้าบุคคลได้รับความพอใจและมีการตอบสนองที่เข้าสู่เป้าหมายแล้ว แรงขับก็จะลดลง นอกจากนี้พวกเขายังกล่าวอีกว่า แรงขับที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเกิดจากสาเหตุภายนอกตัวบุคคลเท่านั้น อาจเกิดจากสาเหตุภายในตัวบุคคลเองก็ได้ และเมื่อเกิดแรงขับแล้วไม่จำเป็นจะต้องมีการกระทำเกิดขึ้นเสมอไป เช่น บุคคลที่ไม่ได้รับประทานอาหารมาหลายชั่วโมง ไม่จำเป็นต้องเกิดความโกรธ เนื่องจากเขาอาจจะยุ่งหรือเพลิดเพลินกับการทำงานจนลืมหิวก็ได้ เพราะฉะนั้นตามแนวคิดนี้ ความโกรธจึงเป็นผลจากการที่กิจกรรมถูกขัดขวางไม่ให้บรรลุเป้าหมายเท่านั้น (ศิริบุญธรรม สายโกสุม, 2534)

Dollard และคณะให้ความหมายของความก้าวร้าวว่า เป็นพฤติกรรมตอบสนองที่มุ่งไปยังจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะทำอันตรายบุคคลที่เป็นจุดมุ่งหมายนั้น ซึ่งพฤติกรรมนี้ไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาภายนอกแต่อาจออกมาในรูปของความคิด จินตนาการ สัญลักษณ์ หรือชดเชยเอา กับสิ่งอื่น ๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ซึ่งพวกเขาได้สรุปว่าความคับข้องใจสามารถทำให้เกิดความก้าวร้าวที่ไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมภายนอก บ่อยครั้งที่ปฏิกิริยาก้าวร้าวนี้ถูกซ่อนเร้น และไม่แสดงออกเพราะบุคคลเกิดความไม่แน่ใจว่าถ้าแสดงความก้าวร้าวออกมาแล้วจะถูกลงโทษ หรืออาจถูกตอบโต้กลับมา (Goldstein, 1975 อ้างถึงใน ศิริบุญธรรม สายโกสุม, 2534)

แนวคิดนี้สอดคล้องกับ Fehr ที่กล่าวว่า ความก้าวร้าวของบุคคลมีสาเหตุมาจากความคับข้องใจ เนื่องจากการที่บุคคลสะสมความคับข้องใจไว้และไม่สามารถหาทางระบายออกมาได้ จึงเป็นแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าว (Fehr, 1983)

นอกจากนี้ Berkowitz (1964) ยังเสริมแนวคิดนี้ว่า รากฐานของบุคคลที่ก้าวร้าว นั้นเกิดจากความคับข้องใจ แต่การที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมามากหรือน้อยนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะภายในตัวของบุคคลนั้น เช่น สภาวะอารมณ์ ความเครียด และสถานการณ์ที่จะมากระตุ้นจะต้องสัมพันธ์กัน เช่น ถ้ามีความคับข้องใจน้อยแต่มีสถานการณ์กระตุ้นมากก็อาจเกิดความก้าวร้าวได้ หรือถ้ามีความคับข้องใจมากแต่มีสถานการณ์กระตุ้นน้อยก็อาจจะไม่เกิดความ

ก้าวร้าว นอกจากนี้ Berkowitz (1973) ยังศึกษาจากผลงานวิจัยของเขาว่า ความคับข้องใจยังเกิดจากสิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ได้เช่นกัน เช่น การลงโทษ เป็นต้น

4. ทฤษฎีปัญญาทางสังคมของBandura (Social Cognitive Theory)

Bandura(1973) อธิบายว่า ความก้าวร้าวเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมทางสังคม ซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์ การเรียนรู้นั้นไม่เพียงแต่เป็นผลจากการได้รับรางวัลหรือการลงโทษเท่านั้น แต่เป็นความสามารถในการเลียนแบบโดยการสังเกต ซึ่งเป็นวิธีที่สำคัญที่ช่วยในการเรียนรู้ได้อย่างหนึ่ง

Bandura (1976) ได้อธิบายความก้าวร้าวเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การเกิดความก้าวร้าว (Origin of Aggression) พฤติกรรมก้าวร้าวเกิดจากการเรียนรู้ 2 ลักษณะ คือ

1.1 การสังเกต เป็นการเรียนรู้โดยการสังเกตพฤติกรรมของผู้อื่น หรือที่เรียกว่า การสังเกตจากตัวแบบ การสังเกตจากตัวแบบนี้ผู้สังเกตจะเรียนรู้กลวิธีในการแสดงพฤติกรรมในเวลาต่อมาได้นอกเหนือจากพฤติกรรมของตัวแบบ Bandura เชื่อว่าการเรียนรู้จากการสังเกต ผู้สังเกตต้องใช้กระบวนการทางปัญญาในการคิดถึงผลกรรมที่จะเกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้บุคคลคาดหวังผลกรรมที่จะได้รับเมื่อตนแสดงพฤติกรรมเช่นนั้นบ้าง ดังนั้นความคาดหวังจึงเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมที่สำคัญ การเรียนรู้จากการสังเกตจะเกิดขึ้นได้ต้องประกอบด้วยสภาวะดังต่อไปนี้

1.1.1 ความสนใจ บุคคลจะเรียนรู้จากการสังเกตได้จะต้องมีความสนใจพื้นฐานเกี่ยวกับคุณลักษณะที่สำคัญของพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่าง มีการรับรู้ที่ถูกต้อง นอกจากนั้นจะต้องมีความชอบพฤติกรรมที่ตนสังเกต โดยทั่วไปบุคคลมักจะเลือกสังเกตพฤติกรรมของบุคคลที่มีชื่อเสียง มีอำนาจ มีความสามารถ มากกว่าแบบอย่างพฤติกรรมอื่นที่มีความด้อยกว่าทางสังคม อาชีพ และสติปัญญา

1.1.2 การจดจำ บุคคลย่อมจะไม่สามารถแสดงพฤติกรรมตามตัวแบบได้ถ้าปราศจากความจำในพฤติกรรมของตัวแบบ ดังนั้นการจดจำจึงมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเกิดพฤติกรรม การจดจำอาจอยู่ในรูปแบบของสัญลักษณ์เป็นภาพในใจซึ่งจะเป็นแนวทางให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมที่ได้สังเกต และเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่มีตัวกระตุ้นกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม บุคคลก็จะแสดง พฤติกรรมที่ตนได้สังเกตและจดจำไว้ แต่ในลักษณะของพฤติกรรมที่รุนแรงที่เป็นที่ต้องห้ามของสังคม บุคคลอาจต้องเก็บไว้โดยไม่แสดงออกถึงแม้ว่ามีตัวกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเช่นนั้นก็ตาม

1.1.3 การแสดงพฤติกรรมที่สังเกตออกมา การเรียนรู้จากการสังเกตจะยังคงอยู่ในรูปสัญลักษณ์จนกว่าจะสามารถพัฒนาทักษะในการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาได้ เพราะฉะนั้นถึงแม้ว่าสัญลักษณ์ของพฤติกรรมที่เป็นแบบอย่างจะมีการพัฒนาและเก็บไว้ แต่การแสดงพฤติกรรมออกมาก็จะยังไม่สามารถทำได้ เนื่องจากบุคคลขาดความสามารถในทางกายภาพในการที่จะทำกิจกรรมนั้น

1.1.4 กระบวนการของการเสริมแรงและแรงจูงใจ บุคคลอาจมีความสามารถในการจดจำ และแสดงพฤติกรรมที่ตนสังเกตได้ แต่การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ยากถ้าบุคคลนั้นมีความรู้สึกต่อต้านหรือไม่ชอบ เพราะฉะนั้นการจูงใจให้เกิดการเรียนรู้จึงมีบทบาทสำคัญในการเลียนแบบจากการสังเกต การเสริมแรงไม่เพียงทำให้มีการแสดงพฤติกรรมนั้นออกมาเท่านั้น แต่ยังมีผลให้บุคคลมีความสนใจเกิดขึ้น บุคคลจึงมีแรงจูงใจที่จะสังเกต ทบทวน ทดลอง แบบอย่างพฤติกรรมที่มีคุณค่าสำหรับตน (Bandura, 1973)

1.2 การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการเรียนรู้จากการได้ลงมือกระทำเอง และได้รับผลกรรมเอง เช่น การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแล้วได้รับรางวัล หรือการลงโทษ พฤติกรรมก้าวร้าว นั้นจะมีโอกาสหรือไม่มีโอกาสเกิดขึ้นอีกต่อไป

2 .ตัวกระตุ้นให้เกิดความก้าวร้าว (Instigator of Aggression)

2.1 อิทธิพลของตัวแบบ ตัวแบบมีอิทธิพลที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวได้ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์ทดลอง ดังการทดลองของ Bandura, Ross, & Ross (1963a) พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบก้าวร้าวโดยเฉพาะตัวแบบที่ได้รับแรงเสริมจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่สังเกตตัวแบบไม่ก้าวร้าว

2.2 สิ่งเร้าที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การต่อสู้ การทำร้ายร่างกาย การดูถูกเหยียดหยาม หรือการถอดถอนแรงเสริม สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดความคับข้องใจ หรือความโกรธ ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ เช่น การฟุ้งตนเอง การใส่สัมฤทธิ์ การถอยหนี ความวิตกกังวล การมัวเมาอบายมุข การแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และพฤติกรรมก้าวร้าว (Bandura, 1976)

2.3 สิ่งจูงใจ พฤติกรรมก้าวร้าวของบุคคลส่วนใหญ่เกิดจากความคาดหวังผลทางบวก ดังนั้นตัวกระตุ้นให้เกิดการกระทำคือ แรงเสริมที่บุคคลคาดหวังมากกว่าแรงเสริมที่จะกระทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด

2.4 การควบคุมด้วยการสอน ในกระบวนการสังคมประกิต หรือการอบรมเลี้ยงดู บุคคลจะถูกฝึกให้เชื่อกฎระเบียบต่างๆ ผู้ฝึกจะให้รางวัลแก่การเชื่อฟัง และลงโทษถ้าไม่เชื่อฟัง วิธีการลงโทษที่รุนแรงย่อมทำให้บุคคลเกิดความก้าวร้าวได้ เพราะทำให้บุคคลเกิดความคับข้องใจ

และเห็นตัวแบบที่ก้าวร้าว นอกจากนี้การเห็นการลงโทษผู้อื่น ก็จะเป็นตัวแบบทำให้บุคคลเพิ่มพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยเช่นกัน (Power & Green, 1972)

3. การเสริมแรงความก้าวร้าว (Reinforcement of Aggression) คือ สิ่งที่ทำให้พฤติกรรมก้าวร้าว นั้นยังคงอยู่ หรือเกิดมากขึ้น Bandura (1976) ได้แบ่งแรงเสริมออกเป็น 3 ชนิด คือ

3.1 แรงเสริมภายนอก เมื่อบุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแล้วได้รับสิ่งเสริมแรง ซึ่งจะทำให้พฤติกรรมก้าวร้าว นั้นคงอยู่

3.2 การเสริมแรงจากการสังเกต บุคคลจะสังเกตและเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวของตัวแบบที่ได้รับรางวัลมากกว่าตัวแบบที่ไม่ได้รับรางวัล แรงเสริมที่ได้จากการสังเกตจะทำหน้าที่ให้ข้อมูล และแรงจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว

3.3 แรงเสริมที่เกิดจากตนเอง ได้แก่ การลดค่า และศักดิ์ศรีของผู้อื่น หรือการทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่ามากขึ้น รู้สึกพึงพอใจ และระบายความคับข้องใจ เช่น การพูดนินทาเสียดีเสีย หรือตำหนิผู้อื่น

จากที่กล่าวมาทั้งหมดเป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรากฐานที่มาของพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าพื้นฐานของทฤษฎีเหล่านี้สามารถอธิบายกระบวนการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) โดยเน้นไปที่การศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กเหล่านี้ได้

ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าว

ได้มีการศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวของมนุษย์และสัตว์ในสาขาวิชาต่างๆอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน พบว่ามีการให้คำจำกัดความของพฤติกรรมก้าวร้าวที่สำคัญดังนี้

Freud (1937 อ้างถึงใน Tesser, 1995) ให้ความหมายว่าพฤติกรรมก้าวร้าวคือ การทำลายคนอื่นโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ผู้นั้นมีอันตราย แตกดับไป รวมถึงการทำให้คนอื่นเดือดร้อนโดยเจตนา หรือไม่เจตนาก็ตาม

Bandura and Walters (1959) ให้ความหมายว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มีเป้าหมายหรือเจตนาให้บุคคลและสิ่งของได้รับความเสียหาย

Buss (1961) ให้ความหมายว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้น ด้วยการทำอย่างทันทีทันใด โดยมีเจตนาให้ผู้อื่นเจ็บปวด

Freedman and other (1970) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมใดๆที่เป็นอันตราย กระทำความเสียหายให้แก่ผู้อื่น โดยทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนา และจุดมุ่งหมายของการกระทำด้วย

Raven and Rubin (1983 อ้างถึงใน จารีรัตน์ หอมสนั่น, 2542) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมของบุคคลหรือของกลุ่มที่มีความตั้งใจจะทำร้ายผู้อื่นทางกายหรือวาจา

Honey (1983 อ้างถึงใน Fehr, 1983) ให้ความหมายว่าพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นการตอบสนองต่อความคับข้องใจและความรู้สึกสิ้นหวัง

Grusee and Lytton (1988 อ้างถึงใน สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง, 2537) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากความคับข้องใจที่มีเพื่อทำลายฝ่ายตรงข้าม และพฤติกรรมที่จัดว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวจะเป็นพฤติกรรมที่กระทำไปโดยเจตนา

Kaplan and Sadock (1991 อ้างถึงใน จารีรัตน์ หอมสนั่น, 2542) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มีจุดมุ่งหมายในการทำร้าย หรือทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บ ทั้งทางกายและวาจา

Berkowitz (1993) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมที่มีความมุ่งหมายหรือเจตนาที่จะทำให้คนใดคนหนึ่งบาดเจ็บทั้งทางร่างกาย หรือจิตใจ

Baron and Richardson (1994) ให้ความหมายว่าความก้าวร้าวเป็นการกระทำที่มีเป้าหมายในการทำร้ายผู้อื่น โดยที่การกระทำนั้นๆเป็นสิ่งที่ผู้ถูกกระทำไม่ต้องการ และไม่น่าพึงพอใจ

Mayer (1996 อ้างถึงใน หรรษา แก้วพูลปกรณ, 2541) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมทางกาย หรือวาจา ซึ่งมีเจตนาหรือตั้งใจทำร้ายผู้อื่น

สำหรับในประเทศไทยมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวหลายท่านได้ให้คำจำกัดความของพฤติกรรมก้าวร้าวไว้ต่างกัน เช่น

เครือวัลย์ ขจรพันธุ์ (2524) กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นกิริยาตอบสนองต่อความไม่สมหวัง เด็กที่มีกิริยาก้าวร้าวเสมอ เป็นเด็กที่มีความคับข้องใจ ถูกกลั่นแกล้งอย่างแรง บิดามารดามีนิสัยเป็นคน ก้าวร้าว และไม่คงเส้นคงวา

อัมพร โอตระกูล (2527) ให้ความหมายของพฤติกรรมก้าวร้าวว่า เป็นการกระทำที่รุนแรงกว่าปกติ มีผลทำให้ผู้อื่นหรือตนเองเจ็บปวด เกิดความเสียหายทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา การแสดงออกของความก้าวร้าวมีได้หลายทางคือ

1.ทางวาจา หรือคำพูด เช่น การพูดคำหยาบ การขู่ข่มขู่
 2.ทางการกระทำของร่างกาย เช่น การต่อสู้อย่างรุนแรง การตีรันฟันแทง การข่มขืน
 3.การทำให้เกิดความสูญเสียทรัพย์สินสมบัติ เช่น การทำลายข้าวของให้เสียหาย ทบให้
 แหก จุดไฟเผา วางระเบิด

4.การนินทาว่าร้ายเพื่อให้เกิดความอับอายและเสียชื่อเสียง
 พิศมัย วิบูลย์สวัสดิ์ (2528) ให้ความหมายว่า ความก้าวร้าวหมายถึงความตั้งใจทำ
 อันตรายผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆทั้งทางร่างกายและจิตใจ

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต (2536) ให้ความหมายว่าความก้าวร้าวว่าเป็นพฤติกรรมที่
 แสดงออกถึงการเรียกร้องสิทธิแห่งตน โดยไม่สนใจว่าจะไปก้าวร้าวสิทธิของผู้อื่นหรือไม่ การ
 แสดงออกจะมีลักษณะของการข่มขู่ บีบบังคับ เรียกร้อง หรือลักษณะของการแสดงออกที่รุนแรง

พฤติกรรมก้าวร้าวสามารถแสดงออกได้ 2 ลักษณะคือ ลักษณะทางตรง ได้แก่ การ
 พุดจาข่มขู่ กรรโชก หรือพุดจาตู่ตัก รวมถึงการแสดงออกทางอ้อม เช่น การแกล้งหมัดไปมา การ
 มองอย่างเหยียดหยาม และการทำร้ายร่างกาย ฯลฯ และลักษณะทางอ้อม ได้แก่ การพุดจาเสียดสี
 หรือการนินทาให้ร้าย ส่วนท่าทางการแสดงออกนั้นมักแสดงออก โดยบุคคลนั้นไปสนใจในสิ่งอื่น
 หรือแสดงออกต่อบุคคลอื่น หรือวัตถุสิ่งของแทนที่จะแสดงออกต่อบุคคลเป้าหมาย

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่ามีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่าพฤติกรรมก้าวร้าว
 เอาไว้หลายแบบ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะทางด้านบุคลิกภาพ กระบวนการทางชีวภาพ ปฏิกริยาการ
 ตอบสนอง นิสัยที่เกิดจากการเรียนรู้ สัญชาติญาณ และลักษณะการโต้ตอบทางคำพูดและทาง
 ภาย Hartup และ Dewit (1974) ตั้งข้อสังเกตว่าคำจำกัดความของพฤติกรรมความก้าวร้าว
 สามารถแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ (1) คำจำกัดความที่กล่าวถึงลักษณะทางกายภาพ (2) คำ
 จำกัดความที่กล่าวถึงสภาวะที่ส่งผลหรือความตั้งใจ (3) คำจำกัดความที่กล่าวถึงผลสืบเนื่องของ
 การกระทำ (4) คำจำกัดความที่กล่าวถึงมุมมองของสังคม ดังนี้

การให้คำจำกัดความโดยมองจากลักษณะทางกายภาพ

การมองในแง่ของกายภาพถือว่า พฤติกรรมที่ส่งผลให้มีผู้บาดเจ็บหรือหลบหนีเป็น
 องค์ประกอบสำคัญของพฤติกรรมก้าวร้าว Walters (1964) กล่าวว่า ระดับความก้าวร้าวที่สูงหรือ
 รุนแรงในการแสดงพฤติกรรมจะเป็นส่วนสำคัญในการจะบอกว่าสิ่งนั้นคือพฤติกรรมก้าวร้าวหรือไม่
 ถึงแม้ว่าวิธีนี้จะเป็ประโยชน์ในการศึกษาความก้าวร้าวทางกาย แต่ปัญหาในเรื่องของการจัด
 ระดับความรุนแรงของการล่งละเมิดและประทุษร้ายต่อผู้อื่น ก็ยังคงทำให้การสร้างคำจำกัดความ

ของพฤติกรรมก้าวร้าวในมุมมองนี้ไม่สมบูรณ์ ซึ่งทำให้มีการมองพฤติกรรมก้าวร้าวไปสู่มุมมองอื่นๆ

การให้คำจำกัดความโดยมองจากความตั้งใจ

เป็นวิธีการให้คำจำกัดความอีกแบบหนึ่งที่เน้นถึงสภาวะที่ส่งผลให้เกิดการกระทำอันก้าวร้าวขึ้นมา จากคำจำกัดความของพฤติกรรมก้าวร้าวซึ่งเป็นที่ยอมรับกันมากเมื่อหลายปีมาแล้ว กล่าวคือ “ความก้าวร้าวคือพฤติกรรมที่ผู้กระทำกระทำอย่างจงใจโดยทำให้ผู้ที่เป่าหมายเกิดการเสียหายบาดเจ็บหรือถูกทำร้าย” (Dollard, Doob, Miller, Mowrer, & Sears, 1939) คำจำกัดความแบบนี้เน้นไปที่ความตั้งใจของตัวผู้กระทำเป็นจุดหลัก Bandura และ Walters เสนอแนะว่าการนำเรื่องความตั้งใจเข้าไปเกี่ยวข้องกับคำจำกัดความจะก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญเพราะความตั้งใจไม่ใช่สิ่งทำให้เกิดพฤติกรรมหรือการกระทำจะต้องดูจากสภาวะที่เป็นอยู่ก่อนหน้านั้น ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็ต้องสรุปจากพฤติกรรมที่เกิดขึ้นก่อนซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดผลสืบเนื่องตามมา (Bandura & Walters, 1963) พูดยอีกอย่างคือ ถ้าจะให้คำจำกัดความแบบนี้จะต้องสังเกตให้ลึกมากกว่าการกระทำที่เราสังเกตเห็นได้หรือผลของการกระทำที่เราวัดได้แน่นอน เพราะผู้สังเกตพฤติกรรมต้องสรุปหรือตัดสินใจเกี่ยวกับความตั้งใจของผู้กระทำ ดังนั้นการให้คำจำกัดความแบบนี้จึงมีปัญหาคือ เราจะเชื่อถือและยอมรับการตัดสินใจของผู้สังเกตพฤติกรรมนั้นได้อย่างไร สรุปว่าแนวความคิดแบบนี้จะมีความชัดเจนมากขึ้นถ้าอ้างถึงสภาวะที่เป็นอยู่ก่อนหน้า ไม่ใช่เพียงแค่มองว่าเป็นการกระทำที่จงใจหรือไม่โดยวัดเอาจากการเดาเจตนาหรือที่ซับซ้อนและดูยาก

การให้คำจำกัดความโดยมองจากผลสืบเนื่องของการกระทำ

เราสามารถให้คำจำกัดพฤติกรรมก้าวร้าวได้จากผลลัพธ์ของพฤติกรรมนั้น โดยดูจากผลความเสียหายหรือการบาดเจ็บอันเนื่องมาจากพฤติกรรมนั้นเป็นหลัก จากมุมมองนี้คำว่าพฤติกรรมก้าวร้าวก็จะหมายความว่า “พฤติกรรมที่ทำให้บุคคลอื่นบาดเจ็บหรือเสียหาย” ข้อดีของการใช้คำจำกัดความแบบนี้ก็คือ สามารถกำหนดได้ว่าจะต้องเกิดการบาดเจ็บถึงระดับใดการกระทำนั้นจึงจะขึ้นชื่อว่าเป็นความก้าวร้าว โดยไม่ต้องพูดถึงเรื่องของความตั้งใจหรือแรงจูงใจมากนัก Buss (1961) คือผู้ที่สนับสนุนให้มีการสร้างคำจำกัดด้วยวิธีนี้ขึ้นมา แต่ถึงแม้ว่าจะเป็นความหมายที่ค่อนข้างชัด แต่ก็ดูจะให้ความหมายที่กว้างจนเกินไปเพราะพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การปฏิบัติของทันตแพทย์ ศัลยแพทย์ และผู้ปกครองก็ต้องจัดว่าเป็นความก้าวร้าวด้วยเช่นกัน และเด็กที่ได้รับบาดเจ็บเพราะอุบัติเหตุก็จะถูกเอามารวมกับเด็กที่เป็นเหยื่อของการทำร้ายโดยจงใจ

นอกจากนั้น ปัญหาเรื่องระดับของการบาดเจ็บก็เชื่อว่าจะมีข้อสรุปที่ชัดเจนนัก ตัวอย่างเช่น เราจะถือว่าการบาดเจ็บนั้นมากหรือน้อยจากคำตัดสินของใคร ตัวผู้บาดเจ็บ, ผู้สังเกตการณ์ หรือผู้กระทำความก้าวร้าว คำตัดสินที่มาจากสามบุคคลนี้อาจจะแตกต่างกันโดยสิ้นเชิงเลยก็ได้ ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาตามมาว่าการกระทำนั้นๆ ถือเป็นพฤติกรรมก้าวร้าวหรือไม่ ดังนั้นการดูแค่ผลลัพธ์เนื่องจากการกระทำเพียงอย่างเดียวก็ไม่อาจให้คำจำกัดความพฤติกรรมก้าวร้าวที่เหมาะสมและน่าพอใจได้

การให้คำจำกัดความโดยมุมมองของสังคม

วิธีให้คำจำกัดความของพฤติกรรมก้าวร้าวอีกแบบหนึ่งก็คือ การมองว่าพฤติกรรมก้าวร้าวไม่ใช่ลักษณะของพฤติกรรม แต่เป็นการที่สังคมหรือผู้พบเห็นตัดสินหรือมองว่าการกระทำแบบนี้และผลกระทบที่มาจากกระทำนี้เป็นความก้าวร้าว เรื่องของความตั้งใจจะกลายเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการตัดสินว่าลักษณะของพฤติกรรมนั้นเป็นความก้าวร้าวหรือไม่ เนื่องจากต้องใช้ปัจจัยอื่นๆช่วยในการตัดสินใจด้วย ได้แก่ สภาวะก่อนการเกิดพฤติกรรม, รูปแบบและความรุนแรงของปฏิกิริยา, ความมากน้อยของการบาดเจ็บเสียหาย, และบทบาทหน้าที่ของผู้กระทำและผู้ถูกกระทำ หรือพูดได้อีกอย่างหนึ่งว่าการกระทำหนึ่งๆที่เป็นภัยต่อผู้อื่นอาจถูกจัดว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว ถ้าเกิดขึ้นในสถานการณ์แบบหนึ่งกับบุคคลผู้หนึ่งหรือในชุมชนหนึ่ง แต่การกระทำเดียวกันนี้อาจไม่เป็นความก้าวร้าว ถ้าเกิดขึ้นในสถานการณ์อื่นกับบุคคลอื่นหรือในชุมชนอื่น ยกตัวอย่างเช่น ส่วนใหญ่การกระทำที่ก่อให้เกิดความบาดเจ็บเสียหายต่อคนในครอบครัวเดียวกันมักจะไม่ถูกจัดว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว แต่ถ้าเกิดกับคนแปลกหน้าจะถูกจัดว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นต้น จะว่าไปแล้ว แม้กระทั่งการจะให้คำจำกัดความที่ยึดเอาผลลัพธ์เนื่องจากการกระทำเป็นหลักและอาศัยมาตรฐานที่แน่นอนในการวัดความรุนแรงของผลเสียหาย ยังต้องขึ้นกับวัฒนธรรมทางสังคมด้วย ดังนั้นถ้าจะดูจากมุมมองทางสังคม ความหมายของคำว่าพฤติกรรมก้าวร้าวก็จะแตกต่างออกไปตามสังคมแต่ละแห่ง พื้นฐานทางวัฒนธรรมของผู้ให้คำจำกัดความแต่ละคน และการตัดสินของแต่ละชุมชน ซึ่งต้องมองในแง่ของแบบแผนการปฏิบัติทางสังคมและมาตรฐานที่ชุมชนนั้นๆใช้ในการกำหนดว่าการกระทำลักษณะใดเหมาะสมและพึงปฏิบัติต่อกันและกันด้วย ซึ่งในปัจจุบัน ผู้ให้ความสนใจเรื่องของมาตรฐานในการมองพฤติกรรมก้าวร้าวที่พัฒนาจากความเห็นชอบทางสังคมภายในชุมชนยังมีเพียงจำนวนน้อยเท่านั้น

Hartup และ Dewit (1974) ได้สรุปว่า ยังไม่มีคำจำกัดความใดที่ครอบคลุมความหมายต่างๆของพฤติกรรมก้าวร้าวที่คนในสังคมทั่วไปเข้าใจได้ดีที่สุด แต่การใช้มุมมองทางสังคมเป็นตัวกำหนดความหมายนั้นก็ถือว่าเป็นวิธีที่จะเปิดโอกาสให้มีการทำความเข้าใจลักษณะ

พฤติกรรมก้าวร้าวในสังคมมากขึ้น เพราะการให้ความหมาย และกระบวนการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ก็เป็นส่วนที่ควรนำไปวิเคราะห์วิจัยเพิ่มเติมได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสามารถสรุปได้ว่าพฤติกรรมก้าวร้าว คือ พฤติกรรมใดๆที่เป็น การล่งละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยอาจแสดงออกได้ทั้งทางร่างกาย วาจา หรือทางใจ เพื่อให้ผู้อื่น ได้รับความเจ็บปวด

ประเภทของความก้าวร้าว

มีผู้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวหลายท่าน และได้แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น ประเภทต่างๆ ดังนี้

Buss (1961) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมก้าวร้าวทางกาย (Physical Aggression) เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดง ออกมาโดยใช้อวัยวะทางกาย เช่น แขน, ขา, ฟัน หรือใช้อวัยวะทางร่างกายร่วมกับอาวุธ เช่น มีด ปืน โดยมีเจตนาเพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด

2. พฤติกรรมก้าวร้าวทางวาจา (Verbal Aggression) เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวที่แสดง ออกมาเพื่อเป็นการตอบสนองต่อสิ่งที่มากระตุ้น โดยใช้ถ้อยคำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด ซึ่ง จำแนกได้เป็นสองลักษณะคือ

2.1 การปฏิเสธ การปฏิเสธด้วยการแสดงท่าทางประกอบ เช่น การหลบหน้า แสดงท่าทางรังเกียจ ไม่ยอมเข้ากลุ่ม ส่วนการปฏิเสธด้วยคำพูดได้แก่ การพูดตรงๆ เช่น “ออกไป เดี่ยวนี้” หรือการพูดให้ร้าย “ฉันไม่ได้ชอบคุณ” และมักจะใช้ร่วมกับการแสดงอารมณ์เพื่อทำร้าย ความรู้สึกของผู้อื่น

2.2 การบังคับ การพูดบังคับเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวด บุคคลเรียนรู้ การบังคับจากการสังเกตและเลียนแบบมาจากการกระทำของบุคคลอื่น เช่น บิดา มารดา ครู ผู้ปกครอง เป็นต้น

Berkowitz (1964) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย (Instrumental Aggression) เป็นพฤติกรรมที่ไม่มีเจตนาร้ายแม้จะทำให้บุคคลหรือสิ่งของเสียหาย บุคคลจะแสดงพฤติกรรมเพื่อ ผลบางอย่าง เช่น เพื่อระบายความข้องคับใจ เพื่อรางวัล หรือเพื่อเรียกร้องความสนใจ พฤติกรรม ชนิดนี้จะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพการจัดสิ่งแวดล้อม ของรางวัล และการลงโทษ

2. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดจากความโกรธ (Angry Aggression หรือ Hostility Aggression) เป็นพฤติกรรมที่ต้องการให้บุคคลหรือสิ่งของได้รับอันตราย ตัวกำหนดพฤติกรรมก้าวร้าวชนิดนี้คือ การได้รับโทษในอดีต และการถูกทำลายศักดิ์ศรีในปัจจุบัน

แนวคิดของ Berkowitz จะสอดคล้องกับ Smith และ Mackie (1995) ที่แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เป็นเครื่องมือไปสู่เป้าหมาย (Instrumental Aggression) หมายถึง การที่บุคคลแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเมื่อเห็นโอกาสที่จะได้รับประโยชน์หรือเป้าหมายที่ต้องการ เป็นการใช้ความรุนแรงเพื่อให้ได้ผลประโยชน์บางอย่าง เช่น มือปืนรับจ้าง รับทำงานเพราะต้องการเงิน ไม่ได้ทำเพราะความโกรธเคืองใดๆ เป็นต้น นอกจากนี้พฤติกรรมก้าวร้าวอาจกระทำเพื่อต้องการเรียกร้องคุณค่า ความสนใจ รางวัล หรือเพื่อระบายความคับข้องใจ ซึ่งพฤติกรรมนั้นอาจจะจับไปได้ หากบุคคลนั้นเห็นผลกรรมของการทำพฤติกรรมนั้น เช่น เห็นว่าจะได้รับโทษ หรือไม่ได้ประโยชน์

2. พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดจากสภาวะอารมณ์ (Emotion Aggression) เป็นสภาวะการณที่บุคคลได้รับการกระตุ้นให้เกิดความโกรธและต้องการที่จะทำร้ายผู้อื่น หรือสิ่งของให้ได้รับอันตรายหรือเสียหาย โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นตามมาจากการกระทำพฤติกรรมก้าวร้าวนั้นๆ

Bach (1970 อ้างถึงใน เย็น ธีรพิพัฒนชัย, 2541) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. ลักษณะความก้าวร้าวที่แสดงความโกรธออกมา (Hostile-Type Aggression) เป็นความก้าวร้าวที่เกิดเนื่องมาจากความคับข้องใจในการแก้ปัญหาและมีเจตนาที่จะทำให้อื่นได้รับอันตราย บาดเจ็บ หรือได้รับการหมิ่นประมาท

2. ลักษณะความก้าวร้าวที่แสดงออกถึงความต้องการที่แท้จริง (Impact-Type Aggression) เป็นความก้าวร้าวที่แสดงออกมาเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งปรับปรุงพฤติกรรมของเขา แต่ทำให้มีผลกระทบกระเทือนต่อสัมพันธภาพที่เคยมีต่อกัน ทั้งๆที่วัตถุประสงค์จริงๆไม่ต้องการที่จะทำลายหรือทำร้ายผู้อื่น

Feshbach (1971) ได้แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ความก้าวร้าวโดยมิได้ตั้งใจ หมายถึงการกระทำที่แม้จะมีผลทำให้อื่นได้รับความเสียหายหรือบาดเจ็บแต่ไม่ควรถือว่านั้นคือพฤติกรรมก้าวร้าว เพราะผลที่เกิดขึ้นผู้กระทำมิได้ตั้งใจหรือเป็นอุบัติเหตุ

2. ความก้าวร้าวโดยจงใจหรือตั้งใจ หมายถึงการกระทำที่ผู้กระทำมีเจตนาให้ผู้อื่นได้รับอันตรายหรือได้รับความเจ็บปวด

Alberti and Emmons (1978) แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. ความก้าวร้าวทั่วไป (General Aggression) หมายถึงลักษณะที่บุคคลแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่นในทุกๆสถานการณ์ อันเนื่องมาจากบุคคลเหล่านี้มีความมั่นใจในตนเอง (self-confidence) มากเกินไป มักจะพูดออกคำสั่ง และพูดดูถูกความคิดของผู้อื่น ดังนั้นบุคคลเหล่านี้มักจะเกิดความขัดแย้งขึ้นกับกลุ่มเสมอ นอกจากนี้บุคคลพวกนี้จะมีเพื่อนน้อยมาก ต้องการความรักและการยอมรับจากผู้อื่นมาก แต่ไม่รู้ว่าควรทำตัวอย่างไรจึงจะมีพฤติกรรมที่เหมาะสม

2. ความก้าวร้าวตามสถานการณ์ (Situational Aggressiveness) หมายถึงลักษณะที่บุคคลแสดงความก้าวร้าวต่อผู้อื่นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และต้องการปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองใหม่ตามที่ได้มีผู้อื่นเสนอแนะไว้

Coie, Dodge, Terry, & Wright (1991) ได้แบ่งลักษณะการแสดงความก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความก้าวร้าวต่อบุคคลโดยเฉพาะบุคคลที่อ่อนแอกว่า (Bullying Aggression) หมายถึงพฤติกรรมที่พุ่งเป้าหมายไปยังการควบคุมหรือการมีอำนาจเหนือบุคคลอื่นโดยเฉพาะผู้ที่เด็กหรืออ่อนแอกว่า

2. ความก้าวร้าวต่อวัตถุ (Instrumental Aggression) หมายถึงพฤติกรรมที่พุ่งเป้าหมายการทำลายไปยังสิ่งที่ไม่ใช่บุคคล นั่นคือสิ่งของหรือทรัพย์สินสมบัติต่างๆ

วิธีการให้คำจำกัดความพฤติกรรมก้าวร้าวทั้งสองรูปแบบนี้คือ การดูจากสภาวะการก่อให้เกิดพฤติกรรมและดูจากผลที่แสดงออกมา ซึ่งทำให้เกิดทฤษฎีในการแยกย่อยพฤติกรรมความก้าวร้าวที่เป็นผลมาจากสภาวะบางสภาวะที่มีอยู่ก่อนพฤติกรรม เช่น การถูกขัดขวาง, การถูกกระตุ้นแหย่ ซึ่งเป็นการแสดงความก้าวร้าวที่มีลักษณะกระทำต่อบุคคลและเป็นลักษณะพฤติกรรมความมุ่งร้าย อาจถูกจัดให้เรียกได้ว่าเป็น พฤติกรรมก้าวร้าวแบบโต้ตอบ (Reactive Aggression) ในทางตรงข้าม พฤติกรรมความก้าวร้าวที่มุ่งกระทำเพื่อประโยชน์ของตัวเองนั้นเรียกว่า พฤติกรรมก้าวร้าวแบบเสนอ (Proactive Aggression) (Dodge & Coie, 1987)

ต่อมา Berkowitz (1993) ได้ทำการแบ่งประเภทของความก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภทอีกครั้ง คือ

1. การแสดงความก้าวร้าวทางตรง (Direct Aggression) คือการใช้การกระทำมุ่งไปที่เป้าหมาย และการกระทำนี้ผู้แสดงความก้าวร้าวมักจะเป็นผู้กระทำเองโดยตรง เช่น การทำร้ายร่างกาย ผลัก ขว้างสิ่งของใส่ ตะคอก ทำท่าดูถูก เป็นต้น

2. การแสดงความก้าวร้าวทางอ้อม (Indirect Aggression) คือการใช้การกระทำแบบไม่เปิดเผยตนเอง ผู้ถูกกระทำอาจจะไม่รู้เลยว่าใครเป็นคนกระทำ และในบางกรณีก็อาจจะไม่รู้เลยว่าตนเองกำลังตกเป็นเป้าหมายของการจ้องทำลาย เช่น การแพร่ข่าวลือที่เสียหายเกี่ยวกับเป้าหมาย แอบนินทาลับหลัง บอกผู้อื่นไม่ให้คบกับเป้าหมายของตน หรือแต่งเรื่องขึ้นมาเพื่อให้เป้าหมายเดือดร้อน เป็นต้น

ซึ่งแนวคิดนี้มีความหมายคล้ายคลึงกับCrick (1997) ที่แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น 2 ชนิด คือ

1. ความก้าวร้าวแบบเปิดเผย (Overt Aggression) หมายถึงการกระทำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับบาดเจ็บหรือได้รับอันตราย ทางร่างกาย เช่น การผลัก ชก หรือข่มขู่เพื่อน

2. ความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) หมายถึงการกระทำที่มุ่งจะทำลายความสัมพันธ์อันดีของเพื่อนด้วยกัน เช่น กีดกันเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่ม ปล่อยข่าวลือให้คนอื่นได้รับความเสียหาย

จะเห็นได้ว่ามีผู้แบ่งประเภทของความก้าวร้าวเอาไว้หลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการแบ่งตามรูปแบบที่แสดงออก เจตนา หรือสถานการณ์ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยสนใจแนวคิดของ Crick ที่แบ่งพฤติกรรมก้าวร้าวออกเป็น ความก้าวร้าวแบบเปิดเผย และความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยมุ่งเน้นไปที่การแสดงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก และได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression)

เพศกับความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

มีงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กจำนวนมากที่ได้มาจากการศึกษาเด็กผู้ชายเพียงอย่างเดียว เหตุผลที่นักวิจัยไม่ได้ให้ความสนใจกับเด็กผู้หญิงเท่าไรนัก เนื่องจากพฤติกรรมก้าวร้าวมักเป็นลักษณะการแสดงออกทางกายที่สามารถสังเกตเห็นได้ ซึ่งจะหมายถึงพฤติกรรมประเภท เตะ ต่อย ผลัก ประทุษร้ายร่างกายต่างๆ หรือข่มขู่ว่าจะทำร้าย แม้ว่าในปัจจุบันจะมีการศึกษาที่แสดงให้เห็นว่าความก้าวร้าวแบบเปิดเผยเริ่มพบมากขึ้นในเด็กผู้หญิง แต่การศึกษาเหล่านั้นก็ยังคงแสดงว่าเด็กผู้ชายแสดงลักษณะความก้าวร้าวประเภทนี้มากกว่าเด็กผู้หญิง (Berkowitz, 1993 ; Block, 1983 ; Parke & Slaby, 1983) จากการค้นพบดังกล่าว งานวิจัยในอดีตที่ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวในวัยเด็กจึงมักจะเน้นตัวอย่างกรณีศึกษาที่เป็น

เด็กผู้ชาย ซึ่ง Crick ได้โต้แย้งว่าการที่เป็นเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าเด็กผู้หญิงจะมีความก้าวร้าว น้อยกว่า เพียงแต่ว่ายังไม่มียุทธวิธีการวัดพฤติกรรมก้าวร้าวที่เหมาะสมกับลักษณะบางอย่างของ พฤติกรรมก้าวร้าวที่มักเกิดในเด็กผู้หญิงเท่านั้น เช่น ความก้าวร้าวแบบการทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) ซึ่งการศึกษาในระยะหลังพบข้อคิดที่สนับสนุนว่าความก้าวร้าวแบบ ทำลายความสัมพันธ์จะพบในเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชาย (Crick & Grotpeter, 1995 ; Lagerspetz, Bjorkqvist, & Peltonen, 1988) นอกจากนี้ ในการวิจัยยังพบว่าเมื่อประเมินความ ก้าวร้าวแบบ เปิดเผยและแบบทำลายความสัมพันธ์รวมกัน ความถี่ของการแสดงพฤติกรรม ก้าวร้าวของทั้งเพศชายและเพศหญิงก็เกือบจะเท่ากัน (ชาย 27% หญิง 21.7%) ซึ่งผลการ ประเมินนี้แสดงให้เห็นว่าทั้งเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงก็มีความก้าวร้าวเท่าๆกัน (Crick & Grotpeter, 1995) แต่แสดงลักษณะของพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน

ถึงแม้ว่าจะมีงานวิจัย หนังสือ และบทความมากมายที่ค้นคว้าเกี่ยวกับเรื่องพฤติกรรม ก้าวร้าวในวัยเด็ก แต่งานในอดีตเหล่านี้ก็มีข้อจำกัดที่สำคัญ 2 ประการ คือ (1) การวิจัยมักจะทำให้ ความ สนใจกับเด็กผู้ชายที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่า ส่วนพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กผู้หญิงนั้น มักจะไม่รวมอยู่ในการวิจัยด้วย (2) ลักษณะความก้าวร้าวที่ปรากฏโดดเด่นเฉพาะในเด็กผู้หญิง ไม่ได้ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ในปัจจุบันเราจึงมีความรู้เรื่องพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กผู้หญิงน้อย และมีความเข้าใจเรื่องสาเหตุ และปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวในเพศหญิงจำกัด ดังนั้น งานวิจัยเรื่องนี้จึงได้เสนอประเด็นดังกล่าวผ่านการศึกษาเรื่องพฤติกรรมความก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์ในเด็กเพศหญิง ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบ ทำลายความสัมพันธ์มาได้ ดังนี้

Crick และ Grotpeter (1995) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์ของเด็กนักเรียน เกรด 3 ถึงเกรด 6 จำนวน 491 คน โดยให้เพื่อนเป็นผู้ประเมิน พฤติกรรมก้าวร้าว จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มีลักษณะ เฉพาะที่ แตกต่างจากพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย ระดับความก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์จะเพิ่มขึ้นตามอายุ และพบก้าวร้าวประเภทนี้ในเด็กผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชาย นอกจากนี้ยังพบว่าการที่เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ส่งผลทำให้เด็กมีการ ปรับตัวที่ไม่ดี เช่น เด็กจะได้รับการปฏิเสธจากเพื่อน มีภาวะซึมเศร้า มีการอยู่อย่างโดดเดี่ยว และมีการ แยกตัวจากกลุ่ม สูงกว่าเด็กที่ไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าวประเภทนี้ ในทำนองเดียวกัน Crick (1996) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ (prosocial behavior) โดยใช้เวลาศึกษา ระยะยาว เพื่อทำนายการปรับตัวทางสังคมในอนาคตของเด็ก กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียน เกรด

3 ถึงเกรด 6 อายุ 9-12 ปี จำนวน 245 คน โดยให้เพื่อนและครูเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว และพฤติกรรมเอื้อเฟื้อ ทั้งหมด 3 ครั้งในหนึ่งปีการศึกษา ผลของการศึกษาแสดงให้เห็นว่า พฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย มีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูง และมีพฤติกรรมเอื้อเฟื้อในระดับต่ำ จะสามารถทำนายการปรับตัวทางสังคมที่ไม่ดีในอนาคตของเด็ก

Crick, Bigbee และ Howes (1996) ได้ศึกษาเกี่ยวกับมุมมองการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อสถานการณ์ต่างๆเปรียบเทียบกันระหว่างเพศชาย และเพศหญิง งานวิจัยนี้มีประเด็นศึกษา 2 เรื่อง ประเด็นแรก ผู้วิจัยต้องการที่จะประเมินว่าเด็กมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับความโกรธของตนอย่างไร กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก อายุ 9-12 ปี จำนวน 459 คน ผลการศึกษา พบว่าเมื่อเด็กผู้หญิงโกรธจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบของความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ในขณะที่เด็กผู้ชายโกรธจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบของความก้าวร้าวทางร่างกาย ประเด็นที่ 2 ต้องการที่จะประเมินว่าเด็กมีวิธีการจัดการเกี่ยวกับเจตนาร้ายของตนอย่างไร กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก อายุ 9-11 ปี จำนวน 60 คน จากการศึกษา พบว่าเมื่อเด็กผู้หญิงมีเจตนาที่จะทำร้ายต่อบุคคลหนึ่งจะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และการพูดจาดูถูก ในขณะที่เด็กผู้ชายมีเจตนาที่จะทำร้ายต่อบุคคลหนึ่ง จะแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบความก้าวร้าวทางร่างกาย และการพูดจาดูถูก ดังนั้นการศึกษาเรื่องนี้จึงเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่แสดงว่าเด็กชายและหญิงมีการจัดการเกี่ยวกับความโกรธและการจัดการเกี่ยวกับเจตนาร้ายของตนต่อผู้อื่นแตกต่างกัน โดยเด็กผู้หญิงจะจัดการกับความโกรธและเจตนาร้ายต่อผู้อื่น โดยใช้การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ในขณะที่เด็กผู้ชายใช้การแสดงพฤติกรรม ก้าวร้าวแบบเปิดเผย

Grotper และ Crick (1996) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของเด็กที่มี พฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 9-12 ปี จำนวน 315 คน โดยให้เด็กเป็นผู้ประเมินตนเองเกี่ยวกับคุณลักษณะ ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน จากการศึกษาพบว่าลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของเด็กที่มี พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จะมีความใกล้ชิดกับเพื่อนในกลุ่มมาก กีดกัน เพื่อนที่ไม่ใช่กลุ่มของตน อิจฉาริษยา และใช้ความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนด้วยกัน ในทางตรงข้าม ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบเปิดเผย จะเป็นการรวมตัวกันใช้ความรุนแรงกับผู้ที่ยอยู่นอกกลุ่มของตน รักพวกพ้อง และมีความเป็นมิตรกันเฉพาะในกลุ่ม

McNeilly-Choque และคณะ (1996) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์ และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย ในเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 4-5 ปี จำนวน 241 คน โดยให้ครู และเพื่อน เป็นผู้ประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว ร่วมกับการที่ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรมของเด็ก ในสนามเด็กเล่น จากการประเมินทั้ง 3 วิธี พบว่าเด็กผู้ชายมีแนวโน้มที่จะมีความก้าวร้าวแบบเปิดเผยมากกว่า ในขณะที่เด็กผู้หญิงจะมีแนวโน้มที่จะมีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ มากกว่า ส่วนเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงกว่าจะแสดงรูปแบบพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ มากกว่าทั้งในแบบใช้คำพูด และไม่ใช้คำพูด ส่วนเด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำกว่า จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยมากกว่า นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวทั้ง 2 ประเภท จะไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากเพื่อน

Crick, Casas และ Mosher (1997) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ของเด็กวัยก่อนเรียน อายุ 3-5 ขวบ พบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์สามารถพบได้ตั้งแต่วัยก่อนเรียน และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ ตลอดจนสามารถแยกความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจนจากความก้าวร้าวแบบเปิดเผย นอกจากนี้ยังพบผลลัพธ์ที่สอดคล้องกับการศึกษาในเด็กระดับประถม คือ เด็กผู้หญิงจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มากกว่าเด็กผู้ชาย และมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยน้อยกว่าเด็กผู้ชาย นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะประสบปัญหาในการปรับตัวทางสังคมมากกว่าเด็กที่ไม่ก้าวร้าวทั้งในผู้หญิงและผู้ชาย

Tomada และ Schneider (1997) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ เพศ และการยอมรับของเพื่อนในเด็กนักเรียนประถมของประเทศอิตาลี จำนวน 314 คน โดยให้ครูและเพื่อนเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมก้าวร้าว จากการศึกษพบว่า ทั้งเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะถูกเพื่อนปฏิเสธมากกว่าเด็กที่ไม่ก้าวร้าว แต่ผลลัพธ์ที่แตกต่างจากงานวิจัยที่ผ่านมาคือ คะแนนความก้าวร้าวของเด็กชายจะสูงกว่าเด็กหญิงทั้งในความก้าวร้าวแบบเปิดเผย และแบบทำลายความสัมพันธ์

Crick และ Bigbee (1998) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการใช้เพื่อนเป็นเป้าหมายของการแสดงความก้าวร้าว โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กนักเรียนเกรด 4 และเกรด 5 จำนวน 383 คน ผู้ชาย 194 คน ผู้หญิง 189 คน การศึกษานี้ทั้งตัวเด็กเอง และเพื่อนจะเป็นผู้ประเมินความก้าวร้าว ผลของการศึกษา พบว่า เด็กผู้หญิงจะใช้เพื่อนเป็นเป้าหมายในการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มากกว่าเด็กผู้ชาย ในขณะที่เด็กผู้ชายจะใช้เพื่อนเป็นเป้าหมายในการแสดง

พฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยมากกว่าผู้หญิง ซึ่งเด็กที่มีความก้าวร้าวทั้งสองรูปแบบจะมีปัญหาการปรับตัวทางสังคม เช่น การถูกเพื่อนปฏิเสธ และการอยู่อย่างโดดเดี่ยว

Maeda (1999) ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการรังแกผู้อื่นของนักเรียนชาวญี่ปุ่น เนื่องมาจากการใช้ความก้าวร้าวรังแกผู้อื่นปรากฏโดดเด่นมากในโรงเรียนประเทศญี่ปุ่น การวิจัยนี้ใช้การสัมภาษณ์นักเรียนมัธยมต้นชาวญี่ปุ่น เรื่องมุมมองและประสบการณ์เกี่ยวกับพฤติกรรมการรังแก ผู้อื่นหรือที่เรียกว่า "Iijime" ผู้เข้าร่วมการวิจัยคือ นักเรียน 61 คนที่สุ่มมาจากโรงเรียนมัธยมต้น 2 แห่งในเมืองเล็กๆของประเทศญี่ปุ่น หัวข้อในการสัมภาษณ์คือ การถามความคิดเห็นและมุมมองของนักเรียนเกี่ยวกับการรังแกเพื่อน โดยให้เล่าประสบการณ์ของตนเองในเรื่องนี้ รวมทั้งอธิบายความแตกต่างระหว่างการชมเชยรังแกกับการต่อสู้กันธรรมดา ผลการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า นักเรียนร้อยละ 60 เคยผ่านประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการชมเชยรังแกมาก่อน เช่น เคยเป็นผู้รังแก เคยเป็นผู้ถูกรังแก หรือเป็นพยานรู้เห็น นักเรียนกว่าร้อยละ 90 ให้ความเห็นตรงกันว่า จะต้องเป็นการกระทำที่คนทั้งกลุ่มกระทำต่อคนๆเดียว ถึงจะเรียกว่าเป็นการชมเชยรังแก และนักเรียนเกือบทั้งหมดที่เคยถูกรังแกก็กล่าวว่าเป็นลักษณะเช่นนั้น มีเพียงร้อยละ 7 ของนักเรียนที่กล่าวว่า การต่อสู้ทั้งแบบกลุ่มรุมหนึ่ง หรือแบบตัวต่อตัวก็ถือเป็นการชมเชยรังแก นอกจากนี้ผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นด้วยว่านักเรียนชาวญี่ปุ่นมักจะใช้กลยุทธ์แบบทำลายความสัมพันธ์ในการทำร้ายผู้อื่น เช่น การปล่อยข่าวลือที่เลวร้าย หรือ การกีดกัน ไม่ยอมให้เพื่อนบางคนเข้าร่วมกลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาว่า การชมเชยรังแกที่เกิดขึ้นในนักเรียนชาวญี่ปุ่นน่าจะมีสาเหตุมาจาก (1) การกดดันและบังคับให้ทำตามกลุ่มของตน (2) การรู้ถึงบทบาทของตนเองในกลุ่ม และ (3) การใช้ความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

Corinne และ Janet (2000) ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง (self-perception) ในทางบวกของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และแบบทำลายความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า การที่เด็กรับรู้ตนเองในทางบวกอาจไม่จำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมในด้านดีเสมอไป เด็กกลุ่มนี้อาจแอบแฝงพฤติกรรมในด้านไม่ดีไว้ด้วย กลุ่มตัวอย่าง เป็นเด็กนักเรียนเกรด 3 จำนวน 278 คน เกรด 4 จำนวน 260 คน และ เกรด 5 จำนวน 321 คน โดยให้เพื่อนเป็นผู้ประเมินความก้าวร้าว ผลการศึกษาพบว่า เด็กอเมริกัน-แอฟริกัน จะมีการรับรู้ด้านบวกเกี่ยวกับการยอมรับทางสังคม มากกว่าเด็กคอเคเซียน (Caucasian) และหลังจากที่ควบคุมตัวแปรเพศ และเชื้อชาติแล้วพบว่า เด็กที่มีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองด้านบวกสูงจะสัมพันธ์กับคะแนนความก้าวร้าวที่มากกว่าทั้งแบบทำลายความสัมพันธ์ และแบบเปิดเผย ส่วนตัวแปรด้านเพศ พบว่าเด็กผู้ชายจะแสดง พฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยมากกว่าผู้หญิง ในขณะที่ ผู้หญิงจะแสดง

พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มากกว่าผู้ชาย แต่ไม่พบความแตกต่างทางเพศในเรื่องการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง

Prinstein, Boergers และ Vernberg (2001) ได้ศึกษาการปรับตัวทางสังคมของวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย แบบทำลายความสัมพันธ์ และผู้ถูกระงับจากพฤติกรรมก้าวร้าว กลุ่มตัวอย่างเป็นวัยรุ่นจากหลากหลายเชื้อชาติ จำนวน 566 คน (เป็นหญิง 55%) ที่กำลังศึกษาอยู่ระหว่างเกรด 9 - 12 ผลการวิจัยสอดคล้องกับการศึกษาที่มีมาก่อนหน้านี้เกี่ยวกับพฤติกรรมความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และการถูกระงับจากพฤติกรรมก้าวร้าว กล่าวคือวัยรุ่นที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวสูง จะมีการปรับตัวทางสังคมที่ไม่ดี และสัมพันธ์กับการเกิดความผิดปกติทางพฤติกรรม (Disruptive Behavior Disorder) ส่วนผู้ที่ถูกระงับจากพฤติกรรมก้าวร้าวในระดับสูง จะสัมพันธ์กับการมีอาการทางจิตในระดับสูงเช่นกัน นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่ถูกระงับพฤติกรรมก้าวร้าวหลายรูปแบบจะประสบปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมมากกว่าผู้ที่ถูกระงับพฤติกรรมก้าวร้าวในรูปแบบเดียวหรือผู้ที่ไม่ถูกระงับจากพฤติกรรมก้าวร้าวเลย และหากมีการสนับสนุน และให้กำลังใจจากเพื่อนที่ใกล้ชิด ก็จะสามารถลดผลกระทบที่มาจากการถูกระงับพฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าวได้

Kirsh และ Olczak (2001) ได้ศึกษาผลกระทบจากการอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีเนื้อหาการใช้ความรุนแรงสูง เทียบกับการอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีเนื้อหาไม่รุนแรง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนวิชาจิตวิทยาเบื้องต้นจำนวน 249 คน วิธีการทดลองเริ่มจากแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม ให้กลุ่มแรกอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยและแบบทำลายความสัมพันธ์ แต่ในเนื้อหาไม่ปรากฏชัดเจนว่าผู้ที่กระทำมีเจตนาเช่นไร กลุ่มที่สองให้อ่านหนังสือการ์ตูนที่มีเนื้อหาไม่รุนแรง หลังจากนั้นให้ผู้เข้าร่วมการวิจัยตอบคำถามเกี่ยวกับเจตนาของผู้แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวในเรื่องราวเหล่านั้น ผลปรากฏว่ามีลักษณะการมุ่งร้าย ปรากฏอยู่ในคำตอบของผู้เข้าร่วมการวิจัยที่อ่านการ์ตูนที่มีเนื้อหาการใช้ความรุนแรง โดยไม่ว่าจะเป็นความก้าวร้าวลักษณะใด จะให้การตอบสนองในด้านลบมากกว่าผู้ที่อ่านการ์ตูนที่ไม่มีความรุนแรง ผู้เข้าร่วมการวิจัยเพศชายจะตอบสนองด้านลบต่อฉากหรือเนื้อหาส่วนที่มีการใช้ความก้าวร้าวแบบเปิดเผยมากกว่า ในขณะที่ผู้เข้าร่วมการวิจัยหญิงจะตอบสนองด้านลบต่อฉากหรือเนื้อหาส่วนที่การใช้ความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มากกว่า ผลที่ได้จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นอกจากเพศ และอุปนิสัย ของเด็กแล้ว สื่อต่างๆที่มีความรุนแรง ก็จะส่งผลต่อ ความคิด และทัศนคติของเด็กได้ด้วยเช่นกัน

Tiet และคณะ (2001) ได้ศึกษาความแตกต่างทางเพศที่มีผลต่อปัญหาพฤติกรรมประเภทต่างๆ โดยการวิเคราะห์ผลจากรายงานของมารดาที่เกี่ยวข้องกับปัญหาพฤติกรรมของเด็ก

กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กผู้ชาย 228 คน และเด็กผู้หญิง 80 คน อายุ 4-18 ปี ซึ่งอยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงที่จะมีปัญหาทางพฤติกรรมสูง ในการวิเคราะห์นี้ใช้แบบรายการพฤติกรรมเด็ก (Child Behavior Checklist) โดยเพิ่มเติมรายการพฤติกรรมต่อต้านสังคมทั้งแบบแสดงออกและไม่แสดงออกลงไปด้วย เช่น การขโมย การโกหก การก้าวร้าวผู้อื่นทางร่างกาย การก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ การใช้สารเสพติด การกระทำโดยไม่ยั้งคิด โดยพิจารณาเรื่องของอายุและเพศร่วมด้วย จากการศึกษาพบว่าเด็กผู้ชายจะมีความก้าวร้าวทางร่างกายมากกว่าเด็กผู้หญิง แต่เรื่องการโกหก ขโมย การใช้สารเสพติด และความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จะไม่แตกต่างกันในเพศชายและเพศหญิง การโกหกและการใช้สารเสพติดจะเพิ่มมากขึ้นตามอายุ ส่วนความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และการกระทำโดยไม่ยั้งคิดจะมีเพิ่มขึ้นจนถึงขีดสูงสุดในวัยรุ่น ผลจากการศึกษานี้ชี้ให้เห็นประเด็นใหม่ที่น่าสนใจเกี่ยวกับ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กผู้หญิง เนื่องจากเมื่อวิเคราะห์ข้อมูลในหลายๆด้านแล้ว พบว่า กลุ่มเด็กผู้หญิงที่มีความเสี่ยงสูงจะมีปัญหาพฤติกรรม เช่น การขโมย การโกหก และความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ รุนแรงยิ่งกว่ากลุ่มของเด็กผู้ชายที่มีความเสี่ยงสูง

French, Jansen และ Pidada (2002) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง เพศ กับ พฤติกรรมก้าวร้าว ของเด็กชาวอเมริกัน เปรียบเทียบกับเด็กชาวอินโดนีเซีย กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กชาวอเมริกัน 104 คน เด็กชาวอินโดนีเซีย 120 คน อายุระหว่าง 11-14 ปี โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าว จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจะพูดถึงพฤติกรรมก้าวร้าวทางร่างกาย ทางวาจา และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ 3 รูปแบบ ได้แก่ การบงการความสัมพันธ์ การขับไล่ออกจากกลุ่ม และการปล่อยข่าวลือ โดยเด็กชายจะพูดถึงความก้าวร้าวทางร่างกายบ่อยกว่าเด็กหญิง เช่นเดียวกับเด็กหญิงที่จะพูดถึงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ 3 รูปแบบ บ่อยกว่าเด็กชาย ทั้งในเด็กชาวอเมริกัน และอินโดนีเซีย จากการศึกษายังพบอีกว่า เด็กจะกล่าวถึงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์เหมือนเป็นเรื่องปกติทั่วไป ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า ความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่โดดเด่น และสามารถปรากฏให้เห็น โดยที่ไม่ต้องใช้เวลาสอบถาม หรือระบบการคัดแยกประเภทที่จัดทำขึ้น ผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาเรื่องเพศกับพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กว่า เพศชายและเพศหญิง จะมีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน ถึงแม้ว่า เด็กชาวอเมริกัน และอินโดนีเซีย จะมีความแตกต่างกันในแง่ของความเป็นตัวของตัวเอง การรวมกลุ่ม บทบาทหน้าที่ทางเพศ หรือแม้กระทั่งมุมมองเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวก็ตาม

จากการศึกษาทั้งหมดที่ผู้วิจัยได้รวบรวมมา จะเห็นได้ว่ามีผู้สนใจศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์กันมากขึ้นในหลายแง่มุม และจากการศึกษาส่วนใหญ่ที่กล่าวมา

ได้ผลลัพธ์ที่ตรงกันว่า พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์เป็นลักษณะที่พบได้ในเด็ก ผู้หญิงมากกว่าเด็กผู้ชาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกที่จะศึกษาความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็น ผู้หญิงเป็นตัวอย่งกรณีศึกษาในการศึกษาความก้าวร้าวประเภทนี้

นอกจากพบว่าเพศของเด็กมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์แล้ว ยังพบว่าการที่เด็กมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูง จะส่งผลกระทบต่อความสามารถในการปรับตัวทางสังคม และอารมณ์ของเด็ก เช่น เด็กจะมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองไม่ดี และไม่สามารถเข้าสังคมกับกลุ่มเพื่อนได้ ซึ่งปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สำคัญ และส่งผลเสียต่อตัวเด็กเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะวัยเด็กตอนปลาย เนื่องจาก วัยเด็กตอนปลายเป็นระยะที่เด็กเริ่มเข้าสังคมโดยก้าวจากบ้านมาสู่โรงเรียน เริ่มเข้ากลุ่มเพื่อน จึงมีความต้องการเป็นอย่างมากที่จะได้รับการยอมรับจากเพื่อน และเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่ม การที่เด็กได้รับการยอมรับจากเพื่อนจะส่งผลให้เขามีรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีความสามารถ และเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เมื่อเด็กสามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนได้อย่างมีความสุข ก็ย่อมปรารถนาที่จะมีความสัมพันธ์กับคนอื่นเพิ่มขึ้น และมีทัศนคติที่ดีต่อคนทั่วไป แต่ถ้าเด็กไม่ได้รับการยอมรับจากเพื่อน และไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกลุ่มเพื่อนได้ เด็กจะรู้สึกว่าเหว่ ขมขื่นใจ ขาดความอบอุ่น เกิดความสงสัยตัวเอง มองบุคคลอื่นไปในทางร้าย และเกิดความคับข้องใจอยู่เสมอ ซึ่งจะตอบสนองโดยการถอนตัวออกจากสังคม หรือแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อผู้อื่น

จะเห็นได้ว่าการที่เด็กไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้จะเกิดผลกระทบที่ไม่ดีต่อตัวของเด็กมากมาย ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่สามารถทำนายการปรับตัวไม่ได้ของเด็กในอนาคต ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เนื่องจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็กรวมทั้งพฤติกรรมก้าวร้าว แต่ก่อนที่จะกล่าวถึงการศึกษานี้ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันที่มีความสำคัญในการปลูกฝังพฤติกรรมและวิถีทางในการดำเนินชีวิตของเด็ก เด็กจะเริ่มเรียนรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิตนับตั้งแต่เกิดจากครอบครัว จึงกล่าวได้ว่าครอบครัวเปรียบเสมือนบ้านหล่อหลอมเด็กทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม คุณธรรม ค่านิยม เจตคติ ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีให้แก่เด็กซึ่งเป็นสมาชิกและกำลังสำคัญของสังคม ผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดประสบการณ์คือ บิดา มารดา เพราะเป็นผู้ที่

อยู่ใกล้ชิดกับบุตรมากกว่าคนอื่น ๆ ดังนั้นสถาบันครอบครัวจึงจัดว่ามีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อเด็กมากที่สุด

ความหมายของครอบครัว

ครอบครัวมีความหมายแตกต่างกันออกไป ซึ่งพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำว่า ครอบครัวในแง่เป็นสถาบันว่า หมายถึง การอยู่ร่วมกันของชายหญิง ในรูปของสามีภรรยา มีหน้าที่ให้กำเนิดบุตร และเลี้ยงดูบุตร เพื่อให้สามารถดำรงชีพอยู่ในสังคมได้ สมาชิกในครอบครัวจะมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน ในรูปของการปฏิบัติตามสถานภาพและบทบาทอันเป็นหน้าที่ของสมาชิก

อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณานิยามของครอบครัวในแง่วิชาการต่างๆ ความหมายของครอบครัวก็แตกต่างกันออกไป ซึ่งสมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (อ้างถึงใน ป. มหาพันธ์, 2544) ได้อธิบายความหมายของครอบครัวออกเป็น 4 ด้านดังนี้

1. ในแง่ชีววิทยา ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่เกี่ยวพันกันโดยทางสายโลหิต
2. ในแง่กฎหมาย ครอบครัว หมายถึง บุคคลที่มีสายสัมพันธ์กันในทางกฎหมาย โดยการสมรส มีบุตร หรือบุตรบุญธรรม
3. ในแง่เศรษฐกิจ ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่ใช้จ่ายร่วมกัน จากเงินงบประมาณเดียวกัน
4. ในทางสังคม ครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยร่วมกันภายในบ้านเดียวกัน อาจเกี่ยวหรือไม่เกี่ยวพันกันในทางสายโลหิต หรือในทางกฎหมาย ครอบครัวเช่นนี้มีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า ครัวเรือน ครอบครัวเดียวกันอาจจะไม่อยู่ร่วมหลังคาเรือนเดียวกันได้ แต่ทุกคนในครอบครัวมีการปฏิสัมพันธ์ต่อกันในบทบาทสามีภรรยา บิดามารดากับบุตร พี่กับน้อง มีความรักกัน เอาใจใส่ต่อกัน มีจิตใจผูกพันกัน

นอกจากนี้นักสังคมวิทยา และนักจิตวิทยา ต่างก็ให้ความหมายของครอบครัวในลักษณะที่แตกต่างกัน ในความหมายทางสังคมวิทยา ครอบครัว คือ รูปแบบของการอยู่ร่วมกัน ในความหมายของนักจิตวิทยา ครอบครัว คือ สถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มีมนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกันเพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอุบัติขึ้นในครอบครัว (พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2540)

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ครอบครัวยุคใหม่เป็นกลุ่มบุคคลที่มาอาศัยอยู่ร่วมกันโดยมีความรัก ความผูกพัน ความเอาใจใส่ซึ่งกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวเป็นที่ตั้ง อาจอยู่ร่วมครัวเรือนเดียวกันหรือไม่ก็ได้ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อกันเพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกในครอบครัว

คุณสมบัติของครอบครัว

Kingsley Davis (อ้างถึงใน โกสุม เศรษฐราชวงศ์, 2531) ได้แบ่งครอบครัวออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ในทางจิตวิทยา มุ่งชี้ให้เห็นว่าครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานที่เล็กที่สุดในสังคมที่สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันอย่างใกล้ชิด มีการพบปะ และแสดงการตอบสนองซึ่งกันและกัน อันถือว่าเป็นพื้นฐานแห่งความสัมพันธ์กันทางสังคม

2. ในทางสังคมวิทยา ถือว่าบรรดาสมาชิกในครอบครัวนั้นต่างฝ่ายต่างให้ และรับประสบการณ์จากกันและกัน ซึ่งถือว่าต่างฝ่ายต่างเรียนรู้จากกันและกัน อันเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อปรับสภาพของตนเองให้เข้ากับสังคมได้

Maciver and Page (อ้างถึงใน โกสุม เศรษฐราชวงศ์ 2531) กล่าวว่าครอบครัวมีลักษณะ 5 ประการ คือ

1. มีการแสดงถึงความสัมพันธ์ของชายหญิงในการเลือกคู่ครอง
2. มีการแต่งงานหรือการมาอยู่ร่วมกัน
3. มีการผูกพันทางสายโลหิตโดยการให้กำเนิดบุตรและให้การเลี้ยงดูบุตร
4. มีการจัดการด้านเศรษฐกิจ โดยสมาชิกของครอบครัวมีส่วนร่วม
5. มีการอยู่ร่วมกันของสมาชิกในครอบครัว

ป.มหาพันธ์ (2544) มีความคิดเห็นสอดคล้องกับ Maciver & Page ซึ่งกล่าวว่าครอบครัวจะต้องมีลักษณะสำคัญ 4 ประการ คือ

1. ครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่ทำการสมรสกัน หรือมีความผูกพันกันทางสายโลหิตหรือเป็นบุตรบุญธรรม การสมรส หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา ส่วนความสัมพันธ์ทางสายโลหิต คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง บิดา มารดา และบุตร รวมทั้งบุตรบุญธรรมด้วย

2. สมาชิกของครอบครัวมักอยู่รวมในครัวเรือนเดียวกันหรือบางครั้งก็แยกกันอยู่ต่างหาก สมัยก่อนครอบครัวจะมีขนาดใหญ่ แต่ปัจจุบันครัวเรือนมีขนาดเล็กลง ประกอบด้วย สามี ภรรยา และบุตร หรืออาจไม่มีบุตรก็ได้

3. ทุกคนในครอบครัวมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน ในบทบาทสามีกับภรรยา บิดา มารดา กับบุตร พี่กับน้อง มีความรักความเอาใจใส่ต่อกัน มีจิตใจผูกพันกันแม้จะไม่ได้อยู่ร่วมกัน

4. สมาชิกในครอบครัว จะถ่ายทอดและรับรูปแบบของความประพฤติในการปฏิบัติต่อกัน เช่น ระหว่างสามี ภรรยา และบุตร และเมื่อผสมผสานกับวัฒนธรรมที่นอกเหนือไปจากครอบครัวก็จะได้รับรูปแบบของความประพฤติที่สมาชิกปฏิบัติต่อกัน และต่อผู้อื่น

ประเภทของครอบครัว

โดยทั่วไปครอบครัวจะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ ครอบครัวเดี่ยว และครอบครัวขยาย ครอบครัวเดี่ยว คือ ครอบครัวที่มีสมาชิกอันประกอบไปด้วยสามี ภรรยา และบุตร ส่วนครอบครัวขยาย ได้แก่ ครอบครัวที่มีสมาชิกประกอบไปด้วยสามี ภรรยา บุตร และญาติพี่น้องที่อาศัยอยู่ในบ้านเดียวกัน แต่ Murdock (อ้างถึงใน สุพัตรา สุภาพ, 2527) ได้แบ่งประเภทของครอบครัวแตกต่างกันออกไปเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร (บุตรนี้อาจจะเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้) ปัจจุบันแนวโน้มของครอบครัวแบบนี้จะมีมากขึ้นเนื่องจากเหตุผลทางเศรษฐกิจ ครอบครัวเดี่ยวแบบนี้มีความเป็นอิสระ แต่ก็มีความห่างเหินจากญาติพี่น้อง จนอาจทำให้เกิดความว้าเหวและขาดความอบอุ่นได้

2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) เป็นครอบครัวที่ประกอบด้วย ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) และญาติพี่น้อง เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย ลุง ป้า น้า อา เป็นต้น อาจจะอยู่ภายใต้หลังคาเดียวกัน หรือเขตบริเวณบ้านเดียวกัน โดยมีพี่น้องที่สมรสแล้วหลายคน คือ ทั้งคู่สมรสและบุตร รวมทั้ง ปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ด้วยกัน ญาติพี่น้องก็มีหน้าที่ช่วยเหลือดูแลบุตรหลาน เป็นครอบครัวที่มีความรักความอบอุ่น แต่ขาดความเป็นอิสระเพราะสมาชิกอาวุโสสูงสุดจะทำหน้าที่เป็นหัวหน้าครอบครัว

3. Polygamous Family ประกอบด้วยชายคนเดียวสมรสกับหญิงหลายคน และภรรยาแต่ละคนจะมีบุตรด้วยกันกับสามีคนเดียวกันนั้น ทำให้ลักษณะครอบครัวเป็นแบบครอบครัวเดี่ยวของภรรยาแต่ละคน บางสังคมสมาชิกแต่ละครอบครัวเดี่ยวดังกล่าว จะอยู่ร่วมในชายคาเรือนเดียวกัน แต่บางสังคมจะแยกกันอยู่คนละบ้าน

ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยายนั้นมีจุดดีและจุดด้อยในตัวเองแตกต่างกันไป จุดดีของครอบครัวเดี่ยวคือ ความใกล้ชิดของคนในครอบครัว แต่เด็กที่เติบโตในครอบครัวเดี่ยวจะขาดโอกาสสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในหมู่ญาติพี่น้อง ขณะเดียวกับที่เด็กในครอบครัวขยายจะพบกับ

ความหนาแน่นของครัวเรือน งานวิจัยของ T.D. Fuller และ other (1993 อ้างถึงใน พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุศย์, 2540) ศึกษาเรื่องตรวจสอบผลของความหนาแน่นของครัวเรือนที่มีต่อความสัมพันธ์ในครอบครัวของคนกรุงเทพมหานคร จากการสัมภาษณ์ภรรยา 1,399 คน และสามี 618 คน พบว่า ความหนาแน่นของครัวเรือนส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร และการวางระเบียบเข้มงวดในครัวเรือนทำให้เกิดความเครียดกับสมาชิกในครอบครัว บทบาทและหน้าที่ของครอบครัว

ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่มีความสำคัญ และมีความใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงในสถาบันอื่นๆ ภายในสังคมจะมีโครงสร้างและหน้าที่กำหนดแบบแผนความประพฤติ ความเชื่อและหน้าที่ของสมาชิก ตลอดจนการแสดงความสัมพันธ์ต่อกัน โดยมีลักษณะแตกต่างกันออกไปตามลักษณะของวัฒนธรรม ดังนั้นบทบาทของครอบครัวจึงเป็นบทบาทที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลมากที่สุดต่อสังคมและสถาบันอื่นๆ

ป. มหาพันธ์ (2544) ได้สรุปบทบาทและหน้าที่ของครอบครัว ดังต่อไปนี้

1. ให้กำเนิดบุตร การให้กำเนิดบุตรเป็นหน้าที่สำคัญประการแรกเนื่องจากการมีบุตรเป็นจุดเริ่มต้นของครอบครัว เป็นการสืบต่อและรับช่วงวิถีชีวิตของครอบครัว

2. บำบัดความต้องการทางเพศ โดยแสดงออกในรูปของการสมรส เพราะการสมรสเป็นวิธีหนึ่งที่สังคมเข้ามาควบคุมความสัมพันธ์ให้เป็นไปอย่างมีขอบเขต การสมรสจึงเป็นสิ่งจำเป็นในสังคมที่มีการจัดระเบียบ

3. เลี้ยงดูบุตรให้เติบโตในสังคม ให้ความรัก ความเอาใจใส่ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโตใหญ่

4. อบรมให้สมาชิกในครอบครัวเรียนรู้ระเบียบของสังคม เนื่องจากครอบครัวเป็นสถาบันแรกของการบำรุงรักษา และการถ่ายทอดวัฒนธรรม เด็กได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ ตลอดจนเรียนรู้แบบแผน และวิธีปฏิบัติตามระเบียบของสังคม ทำให้สมาชิกใหม่ของสังคมสามารถรับช่วงการถ่ายทอดมรดกของสังคมสืบไป

5. ให้ความปกป้องคุ้มครอง เลี้ยงดูบุตร และบุคคลในครอบครัว ซึ่งกระทำได้ 2 ประการ คือ

5.1 ทำนุบำรุงร่างกาย ได้แก่ การเลี้ยงดูบุตรให้เจริญเติบโต และมีสุขภาพอนามัยแข็งแรง ซึ่งจะสามารถประกอบภารกิจหน้าที่การงานได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้า

5.2 ทำนุบำรุงทางคุณภาพ ได้แก่ การให้การศึกษอบรม เพื่อให้สมาชิกใหม่ได้เรียนรู้สิ่งที่เป็นประโยชน์ ซึ่งจะช่วยให้เขารู้จักปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสังคม และสิ่งแวดล้อมได้

6. ครอบครัวเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคม เด็กที่เกิดมาย่อมได้รับสถานภาพตามบิดามารดาของตน แต่อย่างไรก็ตามสถานภาพของการเกิดสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่น บุตรของชาวนาอาจได้เป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

7. ครอบครัวเป็นสถานที่ให้ความรักความอบอุ่นแก่สมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นความรักระหว่างสามีภรรยา บิดามารดาและบุตร หรือว่าญาติพี่น้อง อีกทั้งยังเป็นสถานที่ที่สร้างความมั่นคงทางจิตใจ ทำให้มีพลังในการทำงานและแก้ปัญหาต่างๆ

Manor (อ้างถึงใน ปรีดีหทัย แก้วมณีรัตน์, 2534) กล่าวถึงหน้าที่เบื้องต้นของครอบครัวที่สำคัญมีดังนี้

1. หน้าที่พื้นฐานเพื่อตอบสนองความต้องการพื้นฐานของครอบครัว เช่น อาหาร ที่อยู่ อาศัยที่เหมาะสมกับการส่งเสริมการเจริญเติบโตของร่างกาย อารมณ์ สังคม เชาว์ปัญญา และบุคลิกภาพ

2. หน้าที่ในกระบวนการพัฒนาการ สมาชิกครอบครัวมีพัฒนาการผ่านขั้นตอนในแต่ละช่วงวัยของชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. หน้าที่ในการแก้ปัญหาวิกฤต มีความสามารถในการจัดการแก้ปัญหาของครอบครัวได้อย่างเหมาะสม

จากหน้าที่ของครอบครัวที่กล่าวมานั้นสามารถสรุปได้ว่า ครอบครัวมีบทบาทในการสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ ให้การอบรมสั่งสอน เลี้ยงดูส่งเสริมความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกายและจิตใจ กำหนดบทบาทแก่สมาชิกและให้กระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อให้สมาชิกในครอบครัวสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้นได้เป็นอย่างดี กล่าวคือครอบครัวทำหน้าที่ในการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม ถ้าสมาชิกในครอบครัวช่วยกันทำหน้าที่อย่างพร้อมเพียงครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว โอกาสที่สมาชิกจะแสดงพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งทดแทนความต้องการของตนจะน้อยลง (สุรพล ปธานวนิช, 2534 : 3) และเด็กคนนั้นก็จะมีโอกาสที่ดีกว่าเด็กคนอื่นโดยเติบโตขึ้นเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพซึ่งต่างจากเด็กที่เติบโตมาโดยปราศจากครอบครัว หรือมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี สมาชิกในครอบครัวไม่มีความรับผิดชอบ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะส่งผลต่อพฤติกรรมและสุขภาพจิตของเด็ก

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

การสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว ถือเป็นวิธีการในการหล่อหลอมความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรม ตลอดจนจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ เพื่อปลูกฝังให้เกิดความรักและรู้คุณค่าของชีวิต ต่อสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นแหล่งสำคัญที่มนุษย์จะได้พัฒนา ทักษะการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความเชื่อ คุณธรรม ตลอดจนการปฏิบัติตนตามประเพณี และ วัฒนธรรมอีกด้วย แต่อย่างไรก็ตามครอบครัวจะทำหน้าที่ได้ดีมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ ลักษณะของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวนั้น

โกสุ่ม เศรษฐวรางค์ (2531) ให้คำจำกัดความของคำว่า ความสัมพันธ์ภายใน ครอบครัวว่า หมายถึง ความรักใคร่ ประองคอง และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตร รวมถึง การแสดงออกซึ่งคุณค่า เจตคติ ความสนใจ ความเชื่อที่มีต่อการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริม พัฒนาการของบุตรในทุกด้านทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

อัจฉรา พุ่มมณีกร (2537) ได้ให้ความหมายของความสัมพันธ์ในครอบครัวว่าเป็น การที่ สมาชิกในครอบครัวซึ่งประกอบด้วย บิดา มารดา บุตร ญาติพี่น้องที่อยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ซึ่ง กันและกันในลักษณะต่างๆ เช่น มีการเอาใจใส่เลี้ยงดู มีความรัก ความห่วงใย ความเอื้ออาทร ความผูกพัน ความใกล้ชิดสนิทสนม ความปรารถนา มีอารมณ์ความรู้สึกนึกคิดร่วมกัน ช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน มีค่านิยม และความประพฤติปฏิบัติระหว่างสมาชิกในครอบครัวและบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งความรู้สึกและการกระทำต่างๆทั้งหลายเหล่านี้เป็นสาเหตุที่ทำให้ครอบครัวมีความสุข หรือมี ปัญหาได้

ดังนั้นความสัมพันธ์ในครอบครัวจึงหมายถึง การที่สมาชิกในครอบครัวอัน ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก และญาติพี่น้องมีความสัมพันธ์ต่อกันในลักษณะต่างๆ ซึ่งความรู้สึกและ การกระทำเหล่านั้นเป็นเหตุให้ผู้ที่อยู่ในครอบครัวรู้สึกมีความสุขหรือทุกข์ได้

องค์ประกอบของความสัมพันธ์ในครอบครัว

Grandal (อ้างถึงใน สุชีรา น้อยจันทร์, 2530) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัวเป็น ความสัมพันธ์แบบปฐมภูมิ (Primary Relationship) ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

1. จำนวนบทบาท (Number of Role) ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีหลายบทบาท เช่น บิดามารดาจะเป็นผู้สั่งสอน ผู้เลี้ยงดู ผู้ช่วยเหลือสมาชิกในครอบครัว จึงมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันใน หลายๆด้าน ทำให้เกิดเป็นค่านิยม ความเชื่อถือ และบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล
2. การสื่อสาร (Communication) ความสัมพันธ์ในกลุ่มปฐมภูมิเป็นการสื่อสารแบบ เปิด มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในระหว่างสมาชิก

3. อารมณ์ (Emotion) ความสัมพันธ์ในกลุ่มปฏิสัมพันธ์จะก่อรูปขึ้นมาจากอารมณ์ต่างๆ ระหว่างสมาชิก ก่อให้เกิดความรักความเข้าใจ ความผูกพันรักใคร่ ความคิดถึงหรือความโกรธ ความขัดแย้งได้

4. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้สึก (Transferability) เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเฉพาะราย ซึ่งจะมีความรู้สึกผูกพันเฉพาะเจาะจง ยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้

ถ้าองค์ประกอบต่างๆ ของความสัมพันธ์ในครอบครัวดำเนินไปได้ด้วยดี จะช่วยเสริมสร้างความผูกพัน ความราบรื่นและความมั่นคง ให้แก่ครอบครัว และส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวตามมา ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นเครื่องมือในการป้องกันปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

Weiss (อ้างถึงใน ฐวีวรรณ แก้วพรหม, 2534) ได้ให้ลักษณะของความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ความใกล้ชิดสนิทสนม ทำให้บุคคลมีความรู้สึกอบอุ่น ปลอดภัย ซึ่งบุคคลในครอบครัวมักมีให้แก่กัน

2. การมีส่วนร่วมในสังคม เป็นการแสดงถึงการมีส่วนร่วมระหว่างบุคคลกับบุคคลอื่น มีส่วนร่วมในความเป็นครอบครัวเดียวกัน แลกเปลี่ยนประสบการณ์ ข่าวสาร ความคิดเห็น ความชื่นชมซึ่งกันและกัน

3. พฤติกรรมในการดูแลรับผิดชอบ เช่น บิดา มารดาดูแลบุตรที่เจ็บป่วย บุตรวัยผู้ใหญ่ดูแลบิดามารดาที่เจ็บป่วยหรือสูงอายุ ผู้ที่แข็งแรงกว่าดูแลผู้ที่อ่อนแอกว่า เป็นต้น

4. การยอมรับ ซึ่งจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความสามารถกระทำการต่างๆ ตามความเหมาะสม การยอมรับจะทำให้ผู้ได้รับเกิดความมั่นใจ

5. การช่วยเหลือ เป็นการช่วยเหลือ แบ่งปันกันในเรื่องต่างๆ ซึ่งบุคคลที่มีความสัมพันธ์จะมีให้แก่กัน

ความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวจะเป็นพื้นฐานขั้นสูงของครอบครัวที่จะส่งผลต่อสังคม ถ้าสมาชิกในครอบครัวมีความรัก ความผูกพันซึ่งกันและกัน มีการช่วยเหลือห่วงใยอาทรต่อกัน จะก่อให้เกิดความสุขภายในครอบครัว และเป็นพื้นฐานทางอารมณ์ที่ดีแก่สมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะบุตรจะมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ที่เหมาะสมตามวัยและสามารถสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ด้วย ซึ่งลักษณะของความสัมพันธ์ในครอบครัวจะเป็นเช่นใด จะขึ้นอยู่กับองค์ประกอบดังนี้

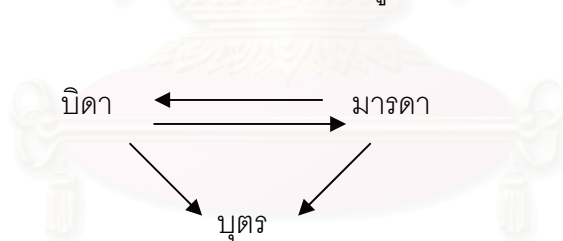
1. สัมพันธภาพระหว่างสามีภรรยา สามีและภรรยาเป็นจุดเริ่มต้นของสัมพันธภาพที่สำคัญที่สุดในครอบครัว เพราะถ้าคู่สามีภรรยา มีความรักความเข้าใจซึ่งกันและกัน พยายามปรับตัวเข้าหากัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตลอดจนรับผิดชอบและแก้ปัญหาต่างๆ ภายในครอบครัว

ร่วมกันยอมทำให้ครอบครัวมีความราบรื่นมั่นคง และสมาชิกอื่นๆในครอบครัวก็จะมีความสุขไปด้วย

จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์อันดีของพ่อแม่ มีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก ความแตกร้างของพ่อแม่ที่ปรากฏอยู่สม่ำเสมอ เป็นประสบการณ์หนึ่งที่ทำให้เด็กเสียใจมากที่สุด โดยปกติเด็กจะรักและชื่นชมพ่อแม่และลอกเลียนแบบตัวเขากับพ่อหรือแม่ แต่ข้อขัดแย้งที่ปรากฏระหว่างพ่อแม่ที่เด็กเห็นเป็นประจำก็จะเป็นข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วย ความต้องการด้านความรักและความมั่นคงปลอดภัยทางด้านอารมณ์ที่ถูกทำลายลงไป จะทำให้เด็กเกิดความตึงเครียดกดดันทางอารมณ์ และแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวออกมาในรูปแบบที่แตกต่างกัน จนกระทั่งมีลักษณะพฤติกรรมต่อต้านสังคม ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลของปัญหาภายในครอบครัวที่มีผลต่อบุคลิกภาพของเด็ก ซึ่งจะพบเสมอว่าลักษณะของเด็กที่บ้านแตกจะไม่มีความสุขทางใจ ดังนั้นปัจจัยสำคัญของการมีบุคลิกลักษณะที่ดีและมั่นคงก็คือ การที่พ่อแม่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์อันดีของพ่อแม่มีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก

2. สัมพันธภาพระหว่างบิดา มารดา และบุตร ความสัมพันธ์นี้มีพื้นฐานมาจากความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยา Strearad (อ้างถึงใน โกสุม เศรษฐวรางค์, 2531) กล่าวว่า ถ้าสามีและภรรยาทำตัวเป็นหลัก มีความรักใคร่ผูกพันต่อกัน จะมีผลสะท้อนไปผูกพันรักใคร่ต่อบุตรให้แน่นแฟ้นต่อไปเองโดยปริยาย ซึ่งเขาได้สร้างรูปสามเหลี่ยมสัมพันธ์ไว้ดังรูป

โดยอธิบายว่า จากภาพสายโยงความสัมพันธ์ในครอบครัวจากบิดาไปยังมารดา และจากมารดามายังบิดานั้นเป็นสองเส้น ส่วนจากบิดามายังบุตร หรือมารดามายังบุตรนั้นเป็นเส้นเดียว ย้ำให้เห็นถึงความสำคัญของฐานของรูปสามเหลี่ยมนี้ ถ้าฐานความรักระหว่างบิดาและมารดาคลอนแคลนก็ย่อมจะทำให้บุตรเด็กร้อน แต่ถ้ามั่นคงบุตรก็จะมีสุขภาพจิตดี เป็นคนที่พร้อมจะเผชิญหน้ากับปัญหาชีวิตได้อย่างดี

3. ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้อง สัมพันธภาพระหว่างพี่น้องจะดีหรือไม่ดีขึ้นอยู่กับสถานภาพในครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยความสัมพันธ์พื้นฐานและลักษณะการอบรมเลี้ยงดูของบิดามารดา เพราะถ้าบิดามารดามีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการอบรมเลี้ยงดูด้วยความรักความ

เข้าใจ มีความยุติธรรม ตลอดจนเสริมสร้างความรักใคร่ในระหว่างพี่น้องแล้ว ความสัมพันธ์ระหว่างพี่น้องย่อมดำเนินไปด้วยดี

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นับเป็นเวลาหลายทศวรรษแล้ว ที่ทฤษฎีปัญญาทางสังคมได้นำมาใช้เป็นแนวทางในการทำวิจัยต่างๆเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมความก้าวร้าว (Bandura, 1973, 1976) ซึ่งศึกษาอยู่บนสมมุติฐานที่ว่าเด็กจะเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าวด้วยการสังเกตจากพฤติกรรมของบุคคลอื่น ที่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นตัวอย่าง และเด็กก็จะลอกเลียนแบบพฤติกรรมเหล่านั้น ตามหลักของ ทฤษฎีปัญญาทางสังคม เด็กมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบบุคคลที่เด็กรัก และชื่นชอบ หรือ บุคคลที่ได้รับผลตอบแทนจากพฤติกรรมก้าวร้าว มากกว่าจะเลียนแบบบุคคลที่ได้รับการลงโทษ หรือไม่ได้รับผลตอบแทนจากพฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้นพ่อแม่ผู้ปกครองจึงเป็นบุคคลตัวอย่างที่มีอิทธิพลต่อเด็กสูง เพราะพ่อแม่กับเด็กจะมีความใกล้ชิดสนิทสนม มีความสัมพันธ์ที่โดดเด่น และเป็นบุคคลที่สำคัญมากในชีวิตของเด็ก (Grych & Fincham, 1990 ; Easterbrooks & Emde, 1988) Grotper (1997) ได้ศึกษาและสนับสนุนความคิดของกลุ่มปัญญาทางสังคม โดยพบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่แสดงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ เด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ด้วย

ปฏิสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวแต่ละคน ก็มีผลสำคัญที่จะส่งผลให้เกิดพฤติกรรมความก้าวร้าว เช่น ความไม่แน่นอนในวิธีการอบรมเลี้ยงดู มีการสร้างวินัยให้เด็กโดยใช้ความรุนแรง ผู้ปกครองแสดงพฤติกรรมในด้านดีกับเด็กน้อยครั้งมาก และไม่มีประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลในขณะที่เด็กทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าผู้ปกครองอบรมสั่งสอนเด็กในเรื่องความประพฤติในด้านลบอย่างไม่สม่ำเสมอ รวมถึงการสนับสนุนให้เด็กมีพฤติกรรมในด้านบวกต่อสังคมอย่างไม่สม่ำเสมอด้วยแล้ว ผลที่ตามมาก็คือ เด็กจะเกิดพฤติกรรมต่อต้านสังคมโดยตรง (Patterson, 1982; Patterson, Loeber, & Dishion, 1983 ; Patterson, DeBaryshe & Ramsey, 1989) Patterson (1982, 1989) กล่าวว่า ผลที่ได้จากการอบรมดูแลอย่างไม่สม่ำเสมอนี้จะทำให้เด็กซึ่งต้องเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสมาชิกครอบครัวอยู่โดยตลอดนั้นเกิดพฤติกรรมความก้าวร้าวได้ และถ้าเด็กอยู่ในครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูอย่างไม่สม่ำเสมอเป็นระยะเวลานาน เด็กก็จะมีพฤติกรรมความก้าวร้าวเพิ่มขึ้นจนอาจรุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกาย และในที่สุดเด็กจะเรียนรู้วิธีการบังคับควบคุมสมาชิกคนอื่นในครอบครัวด้วยการใช้อำนาจลักษณะนั้นเช่นกัน (Patterson, 1982, Loeber & Dishion, 1983) ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่องครอบครัวของ

Caspi และ Elder (1988) ที่แสดงให้เห็นว่า เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าว เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็จะทำให้อุปสรรคของตนมีพฤติกรรมก้าวร้าวเช่นเดียวกัน

มีการศึกษาที่สนับสนุนว่า เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวจะมีความสัมพันธ์ภายในครอบครัวไม่ดี เช่น จากการศึกษาของ Grotper (1997) ที่พบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผยจะรายงานว่า แม่ให้ความอบอุ่นกับตนน้อย และเมื่อตนทะเลาะหรือขัดแย้งกับพ่อแม่จะสามารถคลี่คลายปัญหา หรือคืนดีกันได้ยาก เช่นเดียวกับเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ที่รายงานว่า เมื่อมีปัญหากับผู้ปกครองจะรู้สึกว่ายากและใช้เวลาในการที่จะแก้ปัญหา หรือปรับความเข้าใจกัน

นอกจากความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างพ่อแม่และเด็กแล้ว ความขัดแย้งในชีวิตการทำงานก็มีความสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อการแสดงพฤติกรรมของเด็ก (Emery, 1982 ; Grych & Fincham, 1990; Cummings & Cummings, 1988) ถึงแม้ว่าการศึกษาเบื้องต้นจะนำเสนอในเรื่องของความพอใจในชีวิตการทำงานและการทะเลาะขัดแย้งของคู่สามีภรรยา แต่ก็มียานวิจัยที่แสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งในชีวิตการทำงานเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวของเด็ก (Emery & O'Leary, 1984 ; Porter & O'Leary, 1980) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตคู่จะทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กผู้ชาย (Grych & Fincham, 1990) และงานวิจัยเหล่านี้ยังแสดงให้เห็นว่าเด็กผู้ชายจะได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งนี้มากกว่าเด็กผู้หญิง เช่น มีปัญหาในการปรับตัวสูงกว่า รวมทั้งมีพฤติกรรมก้าวร้าวและอาการซึมเศร้ามากกว่า (Emery & O'Leary, 1982 ; Porter & O'Leary, 1980) แต่ในทางกลับกัน ก็มีงานวิจัยอีกหลายชิ้นที่แสดงว่าเด็กผู้หญิงก็ได้รับผลกระทบสูงจากการได้เห็นความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครอง เช่นเดียวกับเด็กผู้ชาย เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการปรับตัวประเภทที่พบได้มากในเด็กผู้หญิง เช่น พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ก็จะทำให้เด็กผู้หญิงมีปัญหาด้านการปรับตัวมากเท่ากับเด็กผู้ชาย (Emery & O'Leary, 1984 ; Johnson & O'Leary, 1987 ; Peterson & Zill, 1986) Grych and Fincham (1990) นำเสนอว่าความขัดแย้งในชีวิตคู่ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง รุนแรง ไม่ค่อยมีการ แก้ไขปรับความเข้าใจ จะทำให้เด็กรู้สึกสับสน และเป็นทุกข์ ดังนั้นความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองในลักษณะนี้จึงมีแนวโน้มที่จะเป็นตัวแทนของปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีความเครียด และส่งผลให้เด็กมีปัญหาด้านการปรับตัว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hart (1998) ที่พบว่าความขัดแย้งในชีวิตแต่งงานของชาวรัสเซีย มีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และแบบทำลายความสัมพันธ์ในเด็กวัยก่อนเรียน นอกจากนี้ความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองจะมีความสำคัญแล้ว Seid (1995 อ้างถึงใน Grotper, 1997) กล่าวว่าความราบรื่นใน

ชีวิตแต่งงานของผู้ปกครอง ก็มีผลช่วยป้องกันไม่让孩子ได้รับผลกระทบในด้านลบ อันเกิดจากความขัดแย้งของผู้ปกครองได้ทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม มีการทำวิจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ แล้วพบหลักฐานในเบื้องต้นที่สนับสนุนว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มีกระบวนการติดต่อสัมพันธ์กับพ่อแม่แตกต่างจากเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย ซึ่งก็คือ เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะมีความใกล้ชิดกับผู้ปกครองมากกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย เช่นในงานวิจัยของ Grotper, Crick, & O'Brian (1996 อ้างถึงใน Grotper, 1997) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับมารดาทั้งของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จากการศึกษพบว่า เด็กเกรด 5 และเกรด 6 ที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับมารดา และใช้เวลาอยู่กับมารดามากกว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) ของเด็ก โดยเน้นไปที่ปัจจัยเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับความก้าวร้าวประเภทนี้ ผู้วิจัยจึงขอกล่าวถึงงานวิจัยของต่างประเทศที่ทำการศึกษเกี่ยวกับความก้าวร้าวประเภทนี้กับปัจจัยทางด้านครอบครัว ดังนี้

Crick และ Grotper (1995) ได้ศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็กนักเรียน เกรด 3 ถึงเกรด 6 จำนวน 491 คน ในประเด็นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว พบว่า พ่อของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ มักจะควบคุมเด็กโดยใช้วิธีทำให้เด็กรู้สึกผิด และทำให้รู้สึกว่พ่อแม่รักเด็คน้อยลง มากกว่าผู้ปกครองของเด็กที่ไม่ก้าวร้าว

Grotper (1997) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้แก่นักเรียนเกรด 3-6 จำนวน 120 คน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า เด็กที่มีความก้าวร้าวแบบเปิดเผยส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่ขาดความอบอุ่น พ่อแม่มีความก้าวร้าวและขัดแย้งกันสูง ส่วนเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ส่วนมากจะมาจากครอบครัวที่ผู้ดูแลมักจะใช้ความก้าวร้าวประเภทนี้กับเด็ก ไม่สามารถแก้ไขปัญหาคัดแย้งในครอบครัวได้ พ่อแม่มีลักษณะของการผูกมัดและยึดให้เด็กอยู่กับตนเอง และเด็กที่มีความก้าวร้าวแบบลายความสัมพันธ์จะมีแนวโน้มที่จะโทษตนเองเกี่ยวกับความขัดแย้งของพ่อแม่ มากกว่าเด็กที่ไม่มีความก้าวร้าวประเภทนี้

ต่อมา Hart และคณะ (1998) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความก้าวร้าวแบบเปิดเผย และความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ กับรูปแบบการเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่ และความสัมพันธระหว่างพ่อกับแม่ ของเด็กวัยก่อนเรียนในโรงเรียนเด็กเล็กชาวรัสเซีย โดยเขาได้กำหนดรูปแบบการเลี้ยงดูเด็กของพ่อแม่เอาไว้สามแบบคือ แบบที่มีการตอบสนองต่อเด็ก แบบบังคับ และแบบใช้การควบคุมทางจิต ซึ่งจากการศึกษาพบว่า พ่อและแม่ที่มีลักษณะบังคับ ขาดการตอบสนองต่อเด็ก และแม่ที่ใช้การควบคุมทางจิตกับเด็ก จะสัมพันธ์กับการมีความก้าวร้าวแบบเปิดเผยของเด็ก ส่วนพ่อที่มีการตอบสนองต่อเด็กน้อย และแม่ที่มีลักษณะบังคับ จะสัมพันธ์กับการมีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก ส่วนในเรื่องความขัดแย้งระหว่างพ่อและแม่ พบว่า การที่พ่อและแม่ที่มีความขัดแย้งกันมากจะสัมพันธ์กับการมีระดับความก้าวร้าวแบบเปิดเผย และแบบทำลายความสัมพันธ์ที่สูงขึ้น

จากพื้นฐานแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีอิทธิพลต่อการเกิดพฤติกรรมความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) ของเด็กไทย เนื่องจากเชื่อว่าการศึกษานี้จะช่วยอธิบายรูปแบบการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวที่เพิ่มมากขึ้นกว่ารูปแบบความก้าวร้าวที่เคยทำมา และการที่สามารถทราบสาเหตุของการเกิดความก้าวร้าวประเภทนี้ จะช่วยเป็นแนวทางในการป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวดังกล่าวต่อไปได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์เท่านั้น ความก้าวร้าวในรูปแบบอื่นไม่ได้ศึกษา
2. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะปัจจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว

3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นนักเรียนหญิงที่กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
4. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ในครอบครัวเฉพาะความสัมพันธ์กับบิดา และความสัมพันธ์กับมารดาเท่านั้น ส่วนความสัมพันธ์กับพี่น้องหรือญาติที่อยู่ร่วมครอบครัวเดียวกันไม่ได้ศึกษา

ตัวแปรของการวิจัย

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การควบคุมทางจิตของพ่อ การควบคุมทางจิตของแม่ การแสดงความอบอุ่นของพ่อ การแสดงความอบอุ่นของแม่ การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่
2. ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. ปัจจัยด้านครอบครัว หมายถึง ลักษณะของความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่ และลูก ที่แสดงออกมาในรูปแบบต่างๆ ในการวิจัยนี้วัดได้จากคะแนนที่ได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้นโดยอาศัยแนวทางจาก Grotper (1997) และ Hart et. al. (1998) แบ่งออกเป็น 12 ปัจจัย ดังนี้
  - 1.1 การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ หมายถึง การที่เด็กได้รับการควบคุมทางด้านพฤติกรรม และความคิดจากพ่อ โดยพ่อจะคอยออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเสมอ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ
  - 1.2 การใช้อำนาจควบคุมของแม่ หมายถึง การที่เด็กได้รับการควบคุมทางด้านพฤติกรรม และความคิดจากแม่ โดยแม่จะคอยออกคำสั่งให้ปฏิบัติตามเสมอ ถ้าไม่ปฏิบัติตามจะถูกลงโทษ
  - 1.3 การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ หมายถึง การที่พ่อมีลักษณะต้องการให้เด็กอยู่ใกล้ชิดกับตน และไม่ต้องการให้เด็กอยู่กับคนอื่นนอกจากตนเอง
  - 1.4 การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ หมายถึง การที่แม่มีลักษณะต้องการให้เด็กอยู่ใกล้ชิดกับตน และไม่ต้องการให้เด็กอยู่กับคนอื่นนอกจากตนเอง

1.5 การควบคุมทางจิตของพ่อ หมายถึง การที่พ่อใช้วิธีการบีบบังคับ โดยจัดการทางจิตและอารมณ์ของเด็ก เช่น ใช้การถอดถอนความรักถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามที่พ่อต้องการ

1.6 การควบคุมทางจิตของแม่ หมายถึง การที่แม่ใช้วิธีการบีบบังคับ โดยจัดการทางจิตและอารมณ์ของเด็ก เช่น ใช้การถอดถอนความรักถ้าเด็กไม่ปฏิบัติตามที่แม่ต้องการ

1.7 การแสดงความอบอุ่นของพ่อ หมายถึง การที่พ่อแสดงความรักกับเด็ก เข้าใจความต้องการของเด็ก เป็นเพื่อนคู่คิด และเป็นที่ปรึกษาให้เด็กได้

1.8 การแสดงความอบอุ่นของแม่ หมายถึง การที่แม่แสดงความรักกับเด็ก เข้าใจความต้องการของเด็ก เป็นเพื่อนคู่คิด และเป็นที่ปรึกษาให้เด็กได้

1.9 การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ หมายถึง การที่พ่อแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ให้เด็กเห็น ทั้งแสดงกับตัวของเด็กเอง และแสดงกับแม่ของเด็ก

1.10 การแสดงความก้าวร้าวของแม่ หมายถึง การที่แม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ให้เด็กเห็น ทั้งแสดงกับตัวของเด็กเอง และแสดงกับพ่อของเด็ก

1.11 ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ หมายถึง การที่พ่อแม่มีความรักใคร่ปรองดอง มีความคิดเห็นและการกระทำที่สอดคล้อง มีการทำกิจกรรมร่วมกันเสมอ

1.12 ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ หมายถึง การที่พ่อแม่มีความขัดแย้งในเรื่องความคิดและการกระทำ ซึ่งแสดงออกในลักษณะต่างๆ เช่น ทะเลาะวิวาท หรือแสดงพฤติกรรมรุนแรงต่อกัน ซึ่งเด็กจะรู้สึกรับรู้ และมีส่วนร่วมในความขัดแย้งนั้น

2. ความก้าวร้าว หมายถึง พฤติกรรมใดๆที่ส่งผลให้เกิดความบาดเจ็บเสียหายต่อบุคคลหนึ่งหรือหลายคน ไม่ว่าจะเป็นทางด้านร่างกาย หรือจิตใจ ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยอาศัยแนวคิดของ Crick ที่แบ่งความก้าวร้าวออกเป็น 2 ประเภท คือ ความก้าวร้าวแบบเปิดเผย และความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะการแสดงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก และให้คำกััดความไว้ ดังนี้

2.1 ความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ หมายถึง การกระทำที่มุ่งจะทำลายความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนด้วยกัน โดยการจัดการกระทำ หรือควบคุมความสัมพันธ์ของตนเองกับเพื่อน เช่น กีดกันเพื่อนไม่ให้เข้ากลุ่ม ปล่อยข่าวลือให้คนอื่นได้รับความเสียหาย เป็นต้น ในการวิจัยนี้วัดได้จากคะแนนที่ได้จากแบบวัดที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้นโดยอาศัยแนวจาก Crick (Crick & Grotpeter, 1995 ; Crick, 1996) โดยเด็กที่ได้คะแนนจากแบบวัดอยู่ในช่วง 85 เปอร์เซนต์ไทล์ ขึ้นไป จัดเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

2.2 ความก้าวร้าวแบบเปิดเผย หมายถึง การกระทำที่ทำให้ผู้อื่นได้รับความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยแสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็นได้อย่างชัดเจน เช่น การผลัก ช่มชู้ ด่า ว่า ผู้อื่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้เข้าใจถึงรูปแบบการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์
2. เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์
3. เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ปกครองในการนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก
4. เพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันและจัดการกับปัญหาพฤติกรรมความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย (Descriptive Research) เพื่อศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) ของเด็ก ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอน ดังนี้

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา คือ นักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,311 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (Purposive Sampling) มีวิธีการ ดังนี้

1. ให้นักเรียนหญิงทุกคนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,311 คน ทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ

2. นักเรียนที่ประเมินตนเองจากการตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และได้คะแนนความก้าวร้าวอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 85 ขึ้นไป (มีคะแนนจากการตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้ในงานวิจัยครั้งนี้มีค่า ตั้งแต่ 17 คะแนนขึ้นไป) จะได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง ดังแสดงในตารางที่ 1

3. ให้นักเรียนหญิงที่มีคะแนนความก้าวร้าวอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 85 ขึ้นไป จำนวน 339 คน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำแบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว (ตัวแปรอิสระ) ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 339 คน มาตรวจให้คะแนน พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 42 คน ตอบแบบสอบถามไม่ครบถ้วนสมบูรณ์ ผู้วิจัยจึงคัดออก ทำให้เหลือกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ทั้งหมด จำนวน 297 คน

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนดิบ และการหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ จากการตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว แบบทำลายความสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียน รัฐบาล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,311 คน

คะแนน	f	cf	cf+1/2 f	percentile
27	3	2311	2309.5	99.93
26	9	2308	2303.5	99.67
25	2	2299	2298	99.43
24	7	2297	2293.5	99.24
23	5	2290	2287.5	98.98
22	17	2285	2276.5	98.50
21	23	2268	2256.5	97.64
20	33	2245	2228.5	96.43
19	57	2212	2183.5	94.48
18	73	2215	2118.5	91.67
17	110	2082	2027	87.71
16	132	1972	1906	82.47
15	178	1840	1751	75.76
14	244	1662	1540	66.63
13	324	1418	1256	54.34
12	396	1094	896	38.77
11	386	698	505	21.85
10	312	312	156	6.75
รวม	2,311			

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์
2. แบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว

แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

การศึกษานี้ผู้วิจัยประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวโดยวิธีให้เด็กประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวด้วยตนเอง (Self report) โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้นมา จำนวน 20 ข้อ มีข้อคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ และข้อคำถามที่ไม่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ โดยข้อคำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จำนวน 10 ข้อนั้น ผู้วิจัยได้นำมาจาก Crick (Crick & Grotpeter, 1995 ; Crick, 1996) จำนวน 7 ข้อ และเพิ่มข้อคำถามเข้าไปอีก 3 ข้อ

แบบวัดนี้เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ 1-3 โดยคิดคะแนนเฉพาะข้อคำถามที่เกี่ยวกับพฤติกรรมความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ ส่วนข้อคำถามที่ไม่เกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ นั้นจะไม่นำมาคิดคะแนน

ข้อคำถามที่ใช้วัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ คือ ข้อคำถามที่ 2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20

*ข้อคำถามที่ขีดเส้นใต้ เป็นข้อคำถามที่ผู้วิจัยคิดเพิ่มเติมขึ้นมา

วิธีตอบ ให้เด็กเป็นผู้ประเมินความสัมพันธ์ด้วยตนเอง โดยให้เด็กอ่านข้อความทั้งหมดที่ละข้อ จำนวน 20 ข้อ และพิจารณาว่าข้อความนั้นสามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับเพื่อนได้ตรงกับความเป็นจริงในระดับใด ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง น้อย คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับความเป็นจริงน้อยหรือไม่ตรงกับสภาพความจริงของผู้ตอบเลย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ปานกลาง คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบครึ่งหนึ่ง

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มาก คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนั้นตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบส่วนใหญ่

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ข้อความ	น้อย 1	ปานกลาง 2	มาก 3
ถ้าฉันไม่ชอบเพื่อนคนไหน ฉันจะกัดกันไม่ให้เพื่อนคนนั้นเข้ากลุ่ม			

เกณฑ์การให้คะแนน ถือเอาคำตอบที่แสดงลักษณะพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นเกณฑ์ คือ ให้คะแนน 3, 2, 1 ตามลำดับตัวเลือกที่แสดงระดับคะแนนสูงสุดไปหาต่ำสุด

การคิดคะแนน นำคำตอบที่ได้จากนักเรียนมารวมคะแนน โดยมีหลักเกณฑ์ว่า นักเรียนที่ได้คะแนนความก้าวร้าวอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 85 ขึ้นไป ถือว่ามีความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยนำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มาจากการศึกษาของ Crick และ Grotpeter (1995) , Crick (1996) และได้ทำการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความตรง (Validity)

1.1 การหาความตรงของภาษา โดยนำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ที่ผู้วิจัยแปล ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบประโยคข้อความ และนำข้อความที่ผู้ทรงคุณวุฒิแก้ไขแล้วมาใช้เป็นประโยคข้อความของแบบวัด

1.2 การหาความตรงรายข้อ ผู้วิจัยทำการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อของแบบวัด (Corrected Item Total Correlation) โดยตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคะแนนเป็นรายข้อ กับคะแนนรวมทั้งฉบับ และถือว่าคะแนนรวมทั้งฉบับเป็นคะแนนที่แทนโครงสร้างรวมๆของคุณลักษณะที่ต้องการวัด ดังนั้น หากข้อใดมีค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูง ข้อความนั้นก็มีความตรงตามโครงสร้างสูง แต่หากข้อความใดมีค่าสหสัมพันธ์กับคะแนนรวมต่ำ แสดงว่าข้อความนั้นไม่ได้วัดในสิ่งที่เป็นโครงสร้างของคุณลักษณะนั้นๆ จึงต้องตัดข้อความนั้นออกไป

ผู้วิจัยหาค่าสหสัมพันธ์รายข้อของแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยนำแบบวัดที่ได้รับการแก้ไขด้านการใช้ภาษาแล้ว ไปให้นักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของ โรงเรียนวัดอมรินทราราม จำนวน 10 คน โรงเรียนวัดบุคคโล จำนวน 10 คน โรงเรียนวัดกลางคลองสอง จำนวน 10 คน และโรงเรียนดาราคาม จำนวน 10 คน รวมทั้งหมดจำนวน 40 คน ทำได้ค่า r อยู่ระหว่าง 0.45 -0.77 โดยมีค่าเฉลี่ย 0.61 ($p < .01$)

2. การหาความเที่ยง (Reliability)

ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ ที่ผ่านเกณฑ์ข้อ 1 มาหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเที่ยงของแบบวัดทั้ง 10 ข้อ = .82

แบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

แบบวัดนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้นโดยอาศัยแนวทางจาก Grotper (1997) และ Hart et. al. (1998) เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ 1-3 แบ่งออกเป็น

1. การวัดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและเด็กจากการรับรู้ของเด็ก ประกอบด้วยข้อคำถาม 39 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ 7 ข้อ

การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ 3 ข้อ

การควบคุมทางจิตของพ่อ 8 ข้อ

การแสดงความอบอุ่นของพ่อ 11 ข้อ

การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ 10 ข้อ

2. การวัดความสัมพันธ์ระหว่างแม่และเด็กจากการรับรู้ของเด็ก ประกอบด้วยข้อคำถาม 39 ข้อ แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ดังนี้

การใช้อำนาจควบคุมของแม่ 7 ข้อ

การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ 3 ข้อ

การควบคุมทางจิตของแม่ 8 ข้อ

การแสดงความอบอุ่นของแม่ 11 ข้อ

การแสดงความก้าวร้าวของแม่ 10 ข้อ

3. การวัดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและแม่ตามการรับรู้ของเด็ก ประกอบด้วยข้อ
คำถาม 23 ข้อ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ 8 ข้อ

ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ 15 ข้อ

วิธีตอบ ให้เด็กที่ได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้ประเมิน โดยให้เด็กอ่าน
ข้อความทั้งหมด ทีละข้อ จำนวน 101 ข้อ และพิจารณาว่าข้อคำถามนั้นสามารถอธิบาย
ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพ่อแม่ได้ตรงกับความเป็นจริงในระดับใด ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

ระดับคะแนน 1 หมายถึง น้อย คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนี้ตรงกับ
ความเป็นจริงน้อยหรือไม่ตรงกับสภาพความจริงของ
ผู้ตอบเลย

ระดับคะแนน 2 หมายถึง ปานกลาง คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนี้
ตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบครึ่งหนึ่ง

ระดับคะแนน 3 หมายถึง มาก คือ เมื่อผู้ตอบคิดว่าข้อความในประโยคนี้ตรงกับ
สภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเป็นส่วนใหญ่

ตัวอย่างแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัว

ข้อความ	น้อย 1	ปานกลาง 2	มาก 3
พ่อแม่ทำให้ฉันรู้สึกเป็นคนสำคัญและเป็นคนพิเศษ			

เกณฑ์การให้คะแนน เนื่องจากแบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว ประกอบด้วย
ประโยคข้อความที่บ่งบอกลักษณะเชิงนิมิตานเท่านั้น ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ถ้าตอบน้อย ให้คะแนน 1 คะแนน

ถ้าตอบปานกลาง ให้คะแนน 2 คะแนน

ถ้าตอบมาก ให้คะแนน 3 คะแนน

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัวขึ้น โดยอาศัยแนวทางจาก Grotper (1997) และ Hart et. al. (1998) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือตามขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความตรง (Validity)

1.1 การหาความตรงของภาษา โดยนำแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ผู้วิจัยแปล ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน ตรวจสอบประโยคข้อความ และนำข้อความที่ได้รับการแก้ไขแล้ว มาใช้เป็นประโยคข้อความของแบบวัด

1.2 การหาความตรงรายข้อ ผู้วิจัยทำการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อของแบบวัด (Corrected Item Total Correlation) โดยตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของแต่ละปัจจัย ทั้งหมด 12 ปัจจัย โดยผู้วิจัยได้นำแบบวัดที่ได้รับการแก้ไขด้านการใช้ภาษาแล้ว ไปให้นักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนวัดอมรินทร์าราม จำนวน 10 คน โรงเรียนวัดบุคคโล จำนวน 10 คน โรงเรียนวัดกลางคลองสอง จำนวน 10 คน และโรงเรียนดาราคาม จำนวน 10 คน รวมทั้งหมด จำนวน 40 คน ทำ ได้ค่า $r (p < .01)$ ดังนี้

การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.51-0.69	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.60
การใช้อำนาจควบคุมของแม่	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.53-0.68	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.60
การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.71-0.79	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.75
การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.72-0.79	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.75
การควบคุมทางจิตของพ่อ	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.51-0.80	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.65
การควบคุมทางจิตของแม่	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.46-0.78	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.62
การแสดงความอบอุ่นของพ่อ	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.48-0.75	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.61
การแสดงความอบอุ่นของแม่	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.48-0.72	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.60
การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.41-0.83	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.62
การแสดงความก้าวร้าวของแม่	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.44-0.83	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.63
ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.52-0.84	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.68
ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่	ค่า r อยู่ระหว่าง	0.54-0.78	โดยมีค่าเฉลี่ย	0.66

2. การหาความเที่ยง (Reliability)

ผู้วิจัยนำคะแนนจากแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวที่ผ่านเกณฑ์ข้อ 1 มาหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ได้ค่าความเที่ยง ดังนี้

2.1 การวัดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและเด็กจากการรับรู้ของเด็ก ประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ การใช้อำนาจควบคุม การแสดงความผูกมัด การควบคุมทางจิต การแสดงความอบอุ่น และการแสดงความก้าวร้าว ได้ค่าความเที่ยง = 0.87

2.2 การวัดความสัมพันธ์ระหว่างแม่และเด็กจากการรับรู้ของเด็ก ประกอบด้วยปัจจัย 4 ด้าน ได้แก่ การใช้อำนาจควบคุม การแสดงความผูกมัด การควบคุมทางจิต การแสดงความอบอุ่น และการแสดงความก้าวร้าว ได้ค่าความเที่ยง ได้ค่าความเที่ยง = 0.80

2.3 การวัดความสัมพันธ์ระหว่างพ่อและแม่จากการรับรู้ของเด็ก ประกอบด้วยปัจจัย 2 ด้าน ได้แก่ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ ได้ค่าความเที่ยง = 0.87

เมื่อผู้วิจัยนำปัจจัยด้านครอบครัวทั้งหมด 12 ด้าน มาหาค่าความเที่ยง ได้ค่าความเที่ยงของแต่ละปัจจัย ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของแต่ละปัจจัย

ปัจจัยด้านครอบครัว	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ	0.70
การใช้อำนาจควบคุมของแม่	0.72
การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ	0.62
การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่	0.62
การควบคุมทางจิตของพ่อ	0.71
การควบคุมทางจิตของแม่	0.76
การแสดงความอบอุ่นของพ่อ	0.82
การแสดงความอบอุ่นของแม่	0.83

ตารางที่ 2 (ต่อ) แสดงค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของแต่ละปัจจัย

ปัจจัยด้านครอบครัว	ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา
การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ	0.83
การแสดงความก้าวร้าวของแม่	0.84
ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่	0.87
ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่	0.91

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ติดต่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

2.1 ขั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยให้นักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ทุกคนทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ แล้วนำแบบวัดที่ได้มาตรวจให้คะแนน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2.2 การวัดคะแนนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยนำแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการประเมินไว้แล้ว มาทำการตรวจให้คะแนน และนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีทางสถิติ และเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และปัจจัยด้านครอบครัว 12 ด้าน ได้แก่ การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การควบคุมทางจิตของพ่อ การควบคุมทางจิตของแม่ การแสดงความอบอุ่นของพ่อ การแสดงความอบอุ่นของแม่ การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่

2. คำนวณสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น (Multiple Regression Stepwise Method) ตัวแปรทำนาย คือ การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การควบคุมทางจิตของพ่อ การควบคุมทางจิตของแม่ การแสดงความอบอุ่นของพ่อ การแสดงความอบอุ่นของแม่ การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

บทที่ 3

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) ของนักเรียนหญิงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 297 คน ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูป SPSS/PC⁺ แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 นำข้อมูลที่รวบรวมได้ ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และปัจจัยด้านครอบครัว 12 ด้าน ของนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นค่า มัชฌิมเลขคณิต(X) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 2 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละตัว (Correlation Matrix)

ตอนที่ 3 แสดงปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Multiple Regreesion Stepwise Method)

เพื่อให้เกิดความเข้าใจและความสะดวกในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์ต่างๆ แทนความหมาย ดังนี้

AUTHF	คือ	การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ
AUTHM	คือ	การใช้อำนาจควบคุมของแม่
EXCLUF	คือ	การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ
EXCLUM	คือ	การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่
PSYF	คือ	การควบคุมทางจิตของพ่อ
PSYM	คือ	การควบคุมทางจิตของแม่
WARMF	คือ	การแสดงความอบอุ่นของพ่อ
WARMM	คือ	การแสดงความอบอุ่นของแม่
AGGF	คือ	การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ

AGGM	คือ การแสดงความก้าวร้าวของแม่
INTI	คือ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่
CON	คือ ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่
RA	คือ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ตอนที่ 1 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการคำนวณค่าสถิติพื้นฐาน โดยหาค่ามัชฌิมเลขคณิต และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงคะแนนเต็ม ค่ามัชฌิมเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรที่นำมาศึกษา

ตัวแปร	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.
การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ	21	14.01	2.54
การใช้อำนาจควบคุมของแม่	21	15.20	2.14
การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ	9	5.55	1.56
การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่	9	5.23	1.35
การควบคุมทางจิตของพ่อ	24	15.65	3.22
การควบคุมทางจิตของแม่	24	14.92	2.61
การแสดงความอบอุ่นของพ่อ	33	22.22	4.64
การแสดงความอบอุ่นของแม่	33	22.32	4.26
การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ	30	16.18	3.80
การแสดงความก้าวร้าวของแม่	30	16.34	3.54
ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่	24	16.67	3.91
ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่	45	23.64	5.81
พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์	30	18.99	2.25

ตอนที่ 2 นำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละตัว (Correlation Matrix) ซึ่งผลการวิเคราะห์แสดงไว้ในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่นำมาศึกษา

ตัวแปร	AUTHF	AUTHM	EXCLUF	EXCLUM	PSYF	PSYM	WARMF	WARMM	AGGF	AGGM	INTI	CON	RA
1. AUTHF	1.000	.337**	.071	.053	.078	.179**	.312**	.126**	.060	.100	.268**	.011	.011
2. AUTHM		1.000	.082	.045	.214**	.052	.044	.095	.114	.201**	.115	.148*	.256**
3. EXCLUF			1.000	.265**	.007	.022	-.014	-.075	.135*	.101	.061	.161**	.179**
4. EXCLUM				1.000	.016	.008	-.026	-.008	.166**	.133	-.046	.135*	.285**
5. PSYF					1.000	.381**	-.145*	-.140*	.194**	.395**	-.153**	.329**	.166**
6. PSYM						1.000	-.049	-.081	.159**	.142**	-.065	.175**	.082
7. WARMF							1.000	.358**	-.092	-.120*	.490**	-.256**	-.223**
8. WARMM								1.000	-.162**	-.138*	.237**	-.136*	-.164**
9. AGGF									1.000	.613**	-.028	.375**	.384**
10. AGGM										1.000	-.116*	.520**	.473**
11. INTI											1.000	-.306**	-.129*
12. CON												1.000	.464**
13. RA													1.000

p<.05*p<.01**

ตารางที่ 4 เป็นการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา ผู้วิจัยจะเลือกอธิบายเฉพาะตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยอธิบายที่ละตัวแปร ดังนี้

ตัวแปรที่ 1 การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ(AUTHF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้อำนาจควบคุมของแม่(AUTHM), การควบคุมทางจิตของแม่(PSYM), การแสดงความอบอุ่นของพ่อ(WARMF), การแสดงความอบอุ่นของแม่(WARMM) และความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่(INTI) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อมีลักษณะใช้อำนาจควบคุมเด็กมาก จะมีแม่ที่มีลักษณะใช้อำนาจควบคุมเด็กมาก ร่วมกับการควบคุมทางจิตกับเด็กมาก นอกจากนั้น พ่อและแม่จะมีลักษณะให้ความอบอุ่นกับเด็กมาก รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ก็จะมี ความใกล้ชิดกันมากด้วย

ตัวแปรที่ 2 การใช้อำนาจควบคุมของแม่(AUTHM) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมทางจิตของพ่อ(PSYF), การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM), ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่า ครอบครัวที่แม่มีลักษณะใช้อำนาจควบคุมเด็กมาก แม่จะมีลักษณะใช้การควบคุมทางจิตกับเด็กมาก ร่วมกับมีความก้าวร้าวมากด้วย นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะเป็นไปในทางขัดแย้งกันสูง รวมไปถึงเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูงด้วย

ตัวแปรที่ 3 การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ(EXCLUF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงความผูกมัดเด็กของแม่(EXCLUM), การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ(AGGF), ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อแสดงความผูกมัดเด็กมาก จะมีแม่ที่แสดงความผูกมัดเด็กมาก ร่วมกับมีพ่อที่มีความก้าวร้าวมาก นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะมีลักษณะขัดแย้งกันสูง และเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูงด้วย

ตัวแปรที่ 4 การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่(EXCLUM) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงความก้าวร้าวของพ่อ(AGGF), ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่าครอบครัวที่แม่มีลักษณะผูกมัดเด็กมากจะมีพ่อที่มีความก้าวร้าวมาก นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะมีลักษณะขัดแย้งกันสูง รวมไปถึงเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูงด้วย

ตัวแปรที่ 5 การควบคุมทางจิตของพ่อ(PSYF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการควบคุมทางจิตของแม่(PSYM), การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ(AGGF), การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM), ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อใช้ลักษณะควบคุมทางจิตกับเด็กมาก จะมีแม่

ที่ใช้ลักษณะควบคุมทางจิตกับเด็กมาก ร่วมกับมีพ่อและแม่ที่มีความก้าวร้าวมาก นอกจากนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะมีลักษณะขัดแย้งกันสูง รวมไปถึงเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูงด้วย นอกจากนี้ การควบคุมทางจิตของพ่อ(PSYF)ยังมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแสดงความอบอุ่นของพ่อ(WARMF), การแสดงความอบอุ่นของแม่(WARMM) และความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่(INTI) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อใช้ลักษณะควบคุมทางจิตกับเด็กมาก จะมีพ่อและแม่ที่ขาดความอบอุ่นกับเด็ก รวมไปถึงพ่อแม่จะมีความใกล้ชิดกันน้อยด้วย

ตัวแปรที่6 การควบคุมทางจิตของแม่(PSYM) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงความก้าวร้าวของพ่อ(AGGF), การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM) และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ (CON) แสดงว่า ครอบครัวที่แม่ใช้ลักษณะควบคุมทางจิตกับเด็กมาก แม่และพ่อจะมีความก้าวร้าวมาก และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะเป็นไปในทางที่ขัดแย้งกันมาก

ตัวแปรที่7 การแสดงความอบอุ่นของพ่อ(WARMF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงความอบอุ่นของแม่(WARMM) และความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่(INTI) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อแสดงความอบอุ่นกับเด็กมาก จะมีแม่ที่แสดงความอบอุ่นกับเด็กมาก รวมไปถึงพ่อแม่มีความใกล้ชิดกันมาก นอกจากนี้การแสดงความอบอุ่นของพ่อ(WARMF) ยังมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM), ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อแสดงความอบอุ่นกับเด็กมาก จะมีแม่ที่แสดงความก้าวร้าวน้อย และพ่อแม่มีความขัดแย้งกันน้อย รวมไปถึงเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์น้อยด้วย

ตัวแปรที่8 การแสดงความอบอุ่นของแม่(WARMM) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่(INTI) แสดงว่า ครอบครัวที่แม่ให้ความอบอุ่นกับเด็กมาก แม่จะมีความใกล้ชิดกับพ่อมากด้วย นอกจากนี้ การแสดงความอบอุ่นของแม่(WARMM)ยังมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแสดงความก้าวร้าวของพ่อ(AGGF), การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM), ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ (CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก (RA) แสดงว่า ในครอบครัวที่แม่ให้ความอบอุ่นกับเด็กมาก แม่และพ่อจะมีความก้าวร้าวน้อย ความสัมพันธ์ของพ่อแม่จะเป็นไปในทางที่ขัดแย้งกันน้อย รวมไปถึงเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์น้อยด้วย

ตัวแปรที่9 การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ(AGGF) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM), ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่า ในครอบครัวที่พ่อมีความก้าวร้าวมาก แม่ก็จะมี ความก้าวร้าวมาก นอกจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะมีลักษณะขัดแย้งกันสูง รวมไปถึง เด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูงด้วย

ตัวแปรที่10 การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก (RA) แสดงว่า ในครอบครัวที่แม่มีความก้าวร้าวมาก ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะเป็นไปในทางขัดแย้ง และเด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูง นอกจากนี้ การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM)ยังมีความสัมพันธ์ทางลบกับความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่(INTI) แสดงว่า ครอบครัวที่แม่มีความก้าวร้าวในระดับสูง พ่อแม่จะมีความใกล้ชิดกันในระดับต่ำ

ตัวแปรที่11 ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่(INTI) มีความสัมพันธ์ทางลบกับความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) และการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อแม่มีความสัมพันธ์กันแบบใกล้ชิดสูง จะมีระดับของความขัดแย้งกันต่ำ รวมไปถึงเด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับต่ำด้วย

ตัวแปรที่12 ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) มีความสัมพันธ์ในบวกกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) แสดงว่า ครอบครัวที่พ่อแม่มีความขัดแย้งกันมาก เด็กก็จะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มากตามไปด้วย

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก กับตัวแปรอิสระ ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัวทั้ง 12 ด้าน แล้ว พบตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการใช้อำนาจควบคุมของแม่(AUTHM), การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ(EXCLUF), การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่(EXCLUM), การควบคุมทางจิตของพ่อ(PSYF), การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ (AGGF), การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM), และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) แสดงว่า ครอบครัวของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูง จะมีแม่ที่มีลักษณะใช้อำนาจควบคุมเด็กมาก, พ่อและแม่มีแสดงความผูกมัดเด็กมาก, พ่อใช้ลักษณะควบคุมทางจิตกับเด็กมาก, พ่อและแม่มีความก้าวร้าวมาก และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่เป็นไปในทางที่ขัดแย้ง นอกจากนี้ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก(RA)ยังมีความสัมพันธ์ทางลบกับการแสดงความอบอุ่นของพ่อ(WARMF), การแสดงความอบอุ่นของแม่(WARMM) และ

ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ (INTI) แสดงว่า นอกจากครอบครัวของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับสูงจะมีลักษณะดังที่กล่าวมาแล้ว ยังพบว่าพ่อและแม่ของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ยังมีลักษณะขาดความอบอุ่น รวมไปถึงความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่จะมีความใกล้ชิดกันน้อยด้วย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยใช้วิธีวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Multiple Regression Stepwise Method)

ในการศึกษาปัจจัยด้านครอบครัวที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ มีลำดับดังนี้

1. เลือกตัวแปรอิสระตัวแรกเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ โดยพิจารณาค่าของตัวแปรอิสระที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามสูงสุดเข้าสู่สมการถดถอยก่อน
2. เลือกตัวแปรอิสระตัวที่สองเข้าสู่สมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ โดยพิจารณาตัวแปรอิสระที่ยังไม่ถูกเลือกเข้าสู่สมการ ซึ่งมีอัตราส่วน T สูงสุดอย่างมีนัยสำคัญ และทำให้ R สูงขึ้น
3. หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ และสัมประสิทธิ์การถดถอยระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระ แล้วทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยโดยใช้สถิติ F-test เพื่อต้องการทราบกลุ่มตัวแปรอิสระที่ดีที่สุดซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

การสร้างสมการทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ด้วยตัวแปรอิสระ 5 ตัว ทำการคำนวณสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ ได้แสดงผลการวิเคราะห์ไว้ในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย และค่าความคลาดเคลื่อนของการประมาณค่าตัวแปรที่ทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ตัวแปร	R	R ²	AdjR ²	SE	F	Sig F
AGGM	.473	.224	.221	1.99	85.188	.000
CON	.538	.289	.284	1.90	59.731	.000
EXCLUM	.578	.334	.327	1.85	48.886	.000
AUTHM	.596	.355	.346	1.82	40.212	.000
WARMF	.609	.371	.361	1.80	34.388	.000

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ปรากฏในตารางที่ 5 พบว่าตัวแปรอิสระที่ถูกเลือกเข้าสู่สมการ 5 ตัว โดยเรียงลำดับการเข้าสู่สมการได้ดังนี้คือ การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM) ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่(CON) การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่(EXCLUM) การใช้อำนาจควบคุมของแม่(AUTHM) และ การแสดงความอบอุ่นของพ่อ(WARMF) มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย(R²) สูงขึ้นตามลำดับการเข้าสู่สมการ ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัว ที่เข้าสู่สมการ ร่วมกันทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 37.1

เพื่อสร้างสมการทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยใช้ตัวแปรที่เป็นตัวทำนายที่ดีเท่านั้น จึงต้องทำการทดสอบความเป็นเส้นตรงของคะแนนจากตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระที่ 5 ตัว โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) ซึ่งค่า F ได้แสดงไว้ใน ตารางที่ 6

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 การวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนจากตัวแปรตามและตัวแปรอิสระที่ดี 5 ตัว ของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน

Source of Variation	df	SS	MS	F
Regression	5	556.729	111.346	34.388**
Residual	291	942.241	3.238	
Total	296	1498.970		

**p<.01

จากการทดสอบค่า F ปรากฏว่า มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่าตัวแปรตาม และตัวแปรอิสระที่ดีทั้ง 5 ตัว ได้แก่ การแสดงความก้าวร้าวของแม่(AGGM) ความขัดแย้งระหว่าง พ่อแม่(CON) การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่(EXCLUM) การใช้อำนาจควบคุมของแม่ (AUTHM) และ การแสดงความอบอุ่นของพ่อ(WARMF) มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง สามารถสร้าง สมการทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้

ตารางที่ 7 แสดงค่าสถิติของกลุ่มตัวแปรอิสระที่ได้รับคัดเลือกให้เข้าอยู่ในสมการถดถอยที่ทำนาย พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ตัวแปร	B	SE B	β	T	sig T
AGGM	.178	.035	.281	5.102	.000
CON	.080	.020	.231	4.109	.000
EXCLUM	.353	.078	.212	4.506	.000
AUTHM	.170	.050	.161	3.383	.001
WARMF	-.064	.023	-.132	-2.740	.007
a(Constant)	10.742	1.081		9.933	.000

จากตารางที่ 7 เมื่อทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์ของตัวทำนาย (B) ปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า แสดงว่าค่าสัมประสิทธิ์ของตัวทำนาย (B) แต่ละตัว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จริง จึงสามารถสร้างสมการทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดยใช้ตัวแปรอิสระที่ดีที่สุดทั้ง 5 ตัวได้

เมื่อนำกลุ่มตัวแปรอิสระที่ดีที่สุดทั้ง 5 ตัว เข้ามาอยู่ในสมการถดถอยที่ทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ พบว่า

1. ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ คือ "B" ดังนั้นสมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ

$$Y_{RA} = a + B_{AGGM}AGGM + B_{CON}CON + B_{EXCLUM}EXCLUM + + B_{AUTHM}AUTHM + B_{WARMF}WARMF \\ = 10.742 + .178 AGGM + .080 CON + .353 EXCLUM + +.170 AUTHM + (-.064) WARMF$$

2. ค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ "β" ดังนั้นสมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ

$$Z_{RA} = \beta_{AGGM}Z_{AGGM} + \beta_{CON}Z_{CON} + \beta_{EXCLUM}Z_{EXCLUM} + \beta_{AUTHM}Z_{AUTHM} + \beta_{WARMF}Z_{WARMF} \\ = .281 Z_{AGGM} + .231 Z_{CON} + .212 Z_{EXCLUM} + .161 Z_{AUTHM} + (-.132) Z_{WARMF}$$

จากสมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐานสามารถเรียงลำดับความสำคัญของตัวแปรอิสระ หรือปัจจัยที่ทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร ได้ดังนี้ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ (AGGM) ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ (CON) การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ (EXCLUM) การใช้อำนาจควบคุมของแม่ (AUTHM) และการแสดงความอบอุ่นของพ่อแม่ (WARMF) โดยการแสดงความอบอุ่นของพ่อแม่ (WARMF) มีประสิทธิภาพในการทำนายในด้านลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ คือ ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

จากการทดสอบสมมติฐานโดยใช้การหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา (Correlation Matrix) และทดสอบสมมติฐานของการวิจัยโดยใช้วิธีถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ (Multiple Regression Stepwise Method) ได้ผลดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา พบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับตัวแปรการแสดงความก้าวร้าวของแม่ ($r=.473$) ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ ($r=.464$) การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ ($r=.384$) การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ ($r=.285$) การใช้อำนาจควบคุมของแม่ ($r=.256$) การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ ($r=.179$) การควบคุมทางจิตของพ่อ ($r=.166$) และ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 กับตัวแปรการแสดงความอบอุ่นของพ่อ($r=-.223$) และการแสดงความอบอุ่นของแม่($r=.164$) ส่วนตัวแปรความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=-.129$)

2. จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการทำนายจากสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ พบว่า มีตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการ 5 ตัว เรียงตามลำดับ คือ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ และการแสดงความอบอุ่นของพ่อ โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายเท่ากับร้อยละ 37.1 โดยการแสดงความอบอุ่นของพ่อ มีประสิทธิภาพในการทำนายในทางด้านลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และตัวแปรอื่นๆที่ไม่เข้าในสมการถดถอยคือ การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ การควบคุมทางจิตของพ่อ การควบคุมทางจิตของแม่ การแสดงความอบอุ่นของแม่ การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ และความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่

บทที่ 4

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ (Relational Aggression) ของนักเรียนหญิงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 297 คน โดยมีสมมติฐานในการวิจัย คือ ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้ง 297 คน แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา และได้ทดสอบสมมติฐานโดยใช้วิธีถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ ผลการวิจัยพบว่า มีปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของนักเรียนหญิงทั้งหมด 5 ปัจจัย ได้แก่ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ และการแสดงความอบอุ่นของพ่อ โดยร่วมกันทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้ทั้งหมดร้อยละ 37.1 ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ตัวแปรการแสดงความก้าวร้าวของแม่สามารถทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้มากที่สุด เท่ากับร้อยละ 22.4 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานแล้วพบว่า การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวของแม่มีน้ำหนักการทำนายทางด้านบวกต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก แสดงว่า การที่เด็กเห็นตัวแบบพฤติกรรมก้าวร้าวจากแม่ในระดับสูง จะส่งผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับที่สูงขึ้น ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานเดิมที่ว่า เด็กเรียนรู้พฤติกรรมก้าวร้าวเนื่องจากพวกเขาเคยตกเป็นเหยื่อของพฤติกรรมเหล่านี้มาก่อน หรือเคยเห็นบุคคลใช้พฤติกรรมนี้ต่อกัน ผลที่ได้จากการวิจัยนี้ค่อนข้างชัดเจนว่า เด็กหญิงเรียนรู้ที่จะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จากการเห็น และการอยู่ร่วมกับแม่ในขณะที่แม่แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวลักษณะนี้กับตนเองหรือแสดงกับพ่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีปัญญาทางสังคม (Social Cognitive Theory) ของ Bandura ที่กล่าวว่า พฤติกรรมทางสังคมเกิดจากการสังเกตตัวแบบ ถ้าตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว หรือมีพฤติกรรมกระทำผิด ผู้สังเกตจะให้ความสนใจ จดจำ และแสดงพฤติกรรมนั้นในเวลาต่อมา (Bandura, 1976)

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่และเด็กในการวิจัยนี้ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์พบว่า เด็กหญิงที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะรายงานว่ามีแม่ใช้พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์กับตนเอง หรือเคยเห็นแม่ใช้พฤติกรรมเช่นนี้ต่อพ่อ ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Grotper (1997) ที่ศึกษาพบว่า เด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะรายงานว่ามีผู้ปกครองฝ่ายหญิงมีการใช้พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์กับตนเองมากกว่าในเด็กที่ไม่มีพฤติกรรมก้าวร้าว นอกจากนี้ในงานวิจัยของ Grotper ยังพบด้วยว่าเด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับที่สูงขึ้น ถ้าทั้งพ่อและแม่แสดงความก้าวร้าวกับเด็ก มากกว่าในกรณีที่ผู้ปกครองฝ่ายเดียวแสดงความก้าวร้าวกับเด็ก ซึ่งการที่เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวตามแบบอย่างของแม่ สามารถอธิบายได้ด้วยทฤษฎีปัญญาทางสังคม ที่กล่าวว่า เด็กมักมีแนวโน้มที่จะเลียนแบบบุคคลอันเป็นที่รัก และศรัทธา บุคคลที่มีผู้อื่นชื่นชอบ หรือบุคคลที่ได้รับผลตอบแทนจากพฤติกรรมเหล่านั้น มากกว่าพวกที่ได้รับการลงโทษ หรือไม่ได้ผลตอบแทน ดังนั้นแม่จึงเป็นต้นแบบที่มีอิทธิพลต่อเด็กได้สูง เพราะเป็นความสัมพันธ์ที่โดดเด่น ใกล้ชิดสนิทสนม และมีความสำคัญมากในชีวิตเด็ก (Grych & Fincham, 1990 ; Easterbrooks & Emde, 1988)

สรุปได้ว่า ถ้าจะกล่าวถึงผลการวิจัยในแง่ของสมมุติฐานเรื่องการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวจากพ่อแม่ จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการที่ผู้ปกครองแสดงความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ให้เด็กเห็น ไม่ว่าจะแสดงโดยตรงกับเด็ก หรือแสดงระหว่างผู้ปกครองด้วยกันเอง มีความเกี่ยวข้องกับกรณีที่เด็กจะจดจำพฤติกรรมและนำพฤติกรรมเหล่านั้นไปเลียนแบบโดยแสดงความก้าวร้าวลักษณะนี้กับกลุ่มเพื่อน

ตัวแปรถัดมาที่สามารถทำนายการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ร่วมกับการแสดงความก้าวร้าวของแม่ ได้แก่ ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ โดยร่วมกันทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้ร้อยละ 28.9 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานแล้วพบว่า ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่มีน้ำหนักการทำนายทางด้านบวกต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก แสดงว่าการที่พ่อแม่ของเด็กมีความขัดแย้งกันมาก จะส่งผลให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มากขึ้น ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hart และคณะ (1998) ที่พบว่าความขัดแย้งในชีวิตการแต่งงานของชาวรัสเซีย มีความสัมพันธ์กับการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในเด็กวัยก่อนเข้าอนุบาล นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Emery & O'Leary (1982 : 310-330); Grych & Fincham (1990); Cummings & Cummings (1988) ที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องผลกระทบของความขัดแย้งในชีวิตการแต่งงานที่มีต่อเด็ก ซึ่งผลที่ได้

จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าความขัดแย้งในชีวิตการแต่งงานเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาความขัดแย้งในชีวิตคู่จะทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็ก ผู้ชาย (Porter & O'Leary, 1980)

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ว่า ความขัดแย้งในชีวิตแต่งงานจะมีผลกระทบต่อการปรับตัวของเด็กทั้งในทางตรง และทางอ้อม ในทางตรง คือ ปัญหาชีวิตแต่งงานของพ่อกับแม่เป็นตัวเพิ่มความเครียดให้เด็ก ทำให้เด็กไม่สามารถปรับสิ่งที่ตนเองมีอยู่ให้สามารถแก้ปัญหาในชีวิตได้ ส่วนในทางอ้อม จะส่งผลผ่านทางความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองและเด็ก คือ ปัญหาชีวิตคู่ทำให้ผู้ปกครองเครียด ซึ่งความเครียดของผู้ปกครองจะทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังส่งผลต่อความก้าวร้าวของเด็กต่อไปอีก นอกจากนี้ความขัดแย้งในชีวิตคู่ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง รุนแรง ไม่มีการแก้ไขปรับความเข้าใจ จะทำให้เด็กเกิดความสับสนและเป็นทุกข์ โดยความขัดแย้งระหว่างผู้ปกครองในลักษณะนี้มีแนวโน้มที่จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เด็กมีความเครียด และก่อให้เกิดมีปัญหาด้านการปรับตัวของเด็ก โดยความเครียดที่หาทางระบายออกไม่ได้ ร่วมกับการที่เด็กมีปัญหาด้านการปรับตัว ไม่ว่าจะกับเพื่อนหรือสังคมภายนอก จะเป็นตัวการสำคัญที่จะนำมาสู่ความคับข้องใจ และทำให้เกิดความก้าวร้าว บางรูปแบบได้เสมอ (Dollard, et al., 1939)

นอกจากผลงานวิจัยในอดีต ผู้วิจัยขอล่าวถึงทฤษฎีใหม่อีกทฤษฎีหนึ่งชื่อว่า สมมุติฐานความรู้สึกปลอดภัยทางอารมณ์ (Emotional Security Hypothesis) (Cummings & Cummings, 1988) เนื่องจากมีเนื้อหาสอดคล้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ทฤษฎีนี้จะประเมินลักษณะความสัมพันธ์ของชีวิตการแต่งงานของผู้ปกครอง และพฤติกรรมของเด็ก โดยมีสมมุติฐานว่าเมื่อเด็กประสบกับปัญหาความขัดแย้ง ไม่ว่าจะมีความขัดแย้งระหว่างตนเองและผู้ปกครอง หรือการเห็นผู้ปกครองทั้งสองฝ่ายขัดแย้งหรือทะเลาะกัน เด็กจะรู้สึกโศกเศร้าทุกซทุกใจ ซึ่งจากงานวิจัยที่ผ่านมาได้แสดงให้เห็นว่าความทุกข์ใจนี้ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมการปลดปล่อยสู่ภายนอก (Externalizing Behavior) ในเด็กผู้ชาย เช่น การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวทางร่างกาย และพฤติกรรมการเก็บกดสู่ภายใน (Internalizing Difficulties) ในเด็กผู้หญิง เช่น การแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ โดย Davies & Cummings (1994) อธิบายว่า ความทุกข์ใจของเด็กที่มาจากความขัดแย้งในความสัมพันธ์ของพ่อแม่ อาจทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมออกมาด้วยวิธีการบงการควบคุมความสัมพันธ์ของตนเองกับผู้อื่น ซึ่งจะเป็นผลให้เด็กมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นในลักษณะขัดแย้งได้

ตัวแปรอีกตัวแปรที่มีความสามารถในการทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์ร่วมกับการแสดงความก้าวร้าวของแม่ และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ ก็คือ ตัวแปร การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ โดยร่วมกันทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ได้ร้อยละ 33.4 และเมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ที่อยู่ในรูปคะแนนมาตรฐานแล้วพบว่า ตัวแปรการแสดงความผูกมัดเด็กของแม่นี้ น้ำหนักการทำนายทางด้านบวกต่อ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ นั้นก็หมายความว่า การที่แม่มีลักษณะต้องการยึด เด็กไว้กับตนเองมาก จะสัมพันธ์กับการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ที่มากขึ้น ของเด็ก ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Grotper (1997) และ Grotper, Crick, & O'Brian (1996 อ้างถึงใน Grotper, 1997) ที่แสดงให้เห็นว่าเด็กที่รู้สึกสนิทสนมใกล้ชิดกับแม่ ของตนมาก และรู้สึกว่าแม่ต้องการใช้เวลาอยู่กับตนเองมากจะมีโอกาสแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว แบบทำลายความสัมพันธ์มากกว่าเด็กที่ไม่ก้าวร้าว

ผลจากการศึกษานี้สามารถอธิบายได้ว่า เนื่องจากแม่ของเด็กเหล่านี้ชอบที่จะใกล้ชิด และผูกมัดเด็กให้อยู่กับตน เด็กก็เลยเรียนรู้ว่าความสัมพันธ์เป็นเรื่องสำคัญ และการเรียกร้อง เชิงบงการก็สามารถช่วยให้บรรลุเป้าหมายที่ตนต้องการได้ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าแม่ของเด็กคนหนึ่ง แสดงให้เด็กเห็นบ่อยๆว่าต้องการให้เด็กอยู่บ้านกับตนมากกว่าออกไปเล่นกับเพื่อน เด็กก็จะรู้สึกว่า ถ้าไม่ทำตามก็จะทำให้แม่ผิดหวังหรือโกรธ หรือรักตนน้อยลง และเมื่อเด็กยอมทำตามความ ต้องการของแม่ เด็กก็จะเรียนรู้ว่าการเรียกร้องเชิงบงการในความสัมพันธ์ระหว่างตนกับแม่เป็น สิ่งที่ช่วยให้แม่บรรลุเป้าหมาย คือทำให้ลูกอยู่ใกล้ชิดกับตนได้ และเด็กก็อาจนำวิธีนี้ไปใช้กับเพื่อนๆ หลักฐานข้อนี้ได้รับการสนับสนุนจากการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนของเด็กที่ก้าวร้าวแบบ ทำลายความสัมพันธ์ ซึ่งได้ผลออกมาว่าเด็กที่ก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะมีลักษณะการ หวง และกีดกันเพื่อนคนอื่นโดยให้เพื่อนคนนั้นใกล้ชิดกับตนเองมากเป็นพิเศษกว่าเด็กที่ไม่ก้าวร้าว (Grotper, Crick, & O'Brian, 1996 อ้างถึงใน Grotper, 1997)

Grotper, Crick และ O'Brian (1996 อ้างถึงใน Grotper, 1997) ได้อภิปรายใน ประเด็นนี้เพิ่มเติมว่า การที่แม่แสดงพฤติกรรมออกมาในรูปของการผูกมัดเด็กนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้เป็นแม่ต้องการให้ลูกสาวผูกพันอย่างมากกับตนเพื่อทดแทนความสุขในชีวิตแต่งงานที่ขาด หายไป ถ้าผู้เป็นแม่รู้สึกว่าคู่สมรสของตนไม่อาจเติมเต็มความต้องการของตนได้ก็อาจจะพยายาม ใช้ลูกเป็นเครื่องชดเชยสิ่งที่ขาดหายไปทางอารมณ์ความรู้สึก โดยสร้างพฤติกรรมการหวงแหน ผูกพันเป็นพิเศษกับลูกของตน ซึ่งจะทำให้เด็กเรียนรู้ว่าความสัมพันธ์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในขณะ ที่ตนเอง ต้องใช้เวลาอยู่กับมารดาผู้ซึ่งรู้สึกล้มเหลวในชีวิตแต่งงาน ดังนั้นเมื่อเด็กเกิดความขัดแย้งกับ

เพื่อน หรือต้องการให้ได้มาซึ่งบางสิ่งบางอย่าง เด็กจึงใช้ความสัมพันธ์เป็นเครื่องต่อรองเพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ตนต้องการ อย่างไรก็ตามในเรื่องนี้เรายังคงต้องศึกษาวิจัยเพิ่มเติมต่อไป

ตัวแปรต่อไปที่มีความสามารถในการทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์ร่วมกับการแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ และการแสดงความ ผูกมัดเด็กของแม่ ก็คือ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ ตัวแปรการใช้อำนาจควบคุมของแม่มี น้ำหนักการทำนายทางด้านบวกต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ นั้นหมายความว่า การที่แม่ใช้อำนาจควบคุมเด็กมากจะมีผลทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์มากขึ้น ผลที่ได้จากการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Hart และคณะ (1998) ที่พบว่า การที่แม่เลี้ยงลูกแบบบังคับมาก จะส่งผลต่อการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ที่ เพิ่มมากขึ้นในเด็กผู้หญิง ข้อค้นพบนี้สนับสนุนทฤษฎีการใช้อำนาจบังคับ (Coercion Theory) ของ Patterson (1982) ที่กล่าวว่า ผู้ปกครองที่มีความไม่แน่นอนในวิธีการอบรมสร้างวินัย หรือสร้าง วินัยให้กับเด็กโดยใช้อำนาจและความรุนแรง มีการแสดงพฤติกรรมในด้านดีกับเด็กน้อยครั้ง ไม่มี ประสิทธิภาพในการควบคุมดูแลในเวลาที่เกิดกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ปกครองไม่ มีความสม่ำเสมอในการสอนวินัยให้เด็ก จะทำให้เด็กเกิดพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งถ้าการอบรมเลี้ยงดู เด็กในครอบครัวเป็นลักษณะเช่นนี้เป็นเวลานาน ก็จะทำให้เด็กหรือสมาชิกในครอบครัวมี พฤติกรรมก้าวร้าวที่รุนแรงขึ้นจนถึงขั้นทำร้ายร่างกาย และท้ายที่สุดเด็กจะเรียนรู้วิธีการบังคับ ควบคุมสมาชิกคนอื่นในครอบครัวโดยการใช้อำนาจลักษณะนั้นเช่นกัน ทฤษฎีการใช้อำนาจ บังคับ (Patterson, 1982) มีพื้นฐานมาจากความคิดที่ว่าปัญหาจากสัมพันธภาพภายในครอบครัว ก่อให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กในกลุ่มเพื่อน ซึ่งพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กที่เกิดขึ้นก็มี อิทธิพลต่อพฤติกรรมของ ผู้ใหญ่สืบเนื่องต่อไปเป็นวงจรแห่งความรุนแรงและความก้าวร้าว

นอกจากนี้การใช้อำนาจควบคุมของแม่ยังกระตุ้นให้เด็กเกิดอารมณ์โกรธและแสดง ความก้าวร้าวได้ในเวลาต่อมา ผู้เสนอทฤษฎีสัมมติฐานความคับข้องใจ-ความก้าวร้าว (Frustration-Aggression Hypothesis) คือ Dollard, et al. (1939) กล่าวว่า ความคับข้องใจทำให้เกิดความก้าวร้าวแบบได้เสมอ และความคับข้องใจจะทำให้บุคคลเกิดอารมณ์โกรธ และ พร้อมที่จะก้าวร้าวได้ ซึ่งการใช้อำนาจควบคุมบังคับก็เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็น ตัวกระตุ้นทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ และพฤติกรรมก้าวร้าว (Berkowitz, 1964) ตามแนวคิดของ กลุ่มทฤษฎีปัญญาทางสังคมนั้นถือว่า การกระทำที่ไม่พึงปรารถนาจะทำให้เกิดอารมณ์ ซึ่งจะ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมบางอย่าง รวมทั้งพฤติกรรมก้าวร้าวด้วย (Bandura, 1976)

ตัวแปรตัวสุดท้ายที่มีความสามารถในการทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลาย ความสัมพันธ์ร่วมกับตัวแปรอื่นๆ ที่ได้อภิปรายไปแล้วได้แก่ ตัวแปรการแสดงความอบอุ่นของพ่อ โดย ตัวแปรการแสดงความอบอุ่นของพ่อ มีน้ำหนักการทำนายทางด้านลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ นั่นก็หมายความว่า การที่พ่อแสดงความอบอุ่นกับเด็กน้อย หรือไม่แสดงความอบอุ่นกับเด็ก จะส่งผลทำให้เด็กแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มากขึ้น ผลจากการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Hart และคณะ (1998) ที่พบว่า การขาดความอบอุ่น และขาดการตอบสนองของพ่อชาวรัสเซีย ร่วมกับการบังคับจากแม่ เป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ในทางตรงกันข้าม ถ้าพ่อแสดงความอบอุ่นและตอบสนองเด็กมาก เด็กชายจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ในระดับที่น้อยลง ผลที่ได้จากการศึกษานี้สนับสนุนแนวคิดดั้งเดิมเกี่ยวกับความก้าวร้าวโดยทั่วไป ที่พบว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวมักจะมีปัญหาขัดแย้งหรือทะเลาะเบาะแว้งกับผู้ปกครองบ่อย และรุนแรงกว่า ตลอดจนหาทางคลี่คลายปัญหาได้ยากกว่าเมื่อเทียบกับเด็กทั่วไป นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่ผู้ปกครองไม่ให้ความอบอุ่นจะมีพฤติกรรมก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่ผู้ปกครองให้ความอบอุ่น (Grych & Fincham, 1990 ; Cummings & Cummings, 1988 ; Davies & Cummings, 1994 ; Fincham & Osborne, 1993) ซึ่งสรุปได้ว่าการทะเลาะเบาะแว้งในครอบครัวที่เกิดขึ้นบ่อยในระดับที่รุนแรง โดยหาทางคลี่คลายปัญหาไม่ได้ ร่วมกับการขาดความอบอุ่นในครอบครัวจะเป็นเครื่องบ่งชี้การเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็ก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่า นอกจากทฤษฎีปัญญาทางสังคม ในเรื่องการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวของ Bandura แล้ว ทฤษฎีความคับข้องใจที่ทำให้เกิดพฤติกรรมก้าวร้าว (Frustration Aggression Theory) ก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่สามารถอธิบายข้อค้นพบจากงานวิจัยครั้งนี้ได้ เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นภายในครอบครัวไม่ว่าจะเกิดขึ้นระหว่างพ่อแม่ และเด็ก หรือเกิดขึ้นระหว่างพ่อแม่ด้วยกันเอง ต่างมีส่วนทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ และเมื่อไม่สามารถหาทางระบายออกมาได้ จึงเกิดเป็นแรงผลักดันให้เด็กแสดงพฤติกรรมออกมาในรูปแบบของความก้าวร้าว โดย Dollard และคณะ (1939) ได้กล่าวว่า ความก้าวร้าวเป็นพฤติกรรมการตอบสนองที่มุ่งไปยังจุดหมายเพื่อที่จะทำอันตรายบุคคลที่เป็นจุดหมายนั้น โดยไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาภายนอก แต่อาจแสดงออกมาในรูปของความคิด จินตนาการ สัญลักษณ์ หรือชดเชยเอาที่สิ่งอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นสิ่งมีชีวิตหรือไม่มีชีวิต ซึ่งพวกเขาสรุปว่า ความคับข้องใจสามารถทำให้เกิดความก้าวร้าวที่ไม่จำเป็นต้องแสดงออกมาในรูปของความก้าวร้าวแบบเปิดเผย และบ่อยครั้งที่ปฏิกิริยาก้าวร้าวนี้ถูกซ่อนเร้น และแสดงออกมาในรูปแบบอื่น ซึ่งก็อาจจะเป็นในรูปแบบของความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้

ผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ถือเป็นหลักฐานเบื้องต้นที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์ในการศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ซึ่งถ้าพิจารณาลงในรายละเอียดแล้วจะเห็นได้ว่า ครอบครัวของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์จะมีลักษณะที่ค่อนข้างใกล้เคียงกับครอบครัวของเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวแบบ เปิดเผยที่มีผู้ศึกษากันอย่างมากมาในอดีต เช่น แม่เป็นตัวแบบแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวให้เด็กเห็น และพ่อแม่ของเด็กมีความขัดแย้งกันสูง แต่ก็มีผลการวิจัยบางส่วนที่มีลักษณะแตกต่างออกไป เช่น การที่แม่ให้ความใกล้ชิดกับลูกมากจนเป็นการผูกมัดให้ลูกอยู่แต่ในความสัมพันธ์กับตนเท่านั้น จะสามารถทำนายการเกิดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ได้ ซึ่งในประเด็นนี้ยังต้องการการสนับสนุนจากงานวิจัยอื่นเพิ่มเติมอีก แต่ถึงอย่างไรก็ตามผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ก็เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้สนใจศึกษา พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครอบครัวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

สมมติฐานในการวิจัย

ปัจจัยด้านครอบครัวมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

กลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนหญิงที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 297 คน โดยใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบจงใจ (Purposive Sampling) มีวิธีการ ดังนี้

1. ให้นักเรียนหญิงทุกคนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ของโรงเรียนรัฐบาล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,311 คน ทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ จำนวน 10 ข้อ

2. นักเรียนที่ประเมินตนเองจากการตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าว และได้คะแนนความก้าวร้าวอยู่ในช่วงเปอร์เซ็นต์ไทล์ที่ 85 ขึ้นไป (มีคะแนนจากการตอบแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวที่ได้ในงานวิจัยครั้งนี้มีค่า ตั้งแต่ 17 คะแนนขึ้นไป) จะได้รับการคัดเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมีทั้งหมด 2 ชุด ดังนี้

1. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ มีข้อคำถามที่เกี่ยวกับความก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก จำนวน 10 ข้อ แบบวัดนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้นโดยอาศัยแนวทางจาก Crick (Crick and Grotpeter 1995 , Crick 1996)

2. แบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว มีข้อคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่กับเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ จำนวน 104 ข้อ แบบวัดนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงขึ้นโดยอาศัยแนวทางจาก Grotpeter (1997) และ Hart et. al. (1998)

แบบสอบถามดังกล่าวมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ตั้งแต่ 1-3 โดยที่ผู้ตอบจะต้องประเมินพฤติกรรมของตนเอง และพ่อแม่ ว่าตรงกับข้อความที่ให้มามากน้อยเพียงใด จากตัวเลือกต่อไปนี้ “มาก” “ปานกลาง” “น้อย”

วิธีดำเนินการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง โดยให้นักเรียนหญิงชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จากโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2,311 คน ทำแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ แล้วนำแบบวัดที่ได้มาตรวจให้คะแนน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

2. ขั้นวัดคะแนนความสัมพันธ์ภายในครอบครัว โดยนำแบบวัดความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของกลุ่มตัวอย่างที่ได้ทำการประเมินไว้แล้ว มาทำการตรวจให้คะแนน และนำผลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คำนวณหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ของคะแนนพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ และปัจจัยด้านครอบครัว 12 ด้าน ได้แก่ การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การควบคุมทางจิตของพ่อ การควบคุมทางจิตของแม่ การแสดงความอบอุ่นของพ่อ การแสดงความอบอุ่นของแม่ การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่

2. คำนวณสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้น (Multiple Regression Stepwise Method) ตัวแปรทำนาย คือ การใช้อำนาจควบคุมของพ่อ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การควบคุมทางจิตของพ่อ การควบคุมทางจิตของแม่ การแสดงความอบอุ่นของพ่อ การแสดงความอบอุ่นของแม่ การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่ และความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรทุกตัวที่นำมาศึกษา พบว่า พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับตัวแปรการแสดงความก้าวร้าวของแม่ ($r=.473$) ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ ($r=.464$) การแสดงความก้าวร้าวของพ่อ ($r=.384$) การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ ($r=.285$) การใช้อำนาจควบคุมของแม่ ($r=.256$) การแสดงความผูกมัดเด็กของพ่อ ($r=.179$) การควบคุมทางจิตของพ่อ ($r=.166$) และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 กับตัวแปรการแสดงความอบอุ่นของพ่อ ($r=-.223$) และการแสดงความอบอุ่นของแม่ ($r=.164$) ส่วนตัวแปรความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่มีความสัมพันธ์ทางลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r=-.129$)

2. จากการวิเคราะห์ประสิทธิภาพในการทำนายจากสมการถดถอยพหุคูณแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นๆ พบว่า มีตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่สมการ 5 ตัว เรียงตามลำดับ คือ การแสดงความก้าวร้าวของแม่ ความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ การแสดงความผูกมัดเด็กของแม่ การใช้อำนาจควบคุมของแม่ และการแสดงความอบอุ่นของพ่อ โดยมีประสิทธิภาพในการทำนายเท่ากับร้อยละ 37.1 โดยการแสดงความอบอุ่นของพ่อ มีประสิทธิภาพในการทำนายในทางด้านลบต่อพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า ปัจจัยด้านครอบครัวที่ผู้วิจัยคัดเลือกออกมาเป็นตัวแปรในการหาความสัมพันธ์ กับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็กนั้นสามารถทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็กได้ทั้งหมดร้อยละ 37.1 ซึ่งผู้วิจัยเชื่อว่าน่าจะมีตัวแปรด้านอื่นๆ ที่สามารถทำนายพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็ก ร่วมกับตัวแปรด้านครอบครัวที่ได้ศึกษาไปแล้วได้อีก ไม่ว่าจะเป็นอิทธิพลของกลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อมในสังคม หรือจากตัวของเด็กเอง เช่น ในเรื่องของการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าว นอกจากพ่อแม่จะเป็นตัวแบบที่มีอิทธิพลส่งผลให้เด็กเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวแล้ว กลุ่มเพื่อน และบุคคลที่ปรากฏผ่านสื่อต่างๆ ก็น่าจะมีอิทธิพลต่อการเลียนแบบพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็กด้วยเช่นกัน จึงควรนำตัวแปรที่เกี่ยวกับกลุ่มเพื่อน และสื่อบันเทิงต่างๆ มาศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับประเด็นนี้ด้วย ส่วนปัจจัยด้านการปรับตัวทางสังคม และปัจจัยภายในตัวเด็ก อันได้แก่ การมีอัตมโนทัศน์ (self-concept) การเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) หรือแม้กระทั่งในเรื่องของอายุ ฐานะทางเศรษฐกิจ ระดับสติปัญญา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็ก ก็เป็นตัวแปรที่น่าสนใจ ที่ผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ ควรจะนำมาศึกษาเพิ่มเติมด้วย เพื่อความชัดเจนในการที่จะเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ กับการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ของเด็กให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

2. ในการที่จะศึกษาว่าพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์มีสาเหตุและรากฐาน มาจากกระบวนการเดียวกันหรือไม่ ควรจะมีการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่มีทั้งพฤติกรรมก้าวร้าวแบบเปิดเผย และพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์ควบคู่กันไป

3. ในด้านการประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์นอกจากการประเมินตนเองแบบที่ผู้วิจัยใช้แล้ว ควรจะมีการประเมินแบบอื่น เช่น ให้เพื่อนในห้อง หรือครูประจำชั้นเป็นผู้ประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวร่วมด้วย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- โกสุ่ม เศรษฐฐานวงศ์. (2531). การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ภายในครอบครัวและการปฏิบัติเกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตรระหว่างบิดามารดากับผู้ป่วยวัยรุ่นในโรงพยาบาลจิตเวช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เครือวัลย์ ขจรพันธุ์. (2524). พัฒนาการเด็ก. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยกิจการพิมพ์.
- จารีรัตน์ หอมสนั่น. (2542). การแก้ไขพฤติกรรมก้าวร้าวโดยใช้การฝึกพฤติกรรมกลุ่มแสดงออกอย่างเหมาะสมแบบกลุ่ม: กรณีศึกษาเยาวชนกระทำผิดหญิง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉวีวรรณ แก้วพรหม. (2534). ความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างเครือข่ายทางสังคม และการสนับสนุนทางสังคมที่รับรู้กับสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2541). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์นจัดพิมพ์.
- ป. มหาจันทร์. (2544). ทำครอบครัวให้อบอุ่น. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ปรีดีหทัย แก้วมณีรัตน์. (2534). การศึกษาบทบาทของสมาชิกในครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเวช : ศึกษาเฉพาะกรณีโรงพยาบาลสวนสราญรมย์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรพนทิพย์ ศิริวรรณบุศย์. (2540). จิตวิทยาครอบครัว. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์. (2527). จิตวิทยาสังคมร่วมสมัย. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่: สำนักพิมพ์สยามศึกษา.
- เย็น ธีรพัฒน์ชัย. (2541). การปรับพฤติกรรมก้าวร้าวในชั้นเรียนของเด็กก้ออทิสติก ชั้นประถมศึกษาปีที่1 โดยวิธีการเสริมแรงด้วยเบี้ยอรรถกรในการทำแบบฝึกหัดวิชาคณิตศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิมล สุวรรณณี. (2527). การเปรียบเทียบมโนภาพแห่งตนและสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอาชีวศึกษาที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวเป็นกลุ่มและนักเรียนอาชีวศึกษาทั่วไป. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ศิริบุรณ์ สายโกสุ่ม. (2532). รายงานการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ในครอบครัวและความก้าวร้าวของวัยรุ่น. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

- สมพร สุทัศน์ีย์. (2530). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมโภชน์ เขียมสุภาสิต. (2536). ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชีรา นุ้ยจันทร์. (2530). การศึกษาบทบาทของครอบครัวในการดูแลผู้สูงอายุ: ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวผู้ใช้บริการศูนย์บริการสังคมผู้สูงอายุ दिनแดงและครอบครัวสมาชิกผู้สูงอายุ โรงพยาบาลสงฆ์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธิพงษ์ ทองยิ่ง.(2537). ผลของกลุ่มการวิเคราะห์การติดต่อสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มีต่อความก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สุพัตรา สุภาพ. (2527). ปัจจัยสังคม. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- สุรพล ปธานวนิช. (2534). เกณฑ์การเลือกคู่ครองที่มีผลต่อความมั่นคงของครอบครัวไทย. รายงานการวิจัยสถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- หรรษา แก้วพุดปกรณ. (2541). ผลของการฝึกควบคุมความโกรธและทักษะทางสังคมที่มีต่อการลดพฤติกรรมก้าวร้าวของนักศึกษาอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัจฉรา พุ่มมณีกร. (2537). บทบาทของบิดาที่เป็นนักธุรกิจในทัศนะของบุตรวัยรุ่น. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัมพร โอตระกุล. (2527). พฤติกรรมก้าวร้าว. วารสารสุขภาพศึกษา, 7, 63-69.

ภาษาต่างประเทศ

- Alberti, R. E., & Emmons, M. L. (1978). *Your Perfect Right*. California: Impact Publisher.
- Baker, J. W., & Annette, H. (1961). Social Histories of Successful and Unsuccessful Children. *Child Development*, 32, 131-149.
- Bandura, A. (1973). *Aggression : A Service Learning Analysis*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.
- Bandura, A. (1976). Social Learning Analysis of Aggression : *In Analysis of Dellinquency and Aggression*. New York : John Wiley and Sons.
- Bandura, A., Ross, D., & Ross, S. A. (1963a). Imitation of Film-Mediated Aggressive Models. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 66, 3-11.

- Bandura, A., & Walters, R. H. (1959). *Adolescent Aggression*. New York : The Ranold Press.
- Bandura, A., & Walters, R. H. (1963). *Socail learning and personality development*. New York : Holt.
- Baron, R. A., & Richardson, D. R. (1994). *Human Aggression (2ndEd.)*.New York: Plenum.
- Baumwind, D. (1966). Effects of Authoritative Parental Control an Child Behavior. *Child Development*, 37, 898-900.
- Berkowitz, L. (1964). *Advance in Experimental Social Psychology*. New York : Academic Press.
- Berkowitz, L. (1983). Adversively Stimulated Aggression : Som Parallels and Differences in References in Research with Animals and Human. *Amaican Psychologist*, 38, 1135-1144.
- Berkowitz, L. (1993). *Aggression its Cause, Consequences, and Control*. New York : Mc Graw-Hill.
- Block, J. H. (1983). Differential Premises Arising form differential Socialization of the Sexa: Some Conjectures. *Child Development*, 54, 1335-1354.
- Buss, A. H. (1961). *The Psychology of Aggression*. New York : John. Wiley and sons.
- Calhoun, J. F., & Acocella, J. S. (1990). *Psychology of Adjustment and Human Relationships*. 3rd ed. New York : Random House.
- Caspi, A., & Elder, G. H. (1988). Emergent family patterns: the intergenerational construction of problem behavior and relationships. In R. Hinde & J. Stevenson-Hinde(Eds.), *Relationship within families: Mutual influences*(pp. 218-240). Oxford: Clarendon Press.
- Coie, J. D., Dodge, K. A., & Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: A cross-age perspective. *Development Psychology*, 18, 557-570.
- Coie, J. D., Dodge, K. A., Terry, R., & Wright, V. (1991). The role of aggression in peer relations: An analysis of aggression episodes in boys' play groups. *Child Development*, 62, 812-826.
- Corinne, F. D.,& Janet, A. K. (2000). Do positive self-perceptions have a "Dark Side"? Examination of the link between perceptual bias and aggression. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 28, 327-337.

- Crick, N. R. (1996). The Role of Overt Aggression, Relational Aggression, and Prosocial Behavior in the Prediction of Children's Future Social Adjustment. *Child Development, 67*, 2317-2327.
- Crick, N. R., & Bigbee, M. A. (1998) Relational and Overt of Peer Victimization: A Multiinformant Approach. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 66*, 337-347.
- Crick, N. R., Bigbee, M. A., & Howes, (1996). Gender Differences in Children's Normative Beliefs about Aggression: How Do I Hurt Thee? Let Me Count the Ways. *Child Development, 67*, 1003-1014.
- Crick, N. R., Casas, J. F., & Mosher, M. (1997). Relational and Overt Aggression in Preschool. *Developmental Psychology, 33*, 579-588.
- Crick, N. R., & Dodge, K.A. (1994). A Review and Reformulation of Social Information Processing Mechanisms in Children' Social Adjustment. *Psychology Bulletin, 115*, 74-101.
- Crick, N. R., & Grotpeter, J. K. (1995). Relational Aggression, Gender, and Social-Psychological Adjustment. *Child Development, 66*, 710-722.
- Crick, N. R., & Werner, N.E. (1998) Response Decision Processes in Relational and Overt Aggression. *Child Development, 69*, 1630-1639.
- Crook, T., & Raskin, A. (1981). Parent-Child Relationship and Adult Depression. *Child Development, 52*, 950-957.
- Cummings, E. M., & Cummings, J. L. (1988). A process-oriented approach to children's coping with adults's angry behavior. *Development Review, 8*, 296-321.
- Davies, P. T., & Cummings, E. M. (1994). Marital conflict and child adjustment: An emotional security hypothesis. *Psychological Bulletin, 116*, 387-411.
- Dodge, K.A., & Coie, J. D. (1987). Social Information processing factors in reactive and proactive aggression in children's peer groups. *Journal of Personality and Social Psychology, 53*, 1146-1158.
- Dollard, J., Doob, L. W., Miller, N. E., Mowrer, O. H., & Sears, R. R. (1939). *Frustration and Aggression*. New Haven Conn : Yale University Press.
- Easterbrooks, M. A., & Emde, R. N. (1988). Marital and parent-child relationship: The role of affect in the family system. In R. Hinde & J. Stevenson-Hinde(Eds.),

- Relationship within families: Mutual influences*(pp. 83-103). Oxford: Clarendon Press.
- Emery, R. E. (1982). Interparental conflict and the children of discord and divorce. *Psychological Bulletin*, 92, 310-330.
- Emery, R. E., & O'Leary, K. D. (1982). Children's perceptions of marital discord and behavior problems of boys and girls. *Journal of abnormal child psychology*, 10, 11-24.
- Emery, R. E., & O'Leary, K. D. (1984). Marital discord and child behavior problems in a nonclinic sample. *Journal of abnormal child psychology*, 12, 411-420.
- Eron, L. D., & Others. (1971). *Learning of Aggression in Children*. Boston : Little Brown.
- Feshbach, S. (1971). The dynamics and morality of violence and aggression : Some psychological considerations. *American Psychologist*, 26, 281-292.
- Fehr, L. A. (1983). *Introduction to Personality*, New York : Macmillan.
- Fincham, F. D., & Osborne, L. N. (1993). *Marital conflict and children: Retrospect and prospect*. *Clinical Psychology Review*, 13, 75-88.
- Freedman, C., & Others. (1970). *Social Psychology*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.
- French, D. C., Jansen, E. A., & Pidada, S. (2002). United States and Indonesian Children's and Adolescents' Reports of Relational Aggression by Disliked Peers. *Child Development*, 73, 1143-1150.
- Goldstein, J. H. (1975). *Aggression and Crime of Violence*, London : Oxford University Press.
- Grotzpet, J. K. (1997). Relational aggression, Overt aggression, and family relationships. Unpublished doctoral dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign.
- Grotzpet, J. K., & Crick, N. R. (1996). Relational Aggression, Overt aggression and Friendship. *Child Development*, 67, 2328-2338.
- Grych, J. H., & Fincham, F. D. (1990). Marital conflict and children's adjustment: A cognitive-contextual framework. *Psychological Bulletin*, 108, 267-290.

- Grych, J. H., Seid, M., & Fincham, F. D. (1992). Assessing marital conflict from the child's perspective: The children's perception of interparental conflict scale. *Child Development*, 63, 558-572.
- Hart, C. H., & Nelson, D.A. (1998). Overt and Relational Aggression in Russian Nursery-School-Age Children: Parent Style and Marital Linkages. *Developmental Psychology*, 34, 687-697.
- Hartup, W. W., & deWit, J. (1974). The development of aggression: Problems and perspectives. In J. de Wit & W. W. Hartup (Eds.), *Determinants and origins of aggressive behavior*. Mouton : The Hague.
- Johnson, P. L., & O'Leary, K. D. (1987). Parental behavior patterns and conduct disorders in girls. *Journal of abnormal child psychology*, 15, 573-581.
- Kirsh, S. J., & Olczak, P. V. (2001). "I Felt It Tear Flesh": Violent Comics and Social Cognition. *Paper presented at the Annual Conference of the American Psychological Association* (109th, San Diego, CA, August 24-28, 2001). Abstract from: EBSCOhost File: ERIC: ED457485.
- Lagerspetz, K. M., Bjorkvist, K., & Peltonen, T. (1988). Is indirect aggression more typical of females? Gender differences in aggressiveness in 11-and 12-year old children. *Aggression Behavior*, 14, 403-414.
- Loeber, R., & Dishion, T. J. (1983). Early predictors of male delinquency: A review. *Psychological Bulletin*, 94, 68-99.
- Lorenz, K. (1966). *On aggression*. New York : Harcourt, Brace & World.
- Maeda, R. (1999). "Ijime": An Exploratory Study of a Collective Form of Bullying among Japanese Students. *Paper presented at the Biennial Meeting of the Society for Research in Child Development* (Albuquerque, NM, April 15-18, 1999). Abstract from: EBSCOhost File: ERIC: ED438015.
- McCall, G.J., & Simon, J. L. (1982). *Social Psychology : a Sociological Approach*. New York : The Free Press.
- McNeilly-Choque, M. K., & Others. (1996). Overt and Relational Aggression on the Playground: Correspondence Among Different Informants. *Journal of Research in Childhood Education*, 11, 47-67.

- Patterson, G. R. (1982). *A social learning approach: 3. Coercive family process*. Eugene, OR: Castalia.
- Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E. (1989). A developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, 44, 329-335.
- Peterson, G. R. & Zill, N. (1986). Marital disruption, parent-child relationships, and behavior problems in children. *Journal of Marriage and the Family*, 48, 295-307.
- Parke, R. D., & Slaby, R. G. (1983). The development of aggression. In P. H. Mussen (Series Ed.) and M. Hetherington (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology : Vol. 4. Socialization, personality, and social development* (4th ed., 547-642). New York : Wiley.
- Porter, B., & O'Leary, K. B. (1980). Marital discord and childhood behavior problem. *Journal of abnormal child psychology*, 8, 287-295.
- Power, P.C., & Green, R.G. (1972). Effect of the Behavior and the Perceived Arousal of Model on Instrumental Aggression. *Journal of Personality and Social Psychology*, 27, 175-183.
- Prinstein, M. J. Boergers, J., & Vernberg, E. M. (2001). Overt and Relational Aggression in Adolescents: Social-Psychological Adjustment of Aggressors and Victims. *Journal of Clinical Child Psychology*, 30, 479-491.
- Sears, R. R., Maccoby, L. E., & Lewin, H. (1957). *Pattern of Child Rearing*. Evanston : Row Patterson.
- Smith, E.R., & Mackie, D. M. (1995). *Social Psychology*. New York: Mc Graw-Hill.
- Tesser, A. (1995). *Advanced Social Psychology*. New York: Mc Graw-Hill.
- Tiet, Q. Q., & Others. (2001). Developmental and Sex Differences in Types of Conduct Problems. *Journal of Child and Family Studies*, 10(2). Abstract from: EBSCOhost File: Kluwer Academic : 10621024.
- Tomada, G., & Schneider, B. H. (1997). Relational Aggression, Gender, and Peer Acceptance: Invariance Across Culture, Stability Over Time, and Concordance Among Informants. *Development Psychology*, 33, 601-609.
- Walters R. H. (1964). On the high-magnitude theory of aggression. *Child Development*, 35, 303-304.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.
 รายงานผู้ทรงคุณวุฒิ

1. แบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

2. แบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรรณระพี สุทธิวรรณ

อาจารย์ประจำหลักสูตรจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. รองศาสตราจารย์ ศีรางค์ ทับสายทอง

อาจารย์ประจำหลักสูตรจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นิรมล ชยุตสาหกิจ

อาจารย์ประจำหลักสูตรจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ข
สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1.1 ความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ใช้วิธีตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนเป็นรายข้อกับคะแนนรวมในแต่ละด้าน (Corrected Item Total Correlation) มีสูตรดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[N \sum x^2 - (\sum x)^2][N \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	=	ค่าความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง
	X	=	คะแนนเป็นรายข้อของแต่ละคน
	Y	=	คะแนนรวมทุกข้อของแต่ละคน
	N	=	จำนวนคนในกลุ่มตัวอย่าง

1.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) ใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient) มีสูตรดังนี้

$$\alpha = \frac{n}{n-1} \left[1 - \frac{S_1^2}{S_x^2} \right]$$

เมื่อ	α	=	สัมประสิทธิ์แห่งความเที่ยง
	N	=	จำนวนข้อความ
	S_1^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	S_x^2	=	ความแปรปรวนของคะแนนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

2. การหาค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์ มีสูตรดังนี้

$$P = \frac{N}{100} \left(cf + \frac{1}{2}f \right)$$

เมื่อ	p	=	ค่าเปอร์เซ็นต์ไทล์
	F	=	จำนวนนักเรียนที่ได้คะแนนซ้ำกันในแต่ละกลุ่ม
	Cf	=	ความถี่สะสมของคะแนน
	N	=	จำนวนนักเรียนทั้งหมด

3. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

3.1 ค่าเฉลี่ย (Mean) มีสูตรดังนี้

$$\bar{x} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ	$\bar{x}$	=	ค่าเฉลี่ย
	$\sum x$	=	ผลรวมของคะแนนของตัวอย่างประชากร
	n	=	จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

3.2 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) มีสูตรดังนี้

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum x^2}{N} - \left[\frac{\sum x}{N} \right]^2}$$

เมื่อ	S.D.	=	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum x$	=	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัว
	$\sum x^2$	=	ผลรวมทั้งหมดของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	N	=	จำนวนข้อมูลในกลุ่มตัวอย่าง

4. การคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation Coefficient) มีสูตรดังนี้

$$r_{xy} = \frac{N \sum xy - (\sum x)(\sum y)}{\sqrt{[N \sum x^2 - (\sum x)^2][N \sum y^2 - (\sum y)^2]}}$$

เมื่อ	r_{xy}	=	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรที่ 1 และ 2
	X	=	คะแนนของตัวแปรที่ 1
	Y	=	คะแนนของตัวแปรที่ 2
	N	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

ทดสอบความมีนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยการทดสอบค่า (t-test) มีสูตรดังนี้

$$t = \frac{r_{xy} \sqrt{N-2}}{\sqrt{1-r_{xy}^2}} \quad (df = N-2)$$

เมื่อ	t	=	ค่าคงที่
	R	=	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
	N	=	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

5. การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

5.1 การคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ มีสูตรดังนี้

$$R^2 = \beta_1 r_{y1} + \beta_2 r_{y2} + \dots + \beta_k r_{yk}$$

เมื่อ R^2 = กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ
 $\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_k$ = ค่าน้ำหนักเบต้าหรือสัมประสิทธิ์การถดถอยในรูปของ
 คะแนนมาตรฐานของตัวพยากรณ์ตัวที่ 1 ถึงตัวที่ k
 ตามลำดับ
 k = จำนวนตัวแปรอิสระ

หมายเหตุ หลังจากได้ค่า R^2 แล้วถอดรากที่สองก็จะได้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ

5.2 การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ทดสอบโดยใช้สถิติ F มีสูตรดังนี้

$$F = \frac{SS_{reg} / df_{reg}}{SS_{res} / df_{res}}$$

เมื่อ F = ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตจากการแจกแจง
 แบบ F เพื่อทราบความมีนัยสำคัญของ R
 SS_{reg} = ผลรวมของกำลังสอง (Sum of squares) ของ Y ที่เกิดจาก
 การถดถอย
 SS_{res} = ผลรวมของกำลังสอง (Sum of squares) ของส่วนที่เหลือ
 (หรือของความเบี่ยงเบนจากการถดถอย(ความคลาด
 เคลื่อน))
 df_{reg} = Degrees of freedom ของการถดถอย = k
 df_{res} = Degrees of freedom ของส่วนที่เหลือ (ความคลาด
 เคลื่อน) = N-k-1

ดังนี้

5.3 การทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของตัวแปรที่เพิ่มเข้ามาในสมการถดถอย มีสูตร

$$F = \frac{(R_{Y.12\dots L}^2 - R_{Y.12\dots K}^2)/(L - K)}{(1 - R_{Y.12\dots L}^2)/(N - L - 1)}$$

เมื่อ	F	=	ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤตจากการแจกแจงแบบ F เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
	$R_{Y.12\dots K}^2$	=	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสำหรับการถดถอยของ Y บนตัวแปร K ตัว
	$R_{Y.12\dots L}^2$	=	กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณสำหรับการถดถอยของ Y บนตัวแปร L ตัว
	K	=	จำนวนของตัวพยากรณ์ที่มีจำนวนน้อยกว่า
	L	=	จำนวนของตัวพยากรณ์ที่มีจำนวนมากกว่า

5.4 การทดสอบนัยสำคัญของสัมประสิทธิ์การถดถอย มีสูตร ดังนี้

$$t_j = \frac{b_j}{SE_{b_j}}$$

เมื่อ	t_j	=	ค่าสถิติที่จะใช้เปรียบเทียบกับค่าวิกฤต จากการแจกแจงแบบ t เพื่อทราบความมีนัยสำคัญ
	b_j	=	สัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวพยากรณ์ตัวที่ j ที่ต้องการทดสอบนัยสำคัญ
	SE_{b_j}	=	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของสัมประสิทธิ์การถดถอย

ภาคผนวก ค.
คุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ตารางที่ 8 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับของแบบวัดพฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์

ข้อ	ข้อความ	Corrected item total correlation
พฤติกรรมก้าวร้าวแบบทำลายความสัมพันธ์		
1	ฉันมักบอกเพื่อนว่าฉันจะเลิกชอบเขา ถ้าเขาไม่ทำตามที่ฉันบอก	.583
2	ถ้าฉันโกรธเพื่อนคนไหน ฉันจะไม่สนใจและไม่พูดกับเพื่อนคนนั้นอีก	.459
3	ถ้าฉันไม่ชอบเพื่อนคนไหน ฉันจะกีดกันไม่ให้เพื่อนคนนั้นเข้ากลุ่ม	.774
4	ถ้าฉันไม่ชอบเพื่อนคนไหน ฉันจะพยายามทำให้คนอื่นพลอยไม่ชอบเพื่อนคนนั้นไปด้วย โดยการสร้างข่าวลือหรือแกล้งสร้างเรื่องไม่ดี ใส่ร้ายเพื่อนคนนั้น	.629
5	ถ้าฉันโกรธเพื่อนคนไหน ฉันจะพยายามให้คนอื่นไม่ชอบและเลิกคบ เลิกเล่นกับเพื่อนคนนั้นไปเลย	.640
6	ฉันมักขู่เพื่อนๆว่าจะเลิกคบกับพวกเขา เพื่อให้พวกเขาเสียใจหรือเพื่อให้พวกเขายอมตามใจฉัน	.713
7	ฉันมักบอกเพื่อนๆว่า พวกเขาจะเล่นกับเพื่อนในกลุ่มไม่ได้ ถ้าพวกเขาไม่ทำตามที่กลุ่มต้องการ	.710
8	ถ้าฉันทะเลาะกับเพื่อนคนไหน ฉันจะพยายามหาเรื่องที่ไม่ดีเกี่ยวกับคนนั้นมาพูดให้คนอื่นฟัง เพื่อให้ใครๆไม่ชอบเพื่อนคนนั้น	.705
9	ฉันรู้สึกดีใจ ถ้าฉันทำให้เพื่อนที่ฉันไม่ชอบไม่มีใครต้องการคบหรือต้องการพูดด้วย	.503
10	ฉันพอใจที่เห็นคนที่ฉันไม่ชอบต้องอยู่คนเดียวโดยไม่มีเพื่อน	.664

ตารางที่ 9 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแต่ละข้อกับคะแนนรวมในแต่ละด้านของแบบวัด
ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ด้าน	ข้อ	ข้อความ	Corrected item total correlation	
			พ่อ	แม่
การใช้	1	พ่อแม่มักจะรู้เสมอว่าฉันไปไหน	.696	.608
อำนาจ	2	ฉันต้องบอกพ่อแม่ ถ้าฉันจะออกไปข้างนอก	.607	.684
ควบคุม	3	พ่อแม่จะยึดกฎระเบียบของท่านเสมอ แม้ว่าฉัน พยายามที่จะหลีกเลี่ยง	.650	.657
	4	ถ้าฉันถูกจับได้ว่ากระทำการที่ไม่สมควร ฉันจะถูก ลงโทษทุกครั้ง	.610	.537
	5	ถ้าฉันไม่ทำตามกฎที่พ่อแม่ตั้งไว้ ฉันและพ่อแม่จะมี ปัญหากันทุกครั้ง	.597	.538
	6	ถ้าฉันมีเหตุผลที่ดีในการขอเปลี่ยนแปลงกฎที่พ่อแม่ ตั้งไว้ ท่านจะยินดีรับฟัง	.547	.610
	7	พ่อแม่ตั้งใจฟังฉันพูดในเรื่องที่ฉันไม่เห็นด้วยกับท่าน	.512	.655
การแสดง	8	พ่อแม่ต้องการให้ฉันอยู่บ้านกับท่านมากกว่าจะให้ ฉันไปทำกิจกรรมกับเพื่อนนอกบ้าน	.753	.724
ความ ผูกมัดเด็ก	9	เมื่อเราทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว พ่อแม่ไม่ ต้องการให้ฉันนำเพื่อนมาร่วมด้วย	.717	.750
	10	พ่อแม่ต้องการให้ฉันเลือกทำกิจกรรมกับท่าน มากกว่าที่จะให้ฉันเลือกทำกิจกรรมกับเพื่อน	.797	.794
การ	11	พ่อแม่จะไม่พูดกับฉันจนกว่าฉันจะทำให้ท่านพอใจ อีกครั้ง	.516	.649
ควบคุม	12	พ่อแม่จะแสดงความเป็นมิตรน้อยลง เมื่อฉันไม่เห็น ด้วยกับแนวทางของท่าน	.579	.465
	13	พ่อแม่มักจะไม่มีมองหน้าฉัน เมื่อฉันทำให้ท่านผิดหวัง	.561	.584

ด้าน	ข้อ	ข้อความ	Corrected item total correlation	
			พ่อ	แม่
การควบคุม ทางจิต (ต่อ)	14	พ่อแม่มักสอนฉันเสมอว่า “ถ้าฉันรักพ่อแม่ก็ไม่ควร ทำให้พ่อแม่เป็นห่วง”	.546	.595
	15	พ่อแม่บอกฉันว่า ฉันไม่ดีเท่าเด็กคนอื่น	.804	.781
	16	พ่อแม่บอกฉันว่า ฉันดีไม่เท่ากับพวกท่านเมื่อตอน เป็นเด็ก	.635	.543
การแสดง ความ อบอุ่น	17	พ่อแม่ทำให้ฉันรู้สึกผิด เมื่อฉันทำในสิ่งที่ท่าน คาดหวังไว้ไม่ได้	.567	.637
	18	พ่อแม่มักพูดย้ำเสมอ ว่าท่านทำอะไรให้ฉันบ้าง ร่วมกันในครอบครัว	.520	.632
	19	พ่อแม่บอกว่าฉันเป็นคนเก่ง	.561	.565
	20	พ่อแม่ทำให้ฉันรู้สึกเป็นคนสำคัญและเป็นคนพิเศษ	.489	.524
	21	พ่อแม่บอกฉันว่าท่านภูมิใจในตัวฉัน	.584	.699
	22	พ่อแม่ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหากับฉัน	.734	.633
	23	ถ้าฉันไม่สามารถจัดการปัญหาด้วยตนเองได้ พ่อแม่ จะช่วยฉัน	.756	.722
	24	ถ้าฉันทำการบ้านไม่ได้ พ่อแม่จะช่วยฉัน	.512	.571
	25	พ่อแม่และฉันจะมีกิจกรรมสนุกๆร่วมกันเสมอ	.696	.529
	26	พ่อแม่มีเวลาให้กับฉันเสมอ	.610	.656
	27	พ่อแม่กับฉันมักจะรับประทานอาหารด้วยกัน	.201*	.197*
	28	ฉันสามารถบอกความลับกับพ่อแม่ได้ และรู้ว่าท่าน จะรักษาความลับของฉัน โดยไม่บอกให้ใครรู้	.602	.486
	29	ฉันสามารถบอกเรื่องราวที่เป็นปัญหาทั้งหมดของฉัน กับพ่อแม่ได้	.745	.710
	30	ฉันสามารถพูดเรื่องราวต่างๆที่ทำให้ฉันเสียใจกับพ่อ แม่ได้	.535	.538

ด้าน	ข้อ	ข้อความ	Corrected item total correlation	
			พ่อ	แม่
การแสดงความก้าวร้าว	31	เวลาพ่อแม่โกรธฉัน ท่านจะไม่สนใจฉัน ไม่พูดกับฉัน หรือไม่ฟังในสิ่งที่ฉันพูด	.557	.615
	32	พ่อแม่จะไม่ยอมให้ฉันทำกิจกรรมร่วมกับท่าน ถ้าฉันมีความคิดเห็นไม่ตรงกับท่าน	.452	.581
	33	พ่อแม่จะไม่พูดกับฉัน เวลาท่านโกรธฉัน	.412	.444
	34	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะนิ่งเฉย ไม่สนใจซึ่งกันและกัน	.593	.483
	35	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านขู่ว่าจะหย่าหรือย้ายออกจากบ้านไป	.646	.599
	36	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะหลบหลีกกันหรือตั้งใจอยู่ให้ห่างกัน	.771	.836
	37	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะแยกกันอยู่คนละห้อง หรือออกจากบ้านไป และไม่พูดกันระยะหนึ่ง		
	38	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะพยายามโน้มน้าวให้ฉันเป็นฝ่ายเดียวกับท่าน	.718	.656
	39	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะว่าอีกฝ่ายหนึ่งให้ฉันฟัง	.832	.812
	40	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะเดินกระต๊อบทำออกไปจากห้อง	.623	.783
			.652	.689

ด้าน	ข้อ	ข้อความ	Corrected item total correlation
ความ	41	พ่อกับแม่มีคำพูดดีๆให้กันเสมอ	.701
ใกล้ชิด	42	พ่อกับแม่ช่วยกันคิดแก้ไขปัญหา	.782
ของพ่อ	43	พ่อกับแม่ให้คำแนะนำซึ่งกันและกันในการทำสิ่งต่างๆ	.831
แม่	44	พ่อกับแม่จะช่วยเหลือกันเวลาที่อีกฝ่ายมีปัญหา	.745
	45	พ่อกับแม่ชอบทำสิ่งต่างๆร่วมกัน	.848
	46	พ่อกับแม่มีเวลาให้กันเสมอ	.721
	47	พ่อกับแม่มักทำกิจกรรมสนุกๆด้วยกัน	.717
	48	พ่อกับแม่โอบกอดกันเสมอ	.522
	49	พ่อแม่คงนึกไม่ถึงว่า ฉันจะรู้ว่าท่านทะเลาะกันบ่อยๆ	.698
ความ	50	พ่อแม่แสดงความไม่พอใจต่อกันอยู่บ่อยๆ แม่จะอยู่ต่อ	
ขัดแย้ง		หน้าฉันก็ตาม	.766
ระหว่าง	51	พ่อแม่ทะเลาะกันเสมอ	.604
พ่อแม่	52	เมื่อพ่อกับแม่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ท่านจะแสดง	
		อารมณ์โมโหใส่กันอย่างรุนแรง	.541
	53	เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะใช้วิธีการพูดคุยกัน	.198*
	54	เวลาพ่อกับแม่ทะเลาะกัน ท่านมักจะตะโกนใส่กัน	.653
	55	เวลาพ่อกับแม่ทะเลาะกัน ท่านจะเรียกอีกฝ่ายหนึ่งด้วย	
		ถ้อยคำที่หยาบคาย	.655
	56	พ่อต้องการให้ฉันเข้าข้างท่านเวลาที่ท่านทะเลาะกับแม่	.687
	57	บางครั้งพ่อจะเล่าเรื่องที่ไม่ต้องการให้แม่รู้ให้ฉันฟัง	.784
	58	ฉันรู้สึกเหมือนเป็นคนกลางเวลาที่พ่อกับแม่ทะเลาะกัน	.694
	59	เวลาที่พ่อกับแม่ทะเลาะกัน ฉันรู้สึกเหมือนกับว่าจะต้อง	
		เลือกเข้าข้างฝ่ายไหน	.581
	60	แม่ต้องการให้ฉันเข้าข้างท่าน เวลาที่ท่านทะเลาะกับพ่อ	.728
	61	บางครั้งแม่จะเล่าเรื่องที่ไม่ต้องการให้พ่อรู้ให้ฉันฟัง	.689
	62	เวลาพ่อกับแม่ทะเลาะกัน ฉันกลัวว่าท่านจะตะโกนดูว่า	.778
		ฉันด้วย	

ด้าน	ข้อ	ข้อความ	Corrected item total correlation
ความ ขัดแย้ง ระหว่าง พ่อแม่ (ต่อ)	63	หลังจากพอกับแม่เลิกทะเลาะกันแล้ว ฉันกังวลว่าท่านจะ โมโหใส่ฉัน	.639
	64	เวลาพอกับแม่ทะเลาะกัน ท่านจะโมโหใส่ฉันด้วยทุกครั้ง	.660

* ข้อที่ตัดออกเนื่องจากความสัมพันธ์ต่ำ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สวัสดี นักเรียนที่รักทุกคน

ก่อนที่นักเรียนจะตอบแบบสอบถาม ควรอ่านคำชี้แจงให้เข้าใจ และขอขอบคุณนักเรียนทุกคน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามฉบับนี้

นางสาวนนทียา ฉายศรีศิริ

นิสิตคณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามมี 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

มีคำถาม 20 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับตัวของนักเรียน ให้นักเรียนอ่านข้อความทางด้านซ้ายมือให้เข้าใจ แล้วคิดว่านักเรียนมีลักษณะเหมือนกับข้อความนั้นมากน้อยเพียงใด ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง น้อย ปานกลาง หรือ มาก เพียงช่องเดียว

ตัวอย่าง เช่น

ข้อความ	น้อย	ปานกลาง	มาก
6. ถ้าฉันไม่ชอบเพื่อนคนไหน ฉันจะกีดกันไม่ให้เพื่อนคนนั้น เข้ากลุ่ม			✓

ตอนที่ 2 แบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว

มีคำถาม 62 ข้อ เป็นคำถามเกี่ยวกับพ่อและแม่ของนักเรียน ให้นักเรียนอ่านข้อความทางด้านซ้ายมือให้เข้าใจ แล้วคิดว่าพ่อและแม่ของนักเรียนมีลักษณะเหมือนกับข้อความนั้นมากน้อยเพียงใด ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง น้อย ปานกลาง หรือ มาก เพียงช่องเดียว โดยในแต่ละข้อนักเรียนต้องตอบทั้งในช่องของ พ่อ และของแม่ ให้ครบ

ตัวอย่าง เช่น

ข้อความ	พ่อ/แม่	น้อย	ปานกลาง	มาก
22. พ่อแม่ให้คำแนะนำกับฉันในการแก้ปัญหา	พ่อ		✓	
	แม่			✓

2. คำตอบที่ได้จากแบบสอบถามไม่เกี่ยวข้องกับคะแนนการเรียนของนักเรียนแต่อย่างใด เพราะฉะนั้นนักเรียนจึงไม่ต้องเขียนชื่อ นามสกุล ของนักเรียนลงในแบบสอบถาม

3. ขอให้นักเรียนตอบตามความเป็นจริงมากที่สุด เพราะคำตอบของนักเรียนจะไม่ส่งผลเสียใดๆต่อนักเรียนเลย

สิ่งสำคัญที่สุด คือ ให้นักเรียน ตอบตามความเป็นจริง และตอบให้ครบทุกข้อ

ตอนที่1 แบบวัดความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในคำตอบที่ตรงกับความจริงที่สุดเพียงคำตอบเดียว

ข้อความ	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. ฉันชอบที่จะทำงานคนเดียว มากกว่าทำงานร่วมกับบุคคลอื่น			
2. ฉันมักบอกเพื่อนว่าฉันจะเลิกชอบเขา ถ้าเขาไม่ทำตามที่ฉันบอก			
3. ฉันกล้าที่จะตำหนิเพื่อนเมื่อเขาทำอะไรไม่ถูกต้อง			
4. ถ้าฉันโกรธเพื่อนคนไหน ฉันจะไม่สนใจและไม่พูดกับเพื่อนคนนั้นอีก			
5. เมื่อมีเรื่องขัดใจกับเพื่อน ฉันมักจะอาศัยการพูดปรับความเข้าใจกันแก้ไข			
6. ถ้าฉันไม่ชอบเพื่อนคนไหน ฉันจะกีดกันไม่ให้เพื่อนคนนั้นเข้ากลุ่ม			
7. ฉันเข้ากับเพื่อนๆ ได้ดี			
8. ถ้าฉันไม่ชอบเพื่อนคนไหน ฉันจะพยายามทำให้คนอื่นพลอยไม่ชอบเพื่อนคนนั้นไปด้วย โดยการสร้างข่าวลือหรือแกล้งสร้างเรื่องไม่ดี ใส่ร้ายเพื่อนคนนั้น			
9. ฉันมักมีความคิดเห็นสอดคล้องกับเพื่อน			
10. ถ้าฉันโกรธเพื่อนคนไหน ฉันจะพยายามให้คนอื่นไม่ชอบและเลิกคบ เลิกเล่นกับเพื่อนคนนั้นไปเลย			

ข้อความ	น้อย	ปานกลาง	มาก
11. ฉันกล้าที่จะขอความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น เวลาต้องการความช่วยเหลือ			
12. ฉันมักขู่เพื่อนๆว่าจะเลิกคบกับพวกเขา เพื่อให้พวกเขาเสียใจ หรือเพื่อให้พวกเขายอมตามใจฉัน			
13. เพื่อนๆมักจะเข้ามาขอความช่วยเหลือจากฉัน			
14. ฉันมักบอกเพื่อนๆว่า พวกเขาจะเล่นกับเพื่อนในกลุ่มไม่ได้ ถ้าพวกเขาไม่ทำตามที่กลุ่มต้องการ			
15. ฉันมีเพื่อนสนิทที่สามารถไว้วางใจได้			
16. ถ้าฉันทะเลาะกับเพื่อนคนไหน ฉันจะพยายามหาเรื่องที่ไม่ดีเกี่ยวกับคนนั้นมาพูดให้คนอื่นฟัง เพื่อให้ใครๆไม่ชอบเพื่อนคนนั้น			
17. ฉันรู้สึกว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรมจากเพื่อนเสมอ			
18. ฉันรู้สึกดีใจ ถ้าฉันทำให้เพื่อนที่ฉันไม่ชอบไม่มีใครต้องการคบ หรือต้องการพูดด้วย			
19. ฉันมักวิตกกังวลเสมอว่าเพื่อนจะไม่ชอบฉัน			
20. ฉันพอใจที่เห็นคนที่ฉันไม่ชอบต้องอยู่คนเดียวโดยไม่มีเพื่อน			

หมายเหตุ คัดคะแนนเฉพาะข้อ 2,4,6,8,10,12,14,16,18,20

ตอนที่ 2 แบบวัดความสัมพันธ์ในครอบครัว

คำชี้แจง ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ลงในคำตอบที่ตรงกับความจริงที่สุดเพียงคำตอบเดียว โดยในแต่ละคำถาม นักเรียนต้องตอบทั้งในส่วนของพ่อและแม่

ข้อความ	พ่อ/แม่	น้อย	ปานกลาง	มาก
1. พ่อแม่มักจะรู้เสมอว่าฉันไปไหน	พ่อ			
	แม่			
2. ฉันต้องบอกพ่อแม่ ถ้าฉันจะออกไปข้างนอก	พ่อ			
	แม่			
3. พ่อแม่จะยึดกฎระเบียบของท่านเสมอ แม้ว่าฉันพยายามที่จะหลีกเลี่ยง	พ่อ			
	แม่			
4. ถ้าฉันถูกจับได้ว่ากระทำการที่ไม่สมควร ฉันจะถูกลงโทษทุกครั้ง	พ่อ			
	แม่			
5. ถ้าฉันไม่ทำตามกฎที่พ่อแม่ตั้งไว้ ฉันและพ่อแม่จะมีปัญหากันทุกครั้ง	พ่อ			
	แม่			
6. ถ้าฉันมีเหตุผลที่ดีในการขอเปลี่ยนแปลงกฎที่พ่อแม่ตั้งไว้ ท่านจะยินดีรับฟัง	พ่อ			
	แม่			
7. พ่อแม่ตั้งใจฟังฉันพูดในเรื่องที่ฉันไม่เห็นด้วยกับท่าน	พ่อ			
	แม่			

ข้อความ	พ่อ/แม่	น้อย	ปานกลาง	มาก
8. พ่อแม่ต้องการให้ฉันอยู่บ้านกับท่านมากกว่าจะให้ฉันไปทำกิจกรรมกับเพื่อนนอกบ้าน	พ่อ			
	แม่			
9. เมื่อเราทำกิจกรรมร่วมกันในครอบครัว พ่อแม่ไม่ต้องการให้ฉันนำเพื่อนมาร่วมด้วย	พ่อ			
	แม่			
10. พ่อแม่ต้องการให้ฉันเลือกทำกิจกรรมกับท่านมากกว่าที่จะให้ฉันเลือกทำกิจกรรมกับเพื่อน	พ่อ			
	แม่			
11. พ่อแม่จะไม่พูดกับฉันจนกว่าฉันจะทำให้ท่านพอใจอีกครั้ง	พ่อ			
	แม่			
12. พ่อแม่จะแสดงความเป็นมิตรน้อยลง เมื่อฉันไม่เห็นด้วยกับแนวทางของท่าน	พ่อ			
	แม่			
13. พ่อแม่มักจะไม่มองหน้าฉัน เมื่อฉันทำให้ท่านผิดหวัง	พ่อ			
	แม่			
14. พ่อแม่มักสอนฉันเสมอว่า “ถ้าฉันรักพ่อแม่ก็ไม่ควรทำให้พ่อแม่เป็นห่วง”	พ่อ			
	แม่			
15. พ่อแม่บอกฉันว่า ฉันไม่ดีเท่าเด็กคนอื่น	พ่อ			
	แม่			

ข้อความ	พ่อ/แม่	น้อย	ปานกลาง	มาก
16. พ่อแม่บอกฉันว่า ฉันดีไม่เท่ากับพวกท่านเมื่อตอนเป็นเด็ก	พ่อ			
	แม่			
17. พ่อแม่ทำให้ฉันรู้สึกผิด เมื่อฉันทำในสิ่งที่ท่านคาดหวังไว้ไม่ได้	พ่อ			
	แม่			
18. พ่อแม่มักพูดย้ำเสมอ ว่าท่านทำอะไรให้ฉันบ้าง	พ่อ			
	แม่			
19. พ่อแม่บอกว่าฉันเป็นคนเก่ง	พ่อ			
	แม่			
20. พ่อแม่ทำให้ฉันรู้สึกเป็นคนสำคัญและเป็นคนพิเศษ	พ่อ			
	แม่			
21. พ่อแม่บอกฉันว่าท่านภูมิใจในตัวฉัน	พ่อ			
	แม่			
22. พ่อแม่ให้คำแนะนำในการแก้ปัญหากับฉัน	พ่อ			
	แม่			
23. ถ้าฉันไม่สามารถจัดการปัญหาด้วยตนเองได้ พ่อแม่จะช่วยฉัน	พ่อ			
	แม่			

ข้อความ	พ่อ/แม่	น้อย	ปาน กลาง	มาก
24. ถ้าฉันทำการบ้านไม่ได้ พ่อแม่จะช่วยฉัน	พ่อ			
	แม่			
25. พ่อแม่และฉันจะมีกิจกรรมสนุกๆร่วมกันเสมอ	พ่อ			
	แม่			
26. พ่อแม่มีเวลาให้กับฉันเสมอ	พ่อ			
	แม่			
27. ฉันสามารถบอกความลับกับพ่อแม่ได้ และรู้ว่าท่านจะรักษาความลับของฉัน โดยไม่บอกให้ใครรู้	พ่อ			
	แม่			
28. ฉันสามารถบอกเรื่องราวที่เป็นปัญหาทั้งหมดของฉันกับพ่อแม่ได้	พ่อ			
	แม่			
29. ฉันสามารถพูดเรื่องราวต่างๆที่ทำให้ฉันเสียใจกับพ่อแม่ได้	พ่อ			
	แม่			
30. เวลาพ่อแม่โกรธฉัน ท่านจะไม่สนใจฉัน ไม่พูดกับฉัน หรือไม่ฟังในสิ่งที่ฉันพูด	พ่อ			
	แม่			
31. พ่อแม่จะไม่ยอมให้ฉันทำกิจกรรมร่วมกับท่าน ถ้าฉันมีความคิดเห็นไม่ตรงกับท่าน	พ่อ			
	แม่			

ข้อความ	พ่อ/แม่	น้อย	ปานกลาง	มาก
32. พ่อแม่จะไม่พูดกับฉัน เวลาท่านโกรธฉัน	พ่อ			
	แม่			
33. เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะนิ่งเฉย ไม่สนใจซึ่งกันและกัน	พ่อ			
	แม่			
34. เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านพูดว่าจะหย่าหรือย้ายออกจากบ้านไป	พ่อ			
	แม่			
35. เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะหลบหลีกกันหรือตั้งใจอยู่ให้ห่างกัน	พ่อ			
	แม่			
36. เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะแยกกันอยู่คนละห้อง หรือออกจากบ้านไป และไม่พูดกันระยะหนึ่ง	พ่อ			
	แม่			
37. เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะพยายามโน้มน้ำหนักให้ฉันเป็นฝ่ายเดียวกับท่าน	พ่อ			
	แม่			
38. เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะว่าอีกฝ่ายหนึ่งให้ฉันฟัง	พ่อ			
	แม่			
39. เวลาพ่อกับแม่ขัดแย้งกัน ท่านจะเดินกระแทบเท้าออกไปจากห้อง	พ่อ			
	แม่			

ข้อความ	น้อย	ปานกลาง	มาก
40. พ่อกับแม่มีคำพูดดีๆ ให้กันเสมอ			
41. พ่อกับแม่ช่วยกันคิดแก้ไขปัญหา			
42. พ่อกับแม่ให้คำแนะนำซึ่งกันและกันในการทำสิ่งต่างๆ			
43. พ่อกับแม่จะช่วยเหลือกันเวลาที่อีกฝ่ายมีปัญหา			
44. พ่อกับแม่ชอบทำสิ่งต่างๆ ร่วมกัน			
45. พ่อกับแม่มีเวลาให้กันเสมอ			
46. พ่อกับแม่มักทำกิจกรรมสนุกๆ ด้วยกัน			
47. พ่อกับแม่โอบกอดกันเสมอ			
48. พ่อแม่คงนึกไม่ถึงว่า ฉันจะรู้ว่าท่านทะเลาะกันบ่อยๆ			
49. พ่อแม่แสดงความไม่พอใจต่อกันอยู่บ่อยๆ แม่จะอยู่ต่อหน้าฉันก็ตาม			
50. พ่อแม่ทะเลาะกันเสมอ			

ข้อความ	น้อย	ปานกลาง	มาก
51. เมื่อพ่อกับแม่มีความคิดเห็นไม่ตรงกัน ท่านจะแสดงอารมณ์โมโหใส่กันอย่างรุนแรง			
52. เวลาพ่อกับแม่ทะเลาะกัน ท่านมักจะตะโกนใส่กัน			
53. เวลาพ่อกับแม่ทะเลาะกัน ท่านจะเรียกอีกฝ่ายหนึ่งด้วยถ้อยคำที่หยาบคาย			
54. พ่อต้องการให้ฉันเข้าข้างท่านเวลาที่ท่านทะเลาะกับแม่			
55. บางครั้งพ่อจะเล่าเรื่องที่ไม่ต้องการให้แม่รู้ให้ฉันฟัง			
56. ฉันรู้สึกเหมือนเป็นคนกลางเวลาที่พ่อกับแม่ทะเลาะกัน			
57. เวลาที่พ่อกับแม่ทะเลาะกัน ฉันรู้สึกเหมือนกับว่าจะต้องเลือกเข้าข้างฝ่ายไหน			
58. แม่ต้องการให้ฉันเข้าข้างท่าน เวลาที่ท่านทะเลาะกับพ่อ			
59. บางครั้งแม่จะเล่าเรื่องที่ไม่ต้องการให้พ่อรู้ให้ฉันฟัง			
60. เวลาพ่อกับแม่ทะเลาะกัน ฉันกลัวว่าท่านจะตะโกนดูว่าฉันด้วย			

ข้อความ	น้อย	ปานกลาง	มาก
61. หลังจากพอกับแม่เลิกทะเลาะกันแล้ว ฉันกังวลว่าท่าน จะไม่โหดฉัน			
62. เวลาพอกับแม่ทะเลาะกันท่านจะไม่โหดฉันด้วยทุกครั้ง			

ขอขอบคุณนักเรียนที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก จ
รายชื่อโรงเรียน

ตารางที่ 10 แสดงรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน ที่ให้ความร่วมมือกับผู้วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งตามเขต

โรงเรียน	เขต
1. ดาราคาม	คลองเตย
2. สายน้ำทิพย์	คลองเตย
3. บางบัว	จตุจักร
4. วัดหนึ่ง	จอมทอง
5. อนุบาลวัดนางนอง	จอมทอง
6. ราชวินิต	ดุสิต
7. วัดโบสถ์	ดุสิต
8. วัดช่างเหล็ก	ตลิ่งชัน
9. วัดประยุรวงศาวาส	ธนบุรี
10. โสมสิตสโมสรม	บางกอกน้อย
11. วัดอมรיתาราม	บางกอกน้อย
12. ประถมทวีธาภิเศก	บางกอกใหญ่
13. วัดเจ้ามูล	บางกอกใหญ่
14. วัดสังข์กระจาย	บางกอกใหญ่
15. วัดหงส์รัตนาราม	บางกอกใหญ่
16. ราชวินิตประถมบางแค	บางแค
17. วัดเวตวันธรรมาวาส	บางซื่อ
18. บ้านหนองบอน	ประเวศ
19. วัดโสมนัส	ป้อมปราบศัตรูพ่าย
20. อนุบาลสามเสน	พญาไท
21. พระตำหนักสวนกุหลาบ	พระนคร
22. วัดชนะสงคราม	พระนคร
23. อนุบาลวัดปรีณายก	พระนคร
24. วัดนาคนคร	ภาษีเจริญ

โรงเรียน	เขต
25. ประถมนนทรี	ยานนาวา
26. วัดदान	ยานนาวา
27. พญาไท	ราชเทวี
28. พระยาประเสริฐสุนทราศรัย	วังทองกลาง
29. อนุบาลพิบูลเวศม์	วัฒนา
30. วัดมหาบุศย์	สวนหลวง
31. มหาวีรานุวัตร	สัมพันธวงศ์
32. วัดชัยชนะสงคราม	สัมพันธวงศ์
33. พุ่มมหาเมฆ	สาทร
34. ไทยรัฐวิทยา75	สายไหม
35. พิบูลอุปถัมภ์	ห้วยขวาง
36. วัดใหม่ช่องลม	ห้วยขวาง
37. วัดคูทัยธาราม	ห้วยขวาง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว นนทียา ฉายศรีศิริ เกิดเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2520 ที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สำเร็จการศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต สาขาการพยาบาลและการผดุงครรภ์ จากมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปีการศึกษา 2542 ทำงานเป็นพยาบาลประจำหน่วย ไอ.ซี.ยู. อายุรศาสตร์ โรงพยาบาลศิริราช เป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้น เข้าศึกษาต่อในคณะจิตวิทยา สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2543

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย